

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Oikeus kaupunkiin! -
Oranssi kaupunkiliikkeenä

Järjestö- ja nuorisotyön koulutusohjelma ylempi AMK 90 op

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Järjestö- ja nuorisotyön koulutusohjelma ylempi AMK

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Vesa Peipinen

Sivumäärä 92 sivua

Työn nimi Oikeus kaupunkiin! – Oranssi kaupunkiliikkeenä

Ohjaava opettaja Merja Kylmäkoski, Panu Lehtovuori

Työn tilaaja Oranssi ry

Tiivistelmä

Kenellä on oikeus kaupunkiin ja kenen ehdoilla kaupunkia rakennetaan? Mitä kaupunkilaiset voivat itse tehdä? Miten nuoret voivat itse toimia? Onko kaupungissa tilaa myös vaihtoehtoiselle toiminnalle?

Helsinkiläinen Oranssi on Suomen pitkäikäisimpiä kaupunkiliikkeitä. Kahden vuosikymmenen aikana suorasta toiminnasta ja talonvaltauksesta alkunsa saaneella Oranssilla on ollut aktiivinen rooli kaupunkikulttuurissa ja kaupunkikuvassa. Talonvaltausvaiheen jälkeen Oranssi suuntautui toisenlaiseen tapaan toimia: taloja ei enää vallattu vaan Oranssin nuoret tarttuivat itse toimeen kunnostamalla vanhoja rakennuksia ja tiloja omaehtoisen kaupunkikulttuurin ja asumisen käyttöön.

Opinnäytetyössä tarkastellaan Oranssin toimintaa 1990 -luvun alusta näihin päiviin. Opinnäytetyö on kaupunkisosiologinen tutkimus joka perustuu arkisto- ja haastatteluaineistoon sekä tekijän omiin kokemuksiin. Tarkastelu tapahtuu kolmesta näkökulmasta. Ensimmäisessä näkökulmassa tarkastellaan Oranssia osana suomalaista talonvaltausliikehdintää sekä kuvataan keskeisiä kaupunkikiistoja joissa Oranssi on ollut osallisena. Esimerkkeinä ovat kiistat Sörnäisten Kokostehtaan, Tehtaankadun puutalojen ja Töölönlahden Makasiinien kohtaloista. Toisessa näkökulmassa tarkastellaan Oranssin kulttuuri- ja nuorisotoiminnan kehittymistä. Oranssi on kehittänyt rakennusten ja kaupunkitilojen väliaikaiskäyttöä kunnostamalla ja ylläpitämällä tiloja nuorten omaehtoiselle toiminnalle. Kolmas näkökulma tarkastelee Oranssin asumistoimintaa. Oranssi on kunnostanut omatoimisin menetelmin vanhoja rakennuksia kohtuuhintaisiksi ja yhteisöllisiksi vuokra-asunnoiksi. Oranssin kehittämä omaehtoisen asumisen malli on Suomen oloissa poikkeuksellinen.

Opinnäytetyön keskeinen väite on että nuoret ovat valmiita sitoutumaan toimintaan oman kaupunki – ja asuinympäristönsä puolesta. Oranssi on kehittänyt omaehtoisen toiminnan politiikkaa ja urbaania tee-se-itse -kulttuuria, jossa nuorten on mahdollista toimia itse oman elinympäristönsä parantamiseksi. Oranssin toiminta osoittaa että ruohonjuuritason kollektiivisella kansalaistoiminnalla on merkitystä ja sille on myös kaupunkisuunnittelussa luotava toimintaedellytyksiä.

Asiasanat kaupunkitutkimus, kansalaistoiminta, talonvaltaus, kaupunkiliikkeet

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Studies

ABSTRACT

Author Vesa Peipinen

Number of pages 92 pages

Title The Right to The City – Oranssi as an Urban Movement

Supervisors Merja Kylmäkoski, Panu Lehtovuori

Subscriber Oranssi ry

Abstract

Who has a right to the city and on whose terms does the city get built? What can citizens do themselves? Does the city make room for activity of an alternative nature?

Oranssi based in Helsinki is one of Finland's longest-standing urban social movements. For over two decades, Oranssi, which was born of direct action and squatting empty buildings, has had an active role in shaping Helsinki's urban culture and cityscape. After the initial phase of squatting buildings Oranssi shifted its activities towards a different mode of action: buildings were no longer squatted, rather Oranssi's young activists took the initiative by renovating old buildings and using them to develop self-directed urban cultural practices and residential use.

The dissertation examines Oranssi's activities from the early 1990s to today. The dissertation is a work of urban sociology, which is based on archival and interview materials as well as the participation observation of the author. It approaches the issue from three perspectives. In the first perspective it examines Oranssi as an element of Finland's squatting movement and describes key conflicts over urban space in which Oranssi has played a role. The examples are the Kokos-factory in the Sörnäinen neighbourhood, the wooden houses of Tehtaankatu and the railway warehouses, or Makasiinit, in Töölönlahti. In the second perspective it considers the development of Oranssi's cultural and youth work. Oranssi has been developing the temporary uses of buildings and urban space by renovating and maintaining spaces for young people's self-directed activities. In the third perspective it examines Oranssi's work in the area of residential provision. Through autonomous [omaehtoinen? Self-directed?] actions, Oranssi has repaired existing/old buildings and turned them into affordable and collectively administered rented accommodation. The model of autonomous living that Oranssi has developed is quite unique in the Finnish context.

The central claim of the dissertation is that young people are willing to commit to action on behalf of their city and their residential environment. Oranssi has developed a type of autonomous/self-directing politics and a urban do-it-yourself culture, where young people themselves can actively participate in improving the shared environment. Oranssi's work demonstrates that grass-roots level collective civic action is a significant force, which should be accommodated within the institutions of urban planning.

Keywords: urban studies, civic action, squatting, urban social movements

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
1.1 Osallisuuden ja kaupunkitilan ongelma	8
1.2 Oikeus kaupunkiin	11
1.3. Urbaania etnografiaa	12
1.4 Aineisto ja menetelmät	16
2 ORANSSI KAUPUNKILIIKKEENÄ	19
2.1 Urbaania sosiologiaa ja kriittistä tutkimusta	20
2.2 Kaupunkiliikkeet	23
2.3 Suomalaista liikehdintää	25
2.4 Globaalit ja paikalliset liikkeet	27
3 VASTARINTAA JA VALTAUKSIA	28
3.1 Talonvaltaus kaupunkiaktivismina	29
3.2 Helsingiläistä talonvaltausliikehdintää	30
3.3 Tilan valtaajat - ”no mut tultiin hakeen yöllä et lähe valtaamaan”	35
3.4 Kamppailuja kaupunkitilasta – Kokostehtaalta Makasiineille	39
4 TOIMINTAKESKUKSIA JA KAUPUNKIKULTTUURIA	47
4.1 ”no me laitettii niinku kahvila pystyy ja sillee”	48
4.2 ”täällä on rento mutta tarkoituksenmukanen meininki”	50
4.3 ”rokki soi Oranssilla jälleen”	55
4.4 Oranssin Valvomo	57
4.5 Tilapäiset käytöt	59
5 ORANSSIA ASUMISTA – ASUKKAAT RAKENTAJINA	61
5.1 Intiankadulta Arabiaan	62
5.2 ”Mustanaamio asuu täällä” - yhteisöllinen asuminen	65
5.3 Kaupunkiliikkeet asumisen kehittäjänä	66
6 OIKEUS KAUPUNKIIN!	67
6.1 Omaehtoistuva politiikka	68
6.2 Tee-se-itse -kulttuuri	70
6.3 ”oranssi tarjoo niinku ruohonjuuritason kanavan”	71
6.4 Urbaania kaupunkikulttuuria ja vaihtoehdon politiikkaa	73
7 LOPUKSI - ”Oranssi ei ole järjestö vaan paikka”	77
LÄHTEET	80
ARKISTOLÄHTEET	86
KUVAT	92
LIITTEET	92

1 JOHDANTO

Helsinkiläinen Oranssi ry (jatkossa Oranssi) on Suomen pitkäikäisimpiä kaupunkiliikkeitä. Oranssin syntysanoja tapailtiin 1980-90 lukujen vaihteessa nuorten suosiman Helsingin rautatieaseman kahvilan nurkkapöydässä. Elettiin taloudellisen nousukauden loppuhetkiä ja lamakauden alkua. Berliinin muuri oli murtunut, Neuvostoliiton tarina päättymässä ja vaihtoehtoisesta kaupunkikulttuurista oli saatu vaikutteita eurooppalaisista kaupungeista. Kohtuuhintaisista vuokra-asunnoista oli huutava pula. Samaan aikaan kaupungissa oli tyhjillään kokonaisia rakennuksia. Asuntopula yhdisti nuoria aktivisteja, suora toiminta ja kansalaistottelemattomuus koettiin ainoaksi tehokkaaksi vaikuttamiskeinoksi: jos asuntoja ei muuten saanut, niin niitä päätettiin vallata ja siten kiinnittää julkista huomiota kehoon asuntotilanteeseen. Tammikuussa 1990 tehtiin ensimmäinen talonvaltaus Helsingin Intiankadulla. Syntyi talonvaltausliike Oranssi.

Oranssin talonvaltaukset saivat paljon huomiota, toiminta laajeni nopeasti ja mukaan tuli uusia aktiiveja. Oranssin toimintaryhmiä perustettiin suurimpiin kaupunkeihin. Oranssin aktiivisin talonvaltauskausi kesti kolmisen vuotta, jonka jälkeen toiminta keskittyi Helsinkiin. Talonvaltausvaiheen jälkeen Oranssi suuntautui toisenlaiseen tapaan toimia: taloja ei enää vallattu vaan Oranssi tarttui itse toimeen ryhtymällä kunnostamaan vanhoja rakennuksia ja tiloja omaehtoisen kaupunkikulttuurin ja asumisen käyttöön. Yli kahden vuosikymmenen aikana suorasta toiminnasta ja radikaalista kansalaisaktiivisuudesta alkunsa saaneella Oranssilla on ollut aktiivinen rooli helsinkiläisessä kaupunkikulttuurissa ja katukuvassa.

Tutkielmassani kuvaan Oranssin toimintaa kaupunkiliikkeenä ja kaupungissa tapahtuvana kansalaistoimintana. Tarkastelu rakentuu kolmesta näkökulmasta: ensimmäinen näkökulma kuvaa Oranssia talonvaltausliikkeenä ja toimijana kaupunkirakennussuojelukiistoissa, toinen näkökulma Oranssin kulttuuri- ja nuorisotoimintaa ja kolmas näkökulma Oranssin toimintaa omaehtoisen ja yhteisöllisen asumisen kehittäjänä. Keskeisenä teemana tutkielmassani on kysymys osallisuudesta ja kaupunkitilan käytöstä.

Kaupunkitutkimuksessa esitetään usein klassinen kysymys: kenellä on oikeus kaupunkiin? Kenen ehdoilla kaupunkia rakennetaan? Mita keinoja kaupunkilaisilla on käytössään? Mitä kaupunkilaiset voivat itse tehdä? Miten nuoret voivat toimia oman asuinympäristönsä ja elämänsä parantamiseksi? Onko kaupungissa tilaa myös vaihtoehdoille toiminnalle? Keskeisenä tavoitteena tutkielmassani on tarkastella Oranssin toimintaa omaehtoisen kaupunkikulttuurin, kansalaisvaikuttamisen ja osallisuuden näkökulmasta.

Kaupunkiliikkeet ovat suomalaisessa tutkimuksessa vähän tutkittu alue. Kansalaistoiminnan rooli jää tutkimuksessa usein näkymättömiin ja piiloon. Tämän vahvistaa esimerkiksi Päivi Uljas tutkimuksissaan hyvinvointivaltion rakentamisesta¹, jota ei rakennettu pelkästään ylhäältä käsin, vaan kansalaistoiminnalla oli tärkeä merkitys uudistusten aikaansaamisessa. Kansalaistoiminnalla voi olla suuria vaikutuksia yhteiskunnallisiin muutoksiin. Rakenteellisten tarkastelujen rinnalle tarvitaan vaihtoehtoisia näkemyksiä, joissa ääni annetaan niille, jotka ovat olleet vaikuttamassa muutosten syntymiseen. Päivi Uljas toteaa, että ”kansalaistoiminnan tutkiminen saattaa syventää näkemystä yhteiskunnallisten muutosten syistä ja seurauksista, sillä sosiaalinen todellisuus rakentuu ihmisten keskuudessa, heidän toiminnassaan ja mielissään.” (Uljas 2005, 238.)

Oranssin toimintaa on tutkittu varsin vähän. Aikaisempia tutkimuksia ovat Seppo Erosen vuonna 1999 valmistunut sosiologian pro gradu, jossa tarkastellaan Oranssin toimintaa vuosina 1990-1999 sekä oma pienimuotoinen opinnäytetyöni vuodelta 2009, jossa on dokumentoitu Oranssin toimintakeskuksia. Tämän lisäksi Oranssin toiminnasta on julkaistu joitakin lyhyitä artikkeleita. Talonvaltaustutkimuksen piirissä Oranssi on esiintynyt, vaikka Oranssin ”ura” talonvaltausliikkeenä oli lyhytaikainen, tosin näkyvä ja vaikutukset kaupunkikuvassa pysyviäkin. Kansainvälisesti Oranssi on suuntautunut yllättävään suuntaan – Itä-Eurooppaan ja Pietariin.

Tutkielmani tavoitteena on siis toistaiseksi melko vähän tutkitun ilmiön kuvaaminen ja sen ominaispiirteiden kartoittaminen. Arkisto- ja haastatteluaineistoni sekä omien

¹ Päivi Uljas tarkastelee kirjassa Taistelu sosiaaliturvasta (Uljas 2005) sosiaaliturvan rakentamista 1950–1960-luvuilla ammattiyhdistysliikkeen toiminnan kautta. Uljas osoittaa kirjassaan, että hyvinvointivaltiotamme ei rakennettu pelkästään ylhäältä käsin, vaan kansalaistoiminnalla oli tärkeä merkitys uudistusten aikaansaamisessa.

kokemusteni pohjalta tarkastelen Oranssin toimintaa ja toiminnan kehittymistä perustamisestaan lähtien eli vuodesta 1990 näihin päiviin. Oranssia tutkimaan minut houkutteli halu selvittää Oranssin keskeisiä toiminnan muotoja sekä Oranssin toiminnan dokumentointi. Tutkielmaani ei pidä kuitenkaan tulkita järjestöhistoriikiksi, vaan tarkoitukseni on tarkastella tutkimuskohdettani valitsemistani näkökulmista, jotka olen tässä esitellyt.

Tutkielmani koostuu kuudesta luvusta. Johdannossa esittelen tutkimustyöni tavoitteet ja taustan sekä käyttämäni aineiston ja menetelmät. Pohdin omaa positiotani ja rooliani tutkimustyössä. Toisessa luvussa esittelen tutkielmani teoreettisen viitekehyksen ja keskeiset käsitteet. Kolmannessa luvussa kuvaan Oranssin toimintaa talonvaltausliikkeenä ja osana suomalaista talonvaltausliikehdintää. Luon lyhyen katsauksen Oranssin tekemiin talonvaltauksiin ja kaupunkikiistoihin, joissa Oranssi on ollut osallisena: keskeisenä kiistat Sörnäisten Kokos-tehtaan, Tehtaankadun puutalojen ja Töölönlahden Makasiinien kohtaloista. Neljännessä luvussa tarkastelen Oranssin omaehtoisen kulttuuri- ja nuorisotoiminnan kehittymistä. Kuvaan Oranssin tapaa ottaa käyttöön vanhoja rakennuksia ja Oranssin toimintakulttuuria, jossa on nuorten omin voimin otettu haltuun ja kunnostettu toimintakeskuksia ja kulttuuritiloja. Oranssi on edelläkävijänä kehittänyt rakennusten ja kaupunkitilojen väliaikaiskäyttöä. Tilat ovat sijainneet tyhjillään olevissa ja purkutuomiota odottavissa rakennuksissa ja tiloissa.

Viidennessä luvussa tarkastelen Oranssin asuntotuotannon syntyä ja kehittymistä. Oranssi on kunnostanut vanhoja suojeltuja puurakennuksia nuorten ja nuorten aikuisten vuokra-asunnoiksi. Oranssin ensimmäisen asuinyhteisön 20-vuotisjuhlia juhlittiin syksyllä 2010 Helsingin Kumpulassa Bengalipolulla. Oranssilaiten asuinyhteisöjä sijaitsee eri puolilla Helsinkiä yhteensä kymmenen rakennusta, joissa on 65 asuntoa ja joissa asuu n. 110 henkeä. Oranssin kehittämä omaehtoisen asumisen malli on Suomen asuntopoliittisessa ilmastossa poikkeuksellinen. Oranssi on kunnostanut omatoimisin menetelmin vanhoja rakennuksia nuorten ja nuorten aikuisten kohtuuhintaisiksi ja yhteisöllisiksi vuokra-asunnoiksi. Vastavasta toiminnasta on eurooppalaisia esimerkkejä. Kuudennessa luvussa teen tutkielmani johtopäätöksiä. Pyrin tarkastelemaan kokoavasti Oranssin toiminnan kehittymistä ja toiminnan ulottuvuuksia.

1.1 Osallisuuden ja kaupunkitilan ongelma

Osallisuudella tarkoitetaan kansalaisten mahdollisuuksia vaikuttaa yhteiskunnan ja elinympäristön kehittämiseen ja päätöksentekoon. (esim. Jauhiainen 2002, 127; Bäcklund 2002, 141) Mihin osallisuus perustuu ja toteutuuko se käytännössä? Osallisuus on käsitteenä tuttu, mutta vaikeasti hahmotettavissa. Mitä tällä käsitteellä tarkoitetaan? Kaupunkisuunnittelussa osallisen käsite otettiin käyttöön vuoden 2000 voimaan tulleessa maankäyttö- ja rakennuslaissa. Lain yleisenä tavoitteena on

järjestää alueiden käyttö ja rakentaminen niin, että siinä luodaan edellytykset hyvälle elinympäristölle sekä edistetään ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestäväää kehitystä. Tavoitteena on myös turvata jokaisen osallistumismahdollisuus asioiden valmisteluun, suunnittelun laatu ja vuorovaikutteisuus, asiantuntemuksen monipuolisuus sekä avoin tiedottaminen käsiteltävinä olevissa asioissa. (Maankäyttö ja rakennuslaki 1§.)

Lain mukaan kaupunkilaisille tulee turvata oikeus osallistua oman elinympäristönsä suunnitteluun ja asuinympäristöä koskevaan päätöksentekoon (Bäcklund 2002, 141). Maankäyttö- ja rakennuslain mukaan kaikista suunnitelmista on laadittava osallistumis- ja arviointisuunnitelma. Laki määrittelee että osallisten piiriin kuuluvat periaatteessa kaikki, joiden elinoloihin suunnittelulla ja kaavoituksella vaikutetaan. (Bäcklund, Häkli & Schulman 2002, 8). On myös muita lakeja, joilla turvataan kaupunkilaisten oikeus osallistua heitä koskevaan päätöksentekoon. Osallisuus perustuu lainsäädäntöön ja se mainitaan useissa julistuksissa ja lakiteksteissä, joissa on listattu erilaisia asioita, millä tavoin osallistumista ja vaikuttamista voidaan edistää. Näitä ovat esimerkiksi perustuslaki ja kuntalaki. Perustuslain mukaan ”kansanvaltaan sisältyy yksilön oikeus osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnan ja elinympäristönsä kehittämiseen (Perustuslaki 2§). Kuntalain mukaan ”kunnan asukkaiden ja palvelujen käyttäjillä tulee olla edellytykset osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan” (Kuntalaki 27§).

Nuorisotyölaissa puolestaan keskeisenä nousee esiin aktiivisen kansalaisuuden edistäminen:

tavoitteena on edistää nuorten aktiivista kansalaisuutta ja nuorten sosiaalista vahvistamista sekä parantaa nuorten kasvu- ja elinoloja. Tavoitteen toteuttamisessa lähtökohtina ovat yhteisöllisyys, yhteisvastuu, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo, monikulttuurisuus ja kansainvälisyys, terveet elämäntavat sekä ympäristön ja elämän kunnioittaminen (Nuorisotyölaki 1§.)

Onko osallisuudessa kyse todellisesta mahdollisuudesta osallistua päätöksentekoon tai kaupunkiympäristön suunnitteluun? Osallistumisessa kilpailevat erilaiset näkökulmat ja intressit. Erilaisilla toimijoilla on omat intressinsä ja tavoitteensa, mikä kytkee osallistumisen väistämättä vallankäyttöön ja erilaisiin yhteiskunnallisiin valtasuhteisiin. Yhteiskunnallinen säätely on laajentunut koskemaan yhä uusia elämänalueita ja valta on siirtynyt erikoistuneille suunnittelun asiantuntijoille. Sama koskee maankäytön ja rakentamisen järjestelyä. (Esim. Jauhiainen 2002, 127-130.)

Kansalaisvaikuttamisen ja osallistumisen avulla kyseenalaistetaan, määritellään ja oikeutetaan kaupunkitilan käyttöä. Kaupunkitilassa on kysymys myös tilaan ja tilan tuottamiseen olennaisesti liittyvästä vallankäytöstä. Tilasta on tullut fyysisen ja symbolisen haltuunoton, ristiriitojen ja kamppailujen kohde, jossa toimijoina ovat niin kansallisvaltiot ja kaupungit kuin alakulttuurit ja liike-elämäkin. (Haarni 1997, 85.) Kaupunkisuunnitteluun ja kaupunkitilasta käytävään keskusteluun vaikuttavat poliittiset, sosiaaliset ja kulttuuriset intressit. Paikallisissa kaavoituskysymyksissä osapuolena ovat usein paikalliset asukkaat, joka synnyttää paikallisia liikkeitä ja kamppailuja. Nämä liikkeet voivat olla hetkellisiä, yhden hankkeen ympärille syntyviä liikkeitä ja niistä voi syntyä myös laajempia ja pitkäkestoisempia vastarinnan muotoja. Kaupunkitilan suunnittelu ja kehittäminen synnyttää helposti konflikteja (kts. esim. Jauhiainen 2002, 127-130). Keskeinen ongelma on, että kaikille yhteistä kaupunkitilaa kehittävät intressit tulkitsevat kaupunkitilaa eri tavalla. Se, mikä on tavoite toiselle, on toiselle aktiivisen vastustamisen kohde. (Jauhiainen 2002, 127.) Kasvavan kritiikin kohteena ovat myös globalisaation kielteiset piirteet. Globalisaatio

tarkoittaa tässä yhteydessä talouden, politiikan ja kulttuurin maailmaistumista (emt. 125).

Kaupunkilaisten osallisuuden edistämiseksi on luotu erilaisia rakenteita ja välineitä. Toimivat rakenteet eivät kuitenkaan itsessään saa mitään aikaan ellei kansalaisilla ole halua osallistua. Osallistuminen perustuu vapaaehtoisuuteen. On monia tapoja ja paikkoja, joissa pystyy vaikuttamaan yhteiskunnallisiin kysymyksiin. Yhdellä tavalla toimiminen ei sulje pois toisia tapoja. Edustuksellisen demokratian periaatteiden mukaan kansalaiset valitsevat äänestämällä edustajat tekemään päätöksiä puolestaan kunnavaltuustoihin, eduskuntaan ja EU-parlamenttiin. Muita yhteiskunnallisen osallistumisen muotoja voivat olla esimerkiksi nimen kirjoittaminen vetoomukseen, suoran yhteyden ottaminen poliittisiin päättäjiin, vaikuttaminen kulutusvalinnoilla tai osallistuminen boikottiin tai ostolakkoon, osallistuminen mielenosoituksiin tai vaikka lentolehtisten jakaminen tai ilmoitusten kiinnittäminen ilmoitustauluille.

Sosiaalinen media on tuonut uusia välineitä kansalaisvaikuttamiseen. Sosiaalisen median roolista kansalaisvaikuttamisessa on tehty paljon tutkimuksia ja se on muuttanut radikaalisti kansalaisvaikuttamisen tapoja. (kts. esim. Rinne 2010.) Verkko vaikuttaminen ja sosiaalinen media ovat läsnä myös Oranssin nykytoiminnassa, mutta tässä tutkielmassa jätän aiheen tietoisesti käsittelemättä. Tämäkin näkökulma olisi mielenkiintoinen tutkimisen aihe, sillä toiminnan alkuaikoina ainoa sähköinen mediaväline esimerkiksi Oranssin talonvaltauksissa olivat telekopiolaite eli faksi ja lähikuppilan yleinen puhelin. Vaikuttamisen sfääri on internetin ja sähköisen median aikakaudella aivan toisenlainen.

Osallisuutta voi olla myös kansalaistottelemattomuus. Suora toiminta -termillä viitataan hyvin monenlaisiin kansalaistoiminnan muotoihin. Termi samaistetaan usein virheellisesti laittomaan toimintaan. Suoraan toimintaan ei kuitenkaan välttämättä liity laittomuuden aspektia vaan suora toiminta on useimmiten avointa ja laillista toimintaa. (Rasmus 2006, 243.) Yhteiskunnallisten liikkeiden tutkimuksessa suoralla toiminta on määritelty ilman edustajia tai välikäsiä – esimerkiksi poliitikkoja tai virkamiehiä – tapahtuvaksi poliittista vaikuttamiseksi tai pyrkimykseksi siihen

(Rasimus 2005, 243). Myös Suomessa ovat kaupunkilaiset eri tavoin ryhtyneet vastarintaan asuinympäristönsä ja elämäntapansa puolesta.

Yhtenä kaupunkitilan ja osallisuuden määrittelijöinä ovat suoran toiminnan kaupunkiliikkeet. Suora toiminta on yhteiskunnallisen osallistuminen muoto. Suora toimintaa ovat tämän määritelmän puitteissa esim. mielenosoitukset, kuluttajaboikotit, kansalaistottelemattomuus, lakot ja valtauksset ja vaikka asukasyhdistysten ja paikallisten asukkaiden vaikuttaminen paikalliseen kaavoittamiseen tai päätöksentekoon. Osaksi kollektiivisen toiminnan keinovalikoimaa suora toiminta on vakiintunut 1970 -luvun lopusta lähtien, esim. Vihreän liikkeen alkuaikojen Kojjärven tapahtumat, ympäristöjärjestö Greenpeacen aktiot tai Oranssin talonvaltauksset olivat laitonta suoraa toimintaa, mutta jossa ei aiheutettu vahinkoa vastustajalle, ja jossa toimintaan osallistuneet kantoivat mahdolliset seuraukset omilla nimillä. (Emt., 243.)

1.2 Oikeus kaupunkiin

Tutkielmassani tarkastelen Oranssia kaupunkiliikkeenä ja kaupungissa tapahtuvana kansalaistoimintana. Tutkielmassani en varsinaisesti käsitteellistä kaupunkitilaa vaan lähestyn tätä teemaa ranskalaisen sosiologin ja filosofin Henri Lefebvren klassisen määritelmän kautta. Lefebvre popularisoi 1960-luvun lopulla käsitteen ”oikeus kaupunkiin”. Käsitteen keskeinen sisältö oli että kaupunki on kaupungin asukkaiden ja muiden kaupungin käyttäjien yhteinen tila (oeuvre) jota tuottavat ihmiset ihmisille yhdessä osallistumalla aktiivisesti kaupungin rakentamiseen ja päätöksentekoon. Tulkitsen käsitettä osallisuuden näkökulmasta – ymmärrän Lefebvren tarkoittavan käsitteellään ennen kaikkea kaupunkilaisten mahdollisuuksia osallistua kaupunkitilan määrittelyyn ja käyttöön. Lefebvrelle ”oeuvre” viittaa käyttöarvoon ja siten ihmisten tapaan käyttää kaupunkitilaa. Siihen on sisältyneenä ajatus ihmisten oikeudesta määrittellä kaupunkitilan luonnetta, joka merkitsee myös erilaisuuden hyväksymistä ja kaupunkitilan avoimuutta. (Semi 2010, 59.)

Tutkimuksessani kaupunkitila on kamppailujen kohde, jossa on kyse oikeudesta kaupunkiin. Lefebvrelle kaupunkitila on sosiaalisten ja kulttuuristen konfliktien, mahdollisuuksien ja ponnistelun arvoinen tila, ja kaupunki on yhteiskunnallisten

tapahtumien ja ilmiöiden tapahtumapaikka. Tästä näkökulmasta kaupunki muodostuu ihmisten tarpeista käsin. Lefebvrelle oikeutta kaupunkiin ei ole ilman sosiaalista toimintaa ja ihmisiä, jokaisella kaupunkilaisella on luovuttamaton oikeus käyttää kaupunkia ja kaupungissa olevaa tilaa tuottaakseen itselleen arkielämän edellytyksiä. Kaupunkilaisella on oikeus elämään kaupungissa, oikeus olla kaupunkilainen. (Lefebvre 1996, 158.)

Oikeutta kaupunkiin ei pidä käsittää vain yksinkertaisena oikeutena vierailta kaupungissa tai paluuna perinteiseen kaupunkiin. Se tulee käsittää oikeutena urbaaniin elämään (emt., 158).²

Lefebvrelle kaupunkitilan luonteeseen kuuluu, että ihmisillä on mahdollisuus olla ja toimia siellä vapaasti. Vaihtoarvo ja kaupunkitilan tuotteistaminen tuhoavat ihmisten luovaa ja vapaata tilan käyttöä (emt., 132). Lefebvrelle kaupunkitilan käyttöarvo on taloudellista arvoa arvokkaampi eli tilan sosiaalinen arvo on arvokkaampaa kuin tilaa hyväksikäyttämällä saatava mahdollinen voitto tai tuotto (emt., 132). Oikeus kaupunkiin tarkoittaa kaupunkilaisten osallistumista kaupungin ja kaupunkitilan rakentamiseen ja laajemmin kysymystä osallisuudesta, oikeudenmukaisuudesta ja moniarvoisesta kaupungista. Lefebvrelle oikeus kaupunkiin ei ole suljettu järjestelmä tai menettely, vaan enemmänkin on kysymys asenteesta, joka toteutuu oikeutena osallisuuteen. Ja tästä oikeudesta on myös aika ajoin taisteltava ja kamppailtava. (Emt., 1996).

1.3. Urbaania etnografiaa

Tutkielmassani tarkastelen Oranssia kaupunkiliikkeenä ja kaupungissa tapahtuvana kansalaistoimintana. Tarkastelun kohteena on tutkimuskohteeni Oranssin toiminta 1990- luvun alusta näihin päiviin. Tutkielmassani keskeisenä menetelmänä on etnografinen tutkimus. Etnografian (kreik. ethnos 'kansaa', graphein 'kirjoittaa') voi sanoa muistuttavan kansanperinteen keräämistä. Sana etnografia merkitsee kirjaimellisesti ihmisen kuvaamista tai ihmisestä kirjoittamista. (esim. Vuorinen 2005,

² Englanninkielinen käännös alkuperäisestä tekstistä: The right to the city cannot be conceived of as a simple visiting right or as a return to traditional cities. It can only be formulated as transformed and renewed right to urban life.

62; Mäenpää 2005.) Kaupunkisosiosociologiassa ns. Chicagon koulu oli etnografisen tutkimuksen edelläkävijä. Chicagon kaupunkiosociologeja kiinnostivat urbaanit ilmiöt ja he alkoivat tutkia ihmisten toimintoja kaupungissa. Kaupunki oli tutkijoille eräänlainen havainnointilaboratorio ja tutkimuskohteita olivat mm. kaupunginosakulttuurit. (Eskolan & Suoranta 2005, 104-105.) Etnografiassa tutkija elää tutkimassaan yhteisössä sen arkipäivää määrätyn pituisen ajan, tavoitteena on sisäistää yhteisön kulttuuri ja ajattelu- ja toimintatavat. Tutkijan oma aktiivisuus on etnografisen tutkimuksen lähtökohta. (Emt., 105.)

Etnografia on laadullinen tutkimusmenetelmä. Etnografia ei ole mikään yksittäinen tiedonkeruumenetelmä vaan pikemminkin tutkimuksen tyyli, jossa tavoitteena on ymmärtää ihmisten toimintaa ja sen sisältämiä sosiaalisia merkityksiä tietyssä ympäristössä. (Vuorinen 2005, 63.) Se on liitetty perinteisesti etenkin antropologiaan ja sosiaalitieteisiin, mutta on kaupunkiosociologiassa paljon käytetty menetelmä. Etnografinen tutkimus koostuu yleensä aidossa ympäristössä tehtävästä kenttätutuksesta, joka sisältää osallistuvaa havainnointia, haastatteluja ja muita tiedonkeruutapoja. Eskolan ja Suorannan (2005, 98-99) mukaan osallistuva havainnointi tarkoittaa aineiston keruutapaa, jossa tutkija tavalla tai toisella osallistuu tutkimansa yhteisön toimintaan.

Vuorisen mukaan (2005, 65) etnografinen tutkimus sisältää yleensä luonnollisissa olosuhteissa tehtävää periodimaista kenttätutusta sen kulttuurin tai ryhmän parissa, joka on tutkimuksen kohteena. Ajatuksena on tietoinen kohteeseen sisälle meneminen, siihen henkilökohtaisesti tutustuminen, havainnointi ja oppiminen. Etnografisille tutkimuksille on tyypillistä se, että tutkimussuunnitelmat ovat yleensä aluksi väljiä ja kiinteytyvät ajan myötä. Usein varsinaiset tutkimuskysymyksetkin muotoutuvat vasta, kun tutkija on seurannut tutkittavaa kohdetta jo jonkin aikaa. (Emt., 66.) Tutkijan rooli havainnoitavassa yhteisössä voi olla monitahoinen. Ääripäissä tutkija voi joko osallistua toimivana yksilönä aitoihin kenttätilanteisiin tai tehdä ulkopuolisena henkilönä havaintoja. Tutkijan rooli on usein jotain näiden kahden tyypin väliltä. (Eskola & Suoranta 2005, 98-99.)

Eskola ja Suoranta (2005, 105-106) luonnehtivat etnografista tutkimusta tiivistetysti seuraavasti:

- Ihmisten toimintaa tutkitaan pääosin jokapäiväisissä tilanteissa.
- Tutkimusaineistoja kerätään monista eri lähteistä. Pääasiallisimmat tiedonlähteet ovat havainnoinnin eri muodot sekä keskustelut ja haastattelut.
- Tietojen keräys on ennalta suhteellisen määräämätöntä ja strukturoimatonta.
- Tietojen analysoinnissa ei käytetä valmiita luokituksia. Tutkimusta ohjaavat tutkijan tiedostetut ja tiedostamattomat ennakkokäsitykset.
- Tutkimuskohteena on usein jokin yksittäinen tilanne tai jonkin ryhmän toiminta.
- Aineiston analyysissa tarkastellaan aineiston sisältämiä merkityksiä ja ihmisten toiminnan mieltä tai tavoitteita. Raportoinnissa tulokset esitetään pääasiassa kirjallisina kuvauksina ja selityksinä.

Keskeisin tapa kerätä aineistoa etnografisessa tutkimuksessa on kenttätyö (field work). Kenttätyössä etnografi joko elää tai vierailee toistuvasti tutkittavien parissa. Kenttätyötä tekevän tutkijan tehtävä on päästä sisälle yhteisöön ja tehdä siitä havaintoja. Etnografi on tutkimuksessaan kiinnostunut muun muassa yhteisön sosiaalisista käytännöistä, tietämyksestä, uskomuksista, asenteista ja toimintamalleista. (Vuorinen 2005, 66.) Vuorisen mukaan etnografian kenttään tutustuessaan tulee pohtia esimerkiksi pukeutumistaan ja osallistumisensa laajuutta. Kenttätyön toteutumiseksi tutkijan tulee pyrkiä pääsemään sisälle sopiviin tilanteisiin, jotta voisi havainnoida toimintoja, ihmisiä ja fyysistä ympäristöä kokonaisvaltaisesti. Tämä saattaa vaatia valmistelua tai erityisjärjestelyjä ja yhteisöön sisälle pääseminen saattaa vaatia erityisiä ponnisteluja. (Emt., 67.)

Osallistuva havainnointi (participatory observation) on keskeisin etnografisessa kenttätyössä käytettävä tiedonkeruumenetelmä. Se voidaan jakaa neljään päätyyppiin sen mukaan, onko tutkijan rooli julkinen vai ei ja onko tutkija vuorovaikutuksessa havainnoitavan kanssa vai toimiiko hän ainoastaan tarkkailijana. Päätyypit ovat täydellinen havainnoija, havainnoija osallistujana, osallistuja havainnoijana ja täydellinen osallistuja. (Emt., 67.) Vuorinen tuo esiin että tutkijan toimiessa täydellisenä osallistujana hänen identiteettinsä voi olla myös tarkoituksellisesti salattu, jotta hän voisi osallistua mahdollisimman tasavertaisena jäsenenä ryhmän toimintaan ja jotta havainnoijan vaikutus tutkittavaan ilmiöön

pystyttäisiin minimoimaan. Tällöin törmätään myös tutkimustyön eettisiin ongelmiin. Jos tutkittava kohde on tutkijalle ennestään tuttu, hän saattaa olla taas liian lähellä tutkittavaa mikä vääristää tuloksia. Lisäksi tutkijan ennakkoasenteet saattavat olla luutuneita, liian yksipuolisia tai tarkoituksellisia. Myös tulosten analyysissä on mahdollisuus tarkoitukselliselle tai tarkoituksettomalle harhaanjohtamiselle. Tutkijan tutkittavalle esittämät kysymykset voivat olla huonosti suunniteltuja tai johdattelevia tai tuloksia voi värittää pyrkimys esittää asiat hyvässä valossa. (Vuorinen 2005, 67.)

Tutkielmassani suhteeni tutkimuskohteeseen on läheinen. Osallistumiseni tutkimuskohteeni ”elämään” laajasti käsitettynä täyttää Oranssin tapauksessa pari vuosikymmentä. Varsinainen tutkimustyöni on kuitenkin alkanut myöhemmässä vaiheessa, joten tämä ei tuota tutkimustyöni kannalta eettisiä ongelmia. Ensimmäinen kosketukseni Oranssin aktiiveihin tapahtui Helsingin rautatieaseman kahvilassa 1990-luvun vaihteessa ja seuraavassa vaiheessa talonvaltauksessa Helsingin Kumpulassa. Olen Oranssin perustajajäseniä ja osallistunut tutkimuskohteeni toimintaan eri ajanjaksoina ja eri tehtävissä. Roolini on Oranssin toiminnassa ja toiminnan kehittymisessä ollut keskeinen. Olen osallistunut Oranssin tekemiin talonvaltauksiin ja muuhun toimintaan. Tutkimustyössäni minulla on mahdollisuus hyödyntää näitä kokemuksia.

Henkilöhistoriani siis kietoutuu merkittävilta osin Oranssin toimintaan, tutkijaslangia käyttäen voisi sanoa että olen osa ”oranssia skeneä” ja osallistunut toimintaan ”sisältäpäin”. Poliitiikan tutkija Jarmo Rinne tuo esiin, että tavallisesta poikkeavia poliittisia ilmiöitä tutkivilla tai sitä tekevillä on taipumus jossakin määrin romantisoida ja ylitulkita omaa tutkimuskohdettaan tai toimintaansa. Tällainen tutkimus kuitenkin tuo näistä ilmiöistä esiin sellaisia piirteitä ja tekee näkyväksi sellaisia toimimisen muotoja, jotka muutoin jäisivät vaille tutkimuksellista huomiota. (Rinne 2010, xx.) Myös Manuel Castells näkee toimijoiden itse tuottamat tutkimukset kiinnostavana luettavana. Castellsin metodisena lähtökohtana on tutkia yhteiskunnallisia liikkeitä niistä itsestään käsin eli liike on sitä, mitä se sanoo olevansa. Liikkeet määrittelevät itsensä omissa käytännöissään ja diskursseissaan. Tutkijan tulee kuitenkin aina ilmaista selkeästi oma positionsa suhteessa tutkimaansa ilmiöön. (Castells 1997, 69-70.) Juha Suorannan mukaan kriittisessä tutkimuksessa lähtökohtana on, että itse

asiassa kaikki tietäminen on arvolatautunutta (Suoranta 2005, 54). En halua peitellä sitä etteikö näin olisi myös tässä tutkielmassa.

1.4 Aineisto ja menetelmät

Tutkielmani on ns. laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Lähtökohtana laadullisessa tutkimuksessa on todellisen elämän kuvaaminen (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 132-133). Tähän sisältyy ajatus, että todellisuus on moninainen. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään tutkimaan kohdetta kokonaisvaltaisesti. Laadullisessa tutkimuksessa voidaan lähteä liikkeelle myös ns. puhtaalta pöydältä ilman ennakkoletuksia ja määritelmiä, jolloin puhutaan aineistolähtöisestä analyysistä (Eskola & Suoranta 2005, 19, kts. myös edellinen luku). Tutkielmani on aineistolähtöinen, aineiston analyysi- ja käsittelymetodinä olen soveltanut ns grounded theory -menetelmää. Tämän ns. ankkuroidun teorian tavoitteena on tuottaa empiiristä aineistoa tutkimalla teoriaa tai käsitteellisiä malleja aihepiiristä, josta ei ole vielä tuotettu jäsenneltyä tietoa. Grounded theory on aineiston analysointimenetelmä, jota käytetään varsinkin laadullisten tutkimusten osana (Koskennurmi-Sivonen 2004). Kyse on siis siitä että lähtiessäni tarkastelemaan aineistoa, minulla ei ollut tarkkaa tavoitetta tai kysymyksenasettelua tutkimuskohteestani tiedossani.

Tutkielmassani käytän useita aineiston keräysmenetelmiä: sanomalehti uutisten ja Oranssin oman kirjallisen materiaalin sisällönerittelyä, avointa ja teemahaastastattelua sekä osallistuvaa havainnointia. Tutkielmani perusaineisto koostuu Helsingin Sanomien digitaalisesta arkistosta kootusta Oranssin toimintakeskuksia käsittelevistä sanomalehti uutisista vuosilta 1990-2012, Oranssin arkistomateriaalista sekä henkilökohtaisesta arkistostani. Arkistomateriaali koostuu kirjallisesta aineistosta (pöytäkirjat, tiedotteet, lehtiset, toimintakertomuksia- ja suunnitelmia ja muita dokumentteja), digitaalisesta materiaalista (mm. VHS-videonauhoilta digitaaliseen muotoon siirrettyä materiaalia Oranssin varhaiskauden toiminnasta, joiden tekijää ja alkuperää ei ole selvillä) sekä valokuvista. Oranssin arkisto sisältää myös Seppo Erosen omaa tutkimustyötään varten kokoaman aineiston Oranssin toiminnasta vuosilta 1990-1999, jota olen soveltuvilta osin

käyttänyt myös omassa tutkimustyössäni. Lisäksi aineistossa on kooste Helsingin kaupungin nuorisolautakunnan Oranssia käsittelevistä pöytäkirjoista ja esityslistoista ja muista asiakirjoista koko tutkittavalta ajanjaksolta.

Monipuoliseen materiaaliin päädyin, koska tutkimusaiheeni on yleisesityksen luomista melko vähän tutkitusta ilmiöstä. Helsingin Sanomien digitaalisesta arkiston arkiston käytön etuna aineistossa on se, että sen avulla on mahdollista saada melko selkeä kronologinen kuva Oranssin toiminnan kehityksestä ja toiminnan käännekohdista, kuten talonvaltauksista tai muusta uutiskynnyksen ylittäneistä tapahtumista. Aineisto kattaa koko tutkittavan ajanjakson vuosilta 1990-2012. Helsingin Sanomat näyttää seuranneen Oranssin toimintaa aktiivisesti. Helsingin kaupungin nuorisolautakunnan kirjallisen materiaalin olin kerännyt vuonna 2009 viraston arkistosta, jossa olin saanut luvan itsenäisesti käydä läpi arkistomateriaalia ja kopioida sitä tarpeellisin osin. Tutkimustyöni aikana olen myös tarkistanut tietoja Oranssin toimintaan kyseisinä ajanjaksoina osallistuneilta aktiiveilta.

Tutkielmassani aineiston järjestäminen ja tarkastelu on jatkunut koko tutkimusprosessin ajan. Olen pyrkinyt löytämään aineistosta ns. avainartikkeleita ja dokumentteja, joista olisi hyötyä tulkintojen tekemisessä. Aineiston järjestin kronologiseen järjestykseen, jonka jälkeen materiaalin kattavuudesta sai yleiskäsityksen. Tavoitteenani oli tarkastella aineistoa ja päästä aineiston ”yläpuolelle”, että voisin tehdä aineistosta myös mielekkäitä tulkintoja. Aineiston perusteella sain käsityksen tutkimuskohteeni Oranssin toiminnasta, jonka perusteella tein aineiston alustavan jaottelun ja sain näkökulman, jolla lähestyä tutkimustyötäni. Luokittelin aineiston kolmeen luokkaan: Oranssin toiminta ja vaiheet talonvaltaajana, Oranssin toimintakeskukset ja Oranssi vaihtoehtoisten tilojen kehittäjänä sekä Oranssin asumistoiminta. Teemahaastattelut tein tämän jaottelun perusteella. Tästä syntyi myös tutkielmani ensimmäinen jäsenitys. Samalla kun luokittelin aineistoa tutustuin myös teoriakirjallisuuteen. Koska en ole suorittanut tutkielmani aihepiiriin eli kaupunkisosiologian perusopintoja, tämä oli tärkeä osa tutkimusprosessia.

Vuorisen mukaan etnografiseen tutkimukseen soveltuvat kaikenlaiset haastattelutyypit avoimesta strukturoituun. Haastattelun pyrkimyksenä on saada mahdollisimman selkeä kuva tutkittavasta kohteesta haastateltavan näkökulmasta. Haastatteluissa ja keskusteluissa on tärkeää se, että tutkija pyrkii saamaan sellaista tietoa, josta on hyötyä tutkimuksen kannalta. (Vuorinen 2005, 68.) Haastattelut aloitin kenttävaiheen alussa joulukuussa 2010, jolloin haastattelin yhtä oranssilaista nykyaktiivia (V1). Haastattelutyypinä käytin tavallista keskustelua muistuttavaa avointa haastattelua. Tätä haastattelutyyppiä käytin sen vuoksi, että kysymyksenasetteluni ei ollut tuolloin vielä jäsentynyt ja avoimella haastattelulla pyrin saamaan yleistä informaatiota Oranssista. Haastattelun tein Oranssin toimitiloissa Suvilahdessa. Nauhoitetun tiedoston siirsin tietokoneelle ja paperille. Tarkempiin analyyseihin ja tulkintoihin en vielä tästä haastattelusta lähtenyt, koska kysymyksenasettelu ja teoreettinen viitekehys olivat vasta hahmottumassa.

Kenttätöön aloitin joulukuussa 2011 käymällä läpi Oranssin toimitiloissa Suvilahdessa sijaitsevaa Oranssin arkistoa. Kenttätöyllä tarkoitan arkistomateriaalin läpikäyntiä ja jaottelua. Arkistomateriaali oli koottu pahvilaatikoihin. Arkistomateriaali oli yllättävän hyvin järjestetty, mikä helpotti aineiston selailua. Arkistomateriaalista kopioin omaan käyttöni mielestäni tutkimustyön kannalta olennaisia dokumentteja. Oma arkistoni sijaitsi pahvilaatikossa kotonani. Arkisto sisälsi sekalaista materiaalia Oranssin toiminnan ajalta, tästä arkistosta löytyi myös joitakin tutkimustyön kannalta käyttökelpoisia dokumentteja ja lehtileikkeitä. Tutkimustyön edetessä tein myös toisen vierailun Oranssin arkistoon Suvilahteen.

Tutkimusprosessin kysymyksenasettelun ja teoreettisen viitekehysten vähitellen selkiinnyttyä tein kenttävaiheen lopussa helmikuun ja maaliskuun 2012 aikana kolme teemahaastattelua (V2, V3 ja V4). Teema- eli puolistrukturoituun haastatteluun päädyin, koska se mahdollistaa vapaamuotoisen haastattelutilanteen, jolloin näin kerätyn materiaalin voidaan katsoa edustavan haastateltavin itsensä puhetta. Teemahaastattelussa haastattelun aihepiirit on etukäteen määrätty, mutta menetelmästä puuttuu kuitenkin strukturoidulle haastattelulle tyypillinen kysymysten tarkka muoto ja järjestys. (Eskola & Suoranta 1998, 88.)

Teemahaastatteluihissa haastattelin kahta Oranssin toimintaan keskeisesti vaikuttanutta aktiivista saadakseni aineistoa Oranssin alkuvaiheesta ja 1990-luvun toiminnasta. Haastattelupaikkana käytin toisessa haastattelussa haastateltavan työpaikkaa ja toinen haastattelu tehtiin haastateltavan kotona. Kolmas haastattelu tehtiin Helsingin yliopiston tiloissa Porthaniassa, jossa haastattelin Helsingin nuorisotoimen edustajaa. Ennalta sovittujen haastattelujen kesto vaihteli puolesta tunnista tuntiin. Kaikki haastattelut nauhoitin haastateltavien suostumuksella. Kaikissa haastattelutilanteissa vallitsi mielestäni avoin ilmapiiri. Nauhoitetut haastattelutiedostot siirsin tietokoneelle ja purin paperille. Tämän jälkeen analysoin koko aineistoa teemoittain. Teemoittelun avulla pystyin nostamaan kerätystä aineistosta tutkimusongelmiani valaisevat teemat.

Suhteeni tutkimuskohteeseen on luotettava. Olen kertonut avoimesti tutkimussuunnitelmistani Oranssin aktiiveille ja työntekijöille. Yhdistyksen piirissä on suhtauduttu tutkimukseeni myönteisesti ja olen saanut luvan Oranssin arkistomateriaalin käyttöön. Oranssin piirissä pidetään mahdollisena sitä, että tutkimustani käytetään yhteisön tarpeisiin. Tutkimustyöni aikana olen myös järjestänyt Oranssin arkistomateriaalia, joka toimitetaan kokonaisuudessaan tutkimustyöni päättyessä Kansan Arkistoon.

2 ORANSSI KAUPUNKILIIKKEENÄ

Tutkielmassani tarkastelen Oranssia kaupunkiliikkeenä ja Oranssin toimintaa kaupungissa tapahtuvana kansalaistoimintana. Kaupunkia ja kaupunkiympäristössä tapahtuvia ilmiöitä voidaan tutkia monesta eri näkökulmasta. Tutkimukseni nojaa kaupunkisosiologiaan (tai urbaani sosiologia) ja kaupunkitutkimukseen (urban studies). Tässä luvussa esittelen tutkielmani lähtökohtia ja keskeisiä käsitteitä.

2.1 Urbaania sosiologiaa ja kriittistä tutkimusta

Kaupunkisosiologia on usein tieteenalojen rajoja ylittävää tutkimusta, jossa keskitytään tutkimaan kaupunkia omana todellisuutenaan esim. tilana, suunniteltuna ympäristönä, omaleimaisen kulttuurin kehtona tai yhteisönä. Siihen kytkeytyy sekä kaupunkijärjestelmien että kaupunkien sisäisen rakenteen tutkimusta. (Gottdiener & Hutchison 1995, 9.)

Kaupunkitutkimuksen teemoja voivat olla esimerkiksi kaupunkirakenteessa tapahtuvat muutokset, kaupunkien kehityksen taustalla olevat toimijat ja ristiriidat, kaupunkiympäristön kokeminen ja kaupunkiluonto sekä näiden yhteydet kaupunkipolitiikkaan ja kaupunkisuunnitteluun. Kaupunkia tai sen ilmiötä tutkimalla selvitetään kaupunkien rakennetta, syntyä ja toimintaa, keskeisiä tutkimuksen kohteita ovat tila ja ihmistoiminnan yhteiskunnallinen tilallisuus. (Emt., 9; Hall 2006, 1-4.) Kaupunkitutkija Pasi Mäenpään mukaan kaupunkitutkimuksen tehtävänä on tarjota kaupunkien kehittämiseen välineitä tunnistaa ja ymmärtää urbaaneja ilmiötä, kriittisiä arviointeja kaupunkien kehityksestä sekä mahdollisuuksia ratkaista urbaaneja kysymyksiä (Mäenpää 2011, 91-92).

Kaupunkisosiologian perustajana pidetään Georg Simmeliä³. Simmel oli sosiologi, jota kiinnosti moderni elämä, suurkaupunki ja sen kulttuuri. Simmel tarkasteli tunnetussa Metropoli-esseessään kaupunkielämää ja urbaania elämäntapaa, joka loi pohjan modernille kaupunkisosiologialle. Kaupungistuminen ja globalisaatio ovat nostaneet kaupunkien roolin sosiologian tutkimuksen keskiöön. Simmelin ideat ja ajatukset innoittivat amerikkalaisia tutkijoita ja antoivat muodon ns. Chicagon sosiologiselle koulullekunnalle (Chigaco School of urban sociology), jossa tehtiin merkittävää tutkimusta vuosina 1920-50. Chigacon tutkijat vakiinnuttivat kaupunkisosiologian menetelmiä ja näkökulmia. Chigacon tutkijoiden etnografisessa tutkimusperinteessä kaupunki nähtiin usein turvattomana ja erilaisten ongelmien tuottajana. (Mäenpää 2005, 54.) Chicagon koulukunnan tutkija Louis Wirth esitti kuuluisassa esseessä "Urbanism as a way of life" urbanismin teorian, jonka mukaan

³ Georg Simmel (1858-1918) oli saksalainen sosiologi. Simmel opetti Berliini yliopistossa vuosina 1885-1914. Simmel oli aikansa suosittu ja arvostettu filosofi ja sosiaalitieteilijä, mutta sai professuurin vasta myöhäisellä iällä Strasbourgin yliopistosta (1914-18). (Scott & Marshall 2009, 689-690.)

urbaanin kaupungista tekevät kolme avaintekijää: väestön määrä, sosiaalinen heterogeisuus ja väestön tiheys (size, density and heterogeneity), jotka kontribuivat urbaania elämäntapaa ja urbaania persoonallisuutta (Wirth (1938) 2007, 90-97).

Yleinen yhteiskunnallinen radikalisoituminen toi 1960-luvulla kaupunkien tutkimukseen kriittisen lähestymistavan. Kaupungin ja kapitalismin suhteen analyysin keskeisiä kehittäjiä olivat David Harvey ja Manuel Castells. (Karjalainen 1997, 144-145.) Tarkastelun kohteeksi nousivat kaupungin kehitykseen vaikuttavat taloudelliset prosessit. Aikaisempi sosiologian tutkimus, joka oli keskittynyt yhteisön ja sosiaalisen integraation kysymyksiin löysi uuden haasteen kaupunkien talouden, politiikan, urbaanin kansalaisuuden ja urbaanien konfliktien tutkimuksessa. (Emt., 144-145.) Kapitalismianalyysin jälkeen 1980-luvulla yleistyivät kriittisen näkökulman vastapainoksi humanistisesta ja kulttuurisesta näkökulmasta kaupunkia lähestyvät tutkimukset, kaupungin ja kaupunkielämän moninaisuus ja moniarvoisuus nousivat esiin.

Tutkielmassani tarkoitan kriittisellä tutkimuksella (engl. critical theory, saks. kritische theorie) tutkimusstrategiana yhteiskuntaa kyseenalaistavaa ja kriittisesti katsovaa lähestymistapaa. Kriittisellä tutkimuksella en tarkoita sanaan ”kriittinen” yleensä liitettävää negatiivista lähestymistapaa, vaan tutkimusasenteena enemmänkin kysymyksiä tekevää ja kyseenalaistavaa asennetta. Kriittinen tutkimus liitetään yleisesti Frankfurtin 1920-luvulla syntyneeseen filosofiseen ja yhteiskuntateoreettiseen koulukuntaan. Frankfurtin kriittisen koulukunnan keskeisiä edustajia olivat mm. Max Horkheimer ja Theodor Adorno. Ilmaisu kriittinen teoria on peräisin Max Horkheimerin artikkelin Traditionelle und kritische Theorie (1937) otsikosta. Kriittisen teorian pääteoksena pidetään Horkheimerin ja Adornon 1944-1947 laatimaa esseekokoelmaa Valistuksen dialektiikka. (Scott & Marshall 1998, 130.)

Kriittisen tutkimuksen lähtökohtana on pyrkimys oikeudenmukaisempien yhteiskunnallisten rakenteiden tuottamiseen ja vakiinnuttamiseen. Kriittisellä teorialla tarkoitetaan yhteiskuntateoriaa, joka kritisoi ja pyrkii jopa muuttamaan yhteiskuntaa. Näin kriittinen teoria on vastakkainen perinteiselle yhteiskuntateorialle, joka pyrki

ainoastaan ymmärtämään tai selittämään yhteiskunnallisia ilmiöitä. Kriittinen tutkimus pyrkii pintaa syvemmälle analysoimaan sellaista, mitä välitön aistihavainto ei paljasta. Hallinnollislähtöinen tutkimus tulee uusintaneeksi vallitsevaa yhteiskuntaa eikä pysty kyseenalaistamaan esimerkiksi sen eriarvoisuutta tuottavia käytäntöjä. Kriittinen tutkimus sitä vastoin ei jää vallitsevan yhteiskunnan ajatusmuotojen vangiksi, vaan pyrkii niistä vapautuen avaamaan silmät näkemään entistä paremman maailman mahdollisuuksia. (Emt., 130.)

Humanistisesta lähtökohdasta käsin kriittinen teoria suhtautuu kapitalismiin ja kultuskeskeiseen elämäntapaan kriittisesti. Horkheimerin ja Adornon klassisen kritiikin kohteena oli erityisesti kulttuuriteollisuus, joka ”valaa kaiken samaan muottiin” ja pelkistää kulttuurin teollisesti tuotettujen elämysten sanelemaksi ”joukkohuijaukseksi”. Yksilöiden välisistä suhteista tulee traditionaalisten siteiden löyhtyessä tavarantuotaisia. Lopulta tästä seuraa maailma, joka kontrolloi yksilöä sosiaalisesti ja alistaa idealismin ja luovuuden. Horkheimer näki kulttuuriteollisuuden alueena, jossa kriittiset taipumukset ja mahdollisuudet eliminoitiin. Hänen mukaansa kulttuuriteollisuus manipuloi väestöä tuottaessaan ja levittäessään kulttuuritavaroita joukkotiedotusvälineiden kautta. Populaarikulttuuri oli yksi syistä, joiden vuoksi ihmiset muuttuivat passiivisiksi. (Horkheimer 2008, 166.) Vaikka edellämainittu kritiikki on osittain sidoksissa omaan aikaansa, on se edelleen ajankohtaista.

Juha Suorannan mukaan kriittisen tutkimuksen tehtävänä on tehdä ihmisiä alistavat voimat näkyväksi. Koska maailma ei ole läpinäkyvä ja sellaisenaan ymmärrettävä kokonaisuus, tarvitaan teoriaa, jonka avulla vallitsevia yhteiskunnallisia olosuhteita voidaan tehdä näkyväksi ja kritisoida. Tavoitteena on vapauttaa ihmiset ”väärästä tietoisuudesta” kohti ”aitoa tietoisuutta”. (Suoranta 2005, 54.) Suorannan radikaalin kasvatuksen teoriaa soveltaen voisi väittää, että myös kaupunkitutkimuksella tulee olla jonkinlainen valistustehtävä ja siten olla tutkimusta, jonka tavoitteena on syventää ihmisten yhteiskunnallista tietoisuutta sekä työskennellä oikeudenmukaisen yhteiskunnan puolesta. (Suoranta 2005, 54.) Tässä on yhteys myös yhteisöpedagogin ja humanististen aineiden ammattikorkeakouluopintojen tavoitteisiin.

Kriittisen tutkimuksen tehtävänä näin tulkittuna on lisätä inhimillisen kasvun ja hyvinvoinnin mahdollisuuksia sekä toiveikkuutta inhimillisestä ja oikeudenmukaisesta

maailmasta. Tavoitteena on ihmisten yhteiskunnallisen ja poliittisen toimintakyvyn lisääminen. Pohtiessaan kaupunkitutkimuksen nykytilaa kaupunkitutkija Pasi Mäenpää (2011, 92) kirjoittaa kehittävästä tutkimuksesta ja kysyy, voiko tutkimus kehittää parempaa yhteiskuntaa? Mäenpää tuo esiin esimerkinomaisesti, että tutkijan asema on tukala asetelmassa, jossa esimerkiksi Hartwall-areenan tai Kampin tavanomaista kauppakeskusta ylistetään malliesimerkkinä onnistuneesta kaupunkitilasta (emt., 92-93). Tutkijan tehtävänä on myös esittää vaihtoehtoisia skenaarioita ja toisenlaisia tulevaisuuksia.

2.2 Kaupunkiliikkeet

Käsittelen tässä tutkielmassa Oranssia kaupunkiliikkeenä ja tarkastelen Oranssin toimintaa kaupungissa tapahtuvana kansalaistoimintana. Kansalaisaktiivisuuden merkityksen korostaminen liittyy kaupunkisosiologiseen tutkimusperinteeseen, jossa kansalaisten aktiivista osallistumista yhteiskuntaan pidetään demokratian toimivuuden takeena. Kansalaisaktiivisuuden sinänsä katsotaan edellyttävän toimivaa kansalaisyhteiskuntaa. Kansalaisyhteiskunnalla tarkoitetaan tavallisesti valtion ulkopuolisia instituutioita ja järjestelmiä. Monimuotoinen kansalaisyhteiskunta taas muodostuu vakiintuneista järjestöistä, epämuodollisista verkostoista, paikallisista liikkeistä tai yksittäisistä projekteista. (Rasimus 2006, 17.) Yhteiskunnalliset liikkeet ovat epämuodollisesti organisoituneita verkostoja, jotka perustuvat yhteiseen identiteettiin ja konfliktinhakuiseen toimintaan (Della Porta & Diani 2006, 20–21).

Herääminen kaupunkiliikkeiden tutkimukseen alkoi Euroopassa vuoden 1968 tapahtumien jälkimainingeissa. Ympäristöliikkeiden ja ns. uusien liikkeiden mobilisaatio loi pohjaa uudelle kaupunkisosiologiselle tarkastelulle ja kaupunkiliikkeiden tutkimukselle. (mm. Pickvance 2003, 102-104; Mayer 2006.) Manuel Castells nosti esiin yhteiskunnallisten liikkeiden merkityksen jälkitekollisten urbaanien ympäristöjen keskeisinä toimijoina, jotka oli nostettava sosiologisen tutkimuksen ytimeen (Castells 1972). Kollektiivinen toiminta kapitalismia vastaan nähtiin ratkaisuksi kaupunkien ongelmiin, kaupunkien sosiaalinen epätasa-arvo oli seurausta kapitalistisesta voitontavoittelusta ja tuotantosuhteista (Konttinen & Peltokoski 2010, 10-11; Jauhiainen 2002, 133).

Yhteiskunnallisten liikkeiden tutkimuksessa on yleensä suuntauduttu tutkimaan liikkeiden organisoitumista ja identiteettiä. Puhutaan ns. vanhoista ja uusista liikkeistä. Vanhoilla liikkeillä viitataan esimerkiksi työväenliikkeeseen ja ammattiyhdistysliikkeeseen. Ns. uusilla liikkeillä tarkoitetaan 1960- ja 1970 -luvuilla esiin nousseita sosiaalisia liikkeitä, kuten ympäristöliikettä, naisliikettä, vaihtoehdoisen elämäntavan liikkeitä, rauhanliikkeitä, paikallisdemokratiaa puolustavia liikkeitä ja ns. identiteettiäliikkeitä. (Konttinen & Peltokoski 2011, 4-5.) Voimakasta liikehdintää oli Ranskan ja Saksan kaupungeissa. Ryhdyttiin puhumaan yhteiskunnallisista kaupunkiliikkeistä (urban movements) (Pruijt 2007, 5115-5119).

Kaupunkiliike on vakiintunut käsite, jonka otti ensimmäisenä käyttöön Manuel Castells (kts. Scott & Marshall 2009, 780-781; Pruijt 2007, 5115-5119). Käsitettä ovat käyttäneet suomalaisessa yhteiskunnallisten liikkeiden ja kaupunkitutkimuksen piirissä ainakin Jussi Jauhiainen (2002) ja Sampo Villanen (2004). Uudet ”ruohonjuuriliikkeet” edustivat radikaalia irtiottoa kokonaisvaltaisesta yhteiskunnallisen ratkaisun tavoittelusta (Castells 1983, 312). Uusien liikkeiden tavoitteena oli pikemminkin pyrkiminen käytännön muutoksiin ilman varsinaista yhteiskunnallista kokonaisuohjelmaa. Luovuttiin järjestelmäkeskeisistä ratkaisuista ja vaadittiin ratkaisuja käytännön politiikassa tässä ja nyt. Elämäntavalliset ratkaisut nostettiin tärkeälle sijalle muutosten ajamisessa ja oikeudesta erilaisuuteen tuli yhteiskunnallinen teema (Konttinen & Peltokoski 2011).

Manuel Castellsin mukaan kaupunkiliikkeiden tavoitteena on ”kaupungin merkityksen” rakentaminen ja muuttaminen. Kaupunkien ruohonjuuritason liikkeillä on merkitystä kaupunkitilaan, koska kaupungit ovat rakentuneet sosiaalisten prosessien, konfliktissa olevien sosiaalisten intressien ja arvojen tuloksena. Merkitysten muuttaminen ei kuitenkaan ole pelkästään liikkeiden varassa, vaan kyse on useiden toimijoiden vuorovaikutuksesta ja kamppailusta. (Castells 1983, 67-72.) Tutkimuksessaan *The Urban Question* (1972) Castells ensi kertaa nosti esiin yhteiskunnallisten liikkeiden merkityksen kaupunkien rakenteellisessa kehittämisessä ja urbanisaatiossa. Manuel Castells näki kaupunkiliikkeet urbaanien ympäristöjen keskeisinä toimijoina, jotka on nostettava sosiologisen tutkimuksen ytimeen.

Finally, from time to time social movements will arise, challenging the meaning of a spatial structure and therefor attempting new functions and new forms. Such are the urban social movements, the agents of urban spatial transformation, the highest level of urban social change. (Castells 1983, 312.)

Kaupunkiliikkeet ovat monitahoinen ilmiö ja kaupungissa tapahtuva kansalaistoimintaa voi olla monenlaista. Kaupunkiliikkeet ovat yhteiskunnallisia liikkeitä, joiden avulla kaupunkien asukkaat tavoittelevat vaikutusvaltaa omassa asuinympäristössään. Kyse voi olla paikallisista, esim. kaavoitukseen tai asuinympäristössä tapahtuvia muutoksia vastustavista liikkeistä tai globaaleihin oikeudenmukaisuuden kysymyksiin erikoistuneista liikkeistä. Paikallisia liikkeitä voivat synnyttää esimerkiksi kiistat, joissa asukkaat puolustavat omaa lähialuettaan haitallisiksi koetuilta ympäristön muutoksilta tai uudelta rakentamiselta (Kopomaa & Peltonen 2008, 9-10). Kiistojen taustalla saattaa olla huolenaiheita hankkeiden vaikutuksista paikalliseen talouteen tai epäluottamuksesta sijoitettavia uusia toimintoja sekä näiden suunnittelijoita ja toteuttajia kohtaan. Yhteisöllistä liikehdintää voivat synnyttää esimerkiksi huolenaiheet, jotka voivat liittyä uhkaaviksi koettuihin sosiaalisiin muutoksiin sekä ympäristön muutoksiin, kuten vanhojen kaupunkirakenteen tai rakennusten purkamiseen tai suuremmista rakenteellisista muutoksista taloudessa, jotka synnyttävät sosiaalista epätasa-arvoa tai asuinympäristössä ei-toivottuja ilmiöitä. (Emt., 10-11.)

2.3 Suomalaista liikehdintää

Suomalaiselle kansalaistoiminnalle on ollut tyypillistä yhdistysmuotoinen organisoituminen, keinovalikoimien maltillisuus ja valtiosuuntautuneisuus (Siisiäinen 1998, 219-243). Kansalaistoiminnan muotoja leimasivat ennen 1960-luvun ympäristöherätystä läheinen kytkentä valtioon, liikkeiden yhdistysmuotoisuus ja rekisteröityminen sekä hallinnollinen hierarkkisuus. Muita tärkeitä ominaisuuksia olivat rauhanomaisuus, yksityisomaisuuden kunnioittaminen ja asiallisuus. (Emt., 222–226.) 1990-luvulla myös Suomessa nähtiin muodoltaan ja toimintatavoiltaan uudentyypin yhteiskunnallisen aktivismin nousu. Radikaali yhteiskunnallinen liikehdintä edusti uutta vaihetta suomalaisessa kansalaisaktivismissa. Nuoria aktivisteja innoittivat mm. ympäristökysymykset, ihmisoikeudet, talonvaltaus ja eläintensuojelu. Liikehdintä oli poliittista, mutta ei puoluepoliittista. Toimijoita eivät

olleet vakiintuneet kansalaisjärjestöt, vaan toiminta hajautui epämuodollisempiin verkostoihin ja kampanjoihin. (Rasimus 2006.)

1970-luvulta alkaen myös suomalaiset liikkeet ovat omaksuneet uusiin liikkeisiin liitettyjä kulttuurisen vastarinnan elementtejä ja keinot toimia alkoivat uudistua. Siisiäisen mukaan varsinaiset uudet liikkeet rantautuivat Suomeen kuitenkin vasta 1970-luvun lopussa. (Siisiäinen 1998, 219-243.) Esimerkiksi 1970-luvun lopulla syntynyt ympäristöliike omaksui kansalaistottelemattomuuden ja suoran toiminnan sekä passiivisen vastarinnan osaksi keinovalikoimaansa. Ns. uusien liikkeiden ominaispiirteitä on luonnehdittu siten, että ne eivät esitä kokonaisvaltaisia poliittisia ohjelmia eivätkä ne pyri vaikuttamaan valtionhallinnon tai perinteisten instituutioiden kautta. Sen sijaan ne haastavat vallitsevia ajattelutapoja ja kritiikki kohdistuu yleensä koko modernin yhteiskunnan toiminnan logiikkaan, kuten jatkuvaan talouskasvuun tai kysymyksiin. Liikkeiden tavoitteissa painottuvat elämän laatuun liittyvät kysymykset ja niiden toimintarepertuaariin kuuluivat erilaiset vaihtoehtoiset elämäntavat ja paikalliset kokeilut. (Rasimus 2006, 65.)

Myös uudemmissa liikkeissä yhdistysmuotoisuus ja rauhanomaisuus ovat edelleen olleet keskeisiä toiminnan ja organisoitumisen muotoja (Siisiäinen 1998, 230–231). Toisinaan valtio, kaupunki tai valtiota lähellä olevat instituutiot on koettu kamppailujen päävastustajaksi, toisinaan liikkeiden esittämien vaatimusten kohteeksi ja välillä yhteistyökumppaniksi. Suomalaisessa suorassa toiminnassa on sovellettu lähinnä erilaisia avoimen ja passiivisen vastarinnan muotoja kuten koneisiin ja puihin kahliutumista tai kieltäytymistä poistumasta joltakin toimenpiteiden kohteena olevalta alueelta tai rakennuksesta. (Stranius 2010, 82.)

Esimerkkejä suomalaisesta paikallisesta kaupunkiliikehdinnästä ovat erilaiset asuinympäristön muutoksia vastustavat liikkeet, joita kutsutaan nimby-ilmiöksi (kts. Kopomaa & Peltonen 2008) tai laajempia yhteiskunnallisia ongelmia ja kaupunkien kehitystä esiin nostavia liikkeitä. Nimby-ilmiön taustalla voi olla monenlaisia ongelmia ja monenlaisia toimijoita kunnan päättäjistä yrityksiin, paikallisiin asukkaisiin ja asuaksryhmiin, maanomistajiin ja ympäristöjärjestöihin. (Emt., 9). Kaupunkiliikkeissä voi olla kyse myös julkisen tilan käytöstä liittyvistä kiistoista ja erilaisesta ruohonjuuritason liikehdinnästä (kts. Esim. Korhonen & Tikkanen 2002, 4-8; Castells

1983). Julkiseen kaupunkitilaan sijoittuvat tilan haltuunotot, talonvaltauksset tai kaupunkitilaan liittyvät performanssit, kuten kadunvaltauksset ja mielenosoitukset ovat esimerkkejä uusista kaupunkiliikkeistä ja kaupungissa tapahtuvasta kansalaistoiminnasta. Skeittarit, graffitimaalarit, kaupunkiviljely, kadunvaltauksset ja pyöräilyaktivismi tai maailmanlaajuinen Occupy-liike ovat esimerkkejä kaupunkitilaa eri tavoin käyttävistä ryhmistä ja liikkeistä.

2.4 Globaalit ja paikalliset liikkeet

1990-luvulta alkaen syntyi uusia globaaleiksi itseään kutsuvia liikkeitä, joiden toiminnan kohteena oli globaali eriarvoistuminen. (Konttinen & Peltokoski 2010, 2-3; Yli-Anttila 2010, 11-32.) Merkittävä ero aikaisempaan liikehdintään 1990-luvulta lähtien on ollut kaupunkiliikkeiden kansainvälistyminen, laaja-alaisuus ja monimuotoisuus (mm Mayer 2000; Köhler & Wissen 2003). Köhler ja Wissen ovat kiinnittäneet huomiota siihen, että uudet 2000-luvun globaalit liikkeet mielletään kaupunkien nimien mukaan, vaikutusvaltaisimpana näistä ovat Seattle, Geneve, Göteborg tai Potro Alegre (Köhler & Wissen, 942). Kaupungit ovat globaalien ja paikallisten kaupunkiliikkeiden toimintakenttiä. Esimerkkinä viimeaikaisesta globaalista liikehdinnästä on esimerkiksi taloudellista eriarvoistumista vastustava Occupy -liike, jonka mielenosoitukset ovat tukkineet katuja New Yorkin pörssin ympärillä ja täyttäneet toreja myös Suomessa. Time-lehti valitsi vuoden 2011 persoonaksi mielenosoittajan⁴. Globaalin kapitalismin ja eriarvoistumisen vastainen liike on levinnyt ympäri maailman suurkaupunkeja. Globaalit protestit ovat nostaneet esille uuden sukupolven, joka on osoittanut että yksilöt voivat yhdessä aikaansaada suuriakin muutoksia.

Globaalia eriarvoistumiskehitystä ja kaupunkitilan kaventumista vastaan ovat nousseet myös hyvin erilaisilta näyttävät, mutta samoja tavoitteita ajavat paikalliset liikkeet. Globalisaation on yleisesti nähty heikentävän paikallista kaupunkipolitiikkaa tekemällä siitä yhä suuremmassa määrin riippuvaista kansainvälisen pääomasta, monikansallisista yhtiöistä ja kilpailuvetoisesta globaalista taloudesta. Talouden ja

⁴ Time. Person of the Year. The Protester. <http://www.time.com/time/person-of-the-year/2011/> (katsottu 30.1.2012)

kulttuurin globaalistumisen myötä kaupunkien välillä ja sisällä kasvava eriarvoistuminen ja kaupunkien välinen kilpailu ihmisten, talouden ja pääomien virroista vaikuttavat myös kaupunkilaisten arkipäivään ja ovat nostaneet uudella tavalla esiin paikallisten liikkeiden ja toiminnan merkityksen (mm Harvey 2008; Fainstein 2010; Fainstein & Campbell 2011 1-17; Brenner & Marcuse & Mayer 2009, 176; Hamel & Lustiger-Thaler & Mayer 2000, 1-6).

Globaali liikehdintä on synnyttänyt jopa utopioita maailmanlaajuisesta uusliberaalismin vastavoimaksi asettuvasta kansalaisten liikekannallepanosta, globaalista kansalaisyhteiskunnasta tai kansalaisten kontrolloimasta ”maailmanyhteiskunnasta” ja radikaalista suorasta demokratiasta, jonka tavoitteena on globaali poliittinen sääntely (mm. Hardt & Negri 2005; Harvey 2008). Toiset liikkeistä ovat paikallisia ja etsivät toimintamalleja esimerkiksi tuotannon ja kuluttamisen järjestämiseen kestäväällä tavalla. Jotkut liikkeistä luottavat myös perinteiseen poliittiseen järjestelmään. Monet näistä liikkeistä ovat kohdanneet Maailman sosiaalifoorumissa, jossa ne ovat etsineet yhteisiä tekijöitä ja yrittäneet järjestäytyä. Yhteisenä sloganina on ollut ”toisenlainen maailma on mahdollinen”. Viestiin kiteytyy monien erilaisten ja eri tavoin ajattelevien yhteiskunnallisten liikkeiden pääajatus.

3 VASTARINTAA JA VALTAUKSIA

Tässä luvussa tarkastelen Oranssin vaihteita ja toimintaa talonvaltausliikkeenä sekä luon lyhyen katsauksen suomalaisen talonvaltausliikkeen historiaan. Oranssin talonvaltauksilla otettiin kantaa asuntopulaan, rakennussuojeluun ja yleisemmin kaupunki- ja kulttuuripolitiikkaan. Tammikuussa 1990 tehtiin ensimmäinen talonvaltaus Helsingin Kumpulassa Intiankadulla, jossa vallattiin kolme tyhjillään ollutta puukerrostaloa. Oranssin talonvaltauksset saivat julkisuutta, toiminta laajeni nopeasti ja mukaan tuli uusia aktiiveja. Oranssin toimintaryhmiä perustettiin Tampereelle, Turkuun, Ouluun, Jyväskylään ja Lahteen. Oranssin aktiivisin talonvaltauskausi kesti kolmisen vuotta, jonka jälkeen toiminta keskittyi pitkälti

Helsinkiin. Tarkemman tarkastelun kohteena ovat kaupunki- ja rakennus-suojelukiistat, joissa Oranssi on ollut osallisena, esimerkkeinä ovat kiistat Sörnäisten Kokos-tehtaan, Tehtaankadun puutalojen ja Töölönlahden Makasiinien kohtaloista. Rakennusuojeluvaltauksista näkyvimpiä oli ns. Kokostehtaan valtaus Helsingin Sörnäisissä. Tehtaankadun puutaloista käytiin kamppailua vuonna 1997. Oranssi oli aktiivinen Makasiinien suojeluliikkeessä vuosina 1999-2002.

Kuva 1.

3.1 Talonvaltaus kaupunkiaktivismina

Talonvaltauksien kautta esitetyt vaatimukset nuorten omaehtoisista tiloista eivät ole uusi ilmiö. Talonvaltauksella on perinteitä myös Suomessa jo 1970-luvun lopulta asti näihin päiviin. Toimintatavat ja argumentaatio ovat muuttaneet muotoaan sukupolvien ja vuosikymmenten vaihtuessa mutta peruskuvio on kutakuinkin sama: on vaadittu tiloja käyttöön, ja jos niitä ei ole muuten saatu, niitä on erilaisin suoran toiminnan keinoin otettu haltuun. Straniuksen ja Salasuon mukaan talonvaltausta voidaan pitää nuorten kansalaistoimintana. Talonvaltaukset ovat heijastaneet oman aikansa

nuorisokulttuuria sekä keskustelua ja vaatimuksia kaupunkitilan käytöstä. Taloja ja tiloja valtaamalla on etsitty ratkaisua esimerkiksi nuorten kulttuuri- tai kokoontumistilojen tarpeeseen. (Salasuo & Stranius 2008, 6.)

Talonvaltauksset ovat kuuluneet yhteiskunnallisten liikkeiden toimintarepertuaariin 1960-1970-luvulta lähtien. Talonvaltaus on nuorten usein käyttämä kansalaistoiminnan muoto myös Suomessa. Taloja valtaamalla on pyritty vaikuttamaan mm. nuorten asuntotilanteeseen, hankkimaan toiminta- ja harrastustiloja sekä puuttumaan vanhoja rakennuksia tuhoavaan kaavoituspolitiikkaan. Valtauksista on yleisesti käytetty käsitettä talonvaltaus, rakennuksenvaltaus, asunnonvaltaus ja tilanvaltaus. Talonvaltauksella tarkoitetaan tyhjiällä olevan tilan luvatonta käyttöönottoa. Talonvaltauksessa valtaajilta puuttuu vallattavan tilan omistajan tai laillisen haltijan lupa ottaa rakennus tai tila käyttöön. (mm. Siisiäinen 1998, Rasimus 2006; Eronen 1999; Tuominen 2008; Peipinen 2009.)

Talonvaltaus on monitahoinen ilmiö. Monissa Euroopan kaupungeissa on pitkä omaehtoisen kaupunkikulttuurin perinne ja vallatuilla taloilla on ollut pysyvä merkitys vaihtoehtoisena asumis- ja elämänmuotona. Esimerkiksi Amsterdamissa asui 1990-luvulla vallatuissa rakennuksissa parhaimmillaan 10 000 ihmistä. (Pruijt 2004.) Rakennuksia on vallattu myös kulttuurikäyttöön ja toiminnalla on ollut kaupunki- ja kulttuuripoliittista merkitystä (Lehtovuori, Hentilä & Bengs 2004, 8). Talonvaltausliikkeen laajamittaisuuteen ovat vaikuttaneet eri maiden poliittiset, historialliset ja kulttuuriset tekijät. Joissakin Euroopan maissa myös lainsäädäntö sallii tyhjiällä olevien rakennusten tai asuntojen haltuunoton asumiskäyttöön. Suomessa talonvaltaus on laitonta toimintaa ja se kriminalisoitiin vuonna 1990. Suomen rikoslaki käsittelee talonvaltausta hallinnan loukkauksena (Rikoslaki 28: 11§).

3.2 Helsingiläistä talonvaltausliikettä

Suomessa talonvaltausliikettä on saanut alkunsa muuta Eurooppaa myöhemmin. Talonvaltausliikkeen laajeneminen Suomeen ajoittuu yhteen 1970-80-lukujen vaihteen uusien ympäristöliikkeiden synnyin ja kaupunkikulttuurin murroksen kanssa. Suomalaista talonvaltausliikettä ovat dokumentoineet mm. vuosien 1979-1991

talonvaltausliikettä tarkastellut Anne Eronen (1991), Oranssin vaiheita tutkinut Seppo Eronen (1999), Lepakkoluolan historiaa taltioinut Miska Rantanen (2000), Freda 42:den vaiheita tutkinut Laura Tuominen (2008) sekä 2000-luvun talonvaltausliikettä tutkineet Elina Mikola (2008) ja Riina Simonen (2008). Aiheesta on ilmestynyt Leo Straniuksen ja Mikko Salasuon (2008) toimittama artikkelikokoelma ”Miksi squat ei antaudu”, joka tarjoaa monipuolisia näkökulmia 2000-luvun talonvaltausliikehdintään.

Suomalaisen talonvaltausliikehdinnän jaan talonvaltaustutkimuksen perusteella pääpiirteittäin kolmeen ajanjaksoon: ensimmäinen talonvaltausaalto 1979-1986, toinen talonvaltausaalto 1986-1994 ja kolmas talonvaltausaalto 2001-2008. Yksittäisiä talonvaltauksia on tapahtunut myös näiden liikesykliden ulkopuolella. Suomalainen talonvaltaustoiminta on yleisesti jaettu kolmeen tyyppiin: 1) toimitilavaltauksissa talo vallataan nuoriso- tai kulttuuritoimintaa varten, 2) asuntopoliittisissa valtauksissa tila halutaan asumiskäyttöön ja 3) suojeluvalltauksissa pyritään rakennuksen tai tilan suojelemiseen purku-uhalta (Eronen 1991; Eronen 1999).

Talonvaltauksen veteraani Teemu Lehto pitää talonvaltaushistoriamme alkupisteenä Helsingin Pihlajamäen Arkkia – vanhaa kaupungin omistamaa puutaloa, jonka joukko nuoria otti käyttöönsä 1970-luvun lopulla (Lehto 2012). Rakennuksessa asui vaihtuvasti väkeä vuoteen 2003 asti, jolloin huonokuntoiseksi päässyt rakennus purettiin. Ituja talonvaltaukset saivat 1970-luvun lopulla Helsingin Kalliossa sijainneesta puutalokorttelista ns. ”Kill Citystä”. Toisen linjan ja Wallinkadun välissä sijainneen korttelin vanhat rakennukset toimivat parin vuoden ajan nuorten kokoontumistiloina, rakennuksissa oli bändi- ja teatteritoimintaa ja muuta sekalaista kulttuuritoimintaa. Kill Cityssä näkyi jo määrätietoisuutta kulttuurisen kohtauspaikan rakentamiseksi. (Rantanen 2000, 88). Mika Saastamoinen on taltioinut aikalaiskuvauksen:

Kill City pitää myös mainita ilman muuta. (...) Se oli yks makee paikka Kallion kupeessa. Vanha hylätty puutalo johon nuoriso pesiytyi. Siellä oli paljon bändien keikkoja ja Ralf Örn taisi olla joku paikan ”sielu”, Maukka Perusjätkä asu siinä

lähellä ja hengaili usein tonteilla. Kill Cityssä esiinty ja levytti aika paljon punkbändejä. (...) Kill Cityn seinät oli päällystetty mustilla jätesäkeillä ja lava oli kasattu jostain jätetuusta. Sähkötkin oli kiikun kaakun, mut ei me neljätoistavuotiaina paljon mietitty tätä. Pantiin vaan plugi seinään ja annettiin tutista. Kill Cityssä jengi pogos hurmiossa ja se on Lepakon ohella ollu ainutlaatunen osa Hesän nuorisohistoriaa”. (Saastamoinen 2007, 20.)

Kill Cityn väki muiden joukossa osallistui vuonna 1979 Helsingin Ruoholahdessa sijainneen entisen maalivaraston ja asunnottomien alkoholistien yömajan Lepakkoluolan valtaukseseen Teemu Lehdon johdolla. Vaatimus uudenlaisesta kulttuuritilasta oli murros 1970-luvun lopun suomalaisessa kulttuuri-ilmapiirissä ja omaehtoisen toiminnan esiinmarssi eurooppalaisten esimerkkien mukaisesti. Lepakon valtaus myös aloitti uudentyypisen toimitilavaltausten aallon Suomessa, joka levisi myös muihin kaupunkeihin ja synnytti erilaisia kulttuuritilahankkeita.

Talonvaltaukset nousivat laajemmin julkisuuteen vuonna 1986, kun Fredrikinkatu 42:ssa sijainnut kiinteistö vallattiin. Syntyi asuntopoliittisiin valtauksiin keskittynyt Freda 42, joka otti kantaa asuntopoliittikkaan, asunnottomuuteen ja vuokra-asuntojen vähäiseen määrään. Fredan 42:n innoittamana valtauksia tehtiin mm. Kemissä, Oulussa, Vantaalla ja Hyvinkäällä. Freda 42 sai paljon julkisuutta vaatimuksilleen sekä konkreettisesti myös tilapäisiä asuntoja ihmisille ympäri Suomea. Toiminta vakiinnutti talonvaltauksen käytäntöjä Suomeen, leimallista olivat mm. toiminnan suunnitelmallisuus, julkisuuden hyväksikäyttö ja väkivallattomuus Freda 42 toimi noin kahden vuoden ajan. (Tuominen 2008). Helsingissä tehtiin 1980 -luvulla yksittäisiä talonvaltauksia mm. Tunnelitien valtaus (1984), Vuoritalon valtaus (1988), Turussa vallattiin Auran Panimo (1984) ja Joensuun kulttuuribunkkeri (1984),

Talonvaltausliikehdintä sai jatkoa uuden sukupolven voimin 1990-luvun alussa kun perustettiin talonvaltausliikkeenä toimintansa aloittanut Oranssi (Oranssin vaiheita talonvaltausliikkeenä käsitellään tarkemmin myöhemmin tässä luvussa). Oranssi toi näkyvästi esiin nuorten asuntopulan valtaamalla tyhjillään olevia rakennuksia. Oranssilaisien ensimmäinen talonvaltaus tehtiin Helsingin Intiankadulla, jossa

vallattiin kolme purkutuomion saanutta puukerrostaloa. Liike levisi nopeasti ja taloja vallattiin Helsingin lisäksi Turussa, Jyväskylässä, Tampereella, Oulussa ja Kirkkonummella. Oranssin toimintaryhmiä syntyi Turkuun, Jyväskylään, Tampereelle, Hämeenlinnan ja Ouluun. Oranssin talonvaltausten periaatteena oli väkivallattomuus ja yksityistessä omistuksessa olevia rakennuksia ei vallattu. Valtaajien suosiossa olivat kaupungin ja valtion tai suurten rakennusyhtiöiden omistamat kiinteistöt, jotka oli jätetty tyhjilleen odottamaan purkamista tai tuhoutumista. (Peipinen & Porkola & Lehtinen & Paju 1999, 17.) Valtaajat neuvoivat myös virkavaltaa miten valtaustilanteessa kannattaa toimia:

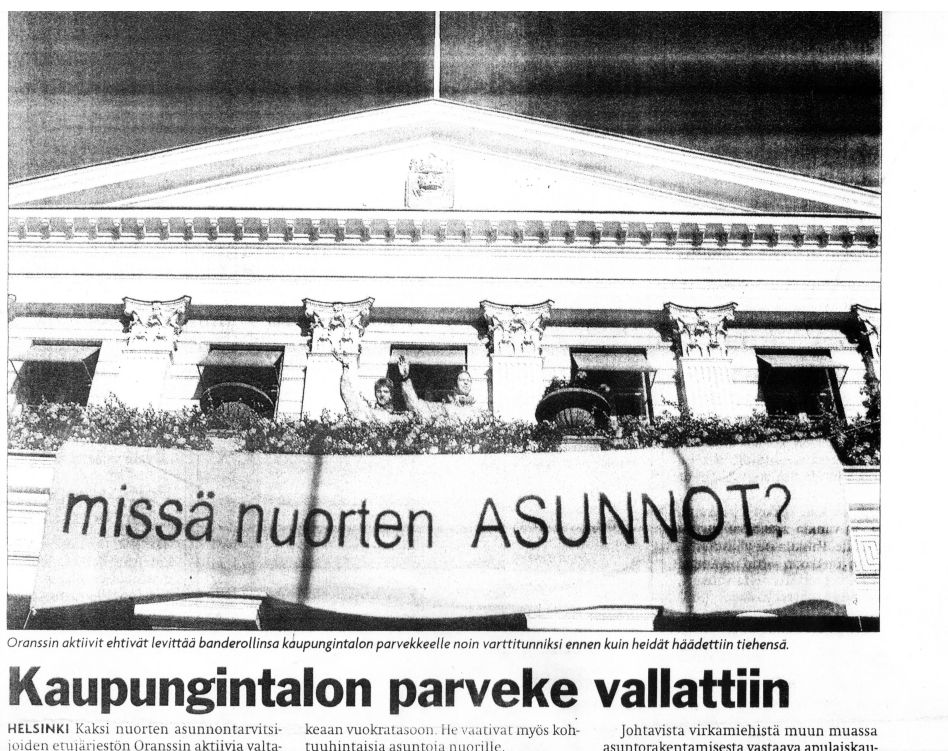
Arvoisa Kirkkonummen poliisi! Ystävällisesti ilmoitamme, että tänään torstaina 22.11. kello 15.30 Oranssi ry ja kirkkonummelaisten nuorten Nuorisohotelli -liike ovat vallanneet ns. Nuorisohotellin. Paikalla on myös tiedotusvälineitä. Valtauksen tavoitteena on saada Nuorisohotelli nuorten asumiskäyttöön. Valtauksen aikana tulemme kohtelemaan Kirkkonummen kunnan omaisuutta sille kuuluvalla kunnioituksella. Emme tärvele emmekä riko ja siivoamme jälkemme. Pyrimme neuvotteluyhteyteen kunnan edustajien kanssa. Perjantaina 23.11 klo 10.00 järjestämme Nuorisohotellilla neuvottelutilaisuuden. Kutsumme paikalle myös Kirkkonummen kunnan päättäjiä. Mikäli neuvottelut johtavat tulokseen olemme valmiit poistumaan rakennuksesta perjantaina klo 13.00. Yhteyden valtaajiin saa Nuorisohotellilla tai numerosta 949-505920. Olette tervetulleita tutustumaan tilanteeseen. Toivomme rauhallisissa merkeissä tapahtuvaa kanssakäymistä. Terveisin: Valtaajat. (Kirje Kirkkonummen poliisille 22.11.1991.)

Oranssin ensimmäinen toimintakeskus Putkinotko vallattiin toukokuussa 1991 Lepakossa järjestetyn konsertin jälkeen. Oranssin rakennussuojeluvalltauksista näkyvimpiä oli Kokostehtaan valtaus Helsingin Sörnäisissä, valtaus kesti viikon ja siihen osallistui satoja nuoria. Katajanokan tyhjilleen jäänyt nuorisotila (Skatta) vallattiin toimintakeskukseksi toukokuussa 1994. Oranssin aktiivisin talonvaltauskausi kesti kolmisen vuotta, jonka aikana vallattiin viitisentoista rakennusta suurimmissa kaupungeissa. Talonvaltauksilla otettiin kantaa mm. asuntopulaan, rakennussuojeluun ja laajemmin kaupunki- ja kulttuuripolitiikkaan. Rakennussuojeluvalltauksista

näkyvimpiä oli ns. Kokostehtaan valtaus Helsingin Sörnäisissä, valtaus kesti viikon ja siihen osallistui satoja nuoria. Sittemmin rakennus suojeltiin ja toimii nykyään Teatterikorkeakouluna. (Peipinen 1999.)

Oranssin jälkeinen uusi talonvaltausaalto sai alkunsa vappuna 2001, kun tyhjiään ollut Irakin suurlähetystö vallattiin hetkeksi autonomiseksi sosiaalikeskukseksi. Muutamaa kuukautta myöhemmin vallattiin tyhjä kerrostalo Lapinlahdessa. Tämän jälkeen valtausaalto kiihtyi ja vuosien 2001–2008 aikana Suomessa on vallattu kolmisenkymmentä tyhjää rakennusta ja vaadittu niitä valtaajien käyttöön omaehtoisiksi kulttuuritiloiksi, joka toimisivat tukikohtina vastakulttuuriselle aktivismille ja vaihtoehtona kaupallisille klubeille ja kahviloille. (Mikola 2010, 44.)

Viime vuosien talonvaltausliikkeen tavoitteena on ollut autonomisten sosiaalikeskusten eli itsehallinnollisten ja itsemääriteltävien tilojen perustaminen. Autonomisen sosiaalikeskuksen konsepti on syntynyt Italiassa 1970-luvun puolivälissä squat- ja centri sociali -liikkeenä. Myöhemmin ajatus on levinnyt myös muualle Eurooppaan ja sosiaalikeskuksia toimii useissa eri maissa. (mm. Mikola 2008; Stranius & Salasuo 2008; Luhtakallio 2008). Lyhytaikaisia sosiaalikeskushankkeita on perustettu mm. Herttoniemeen, Vallilaan sekä Kalasatamaan. Tampereella oli vuosina 2000-2003 neljä vallattua taloa. Yksittäiset talonvaltauksset ovat jatkuneet viime vuosina eri puolella Suomea mm. Helsingissä, Turussa, Tampereella ja Jyväskylässä. Viimeisimmät talonvaltauksset ovat olleet yliopistorakennus Franzenian valtaus Helsingin Kalliossa kesällä 2011 sekä vanhojen rautatieläisten rakennusten valtaus Kauniaisissa lokakuussa 2011, jossa toimi viikon verran Fristads-kampanjen -nimisen nuorisoryhmän ylläpitämä ”kaikille vapaana kokoontumistilana” ennen nuorten häätöä ja rakennusten purkamista.

Kuva 2.

3.3 Tilan valtaajat - "no mut tultiin hakeen yöllä et lähe valtaamaan"

Oranssin ensimmäinen talonvaltaus tapahtui 24. tammikuuta 1990, jolloin Oranssiyhteisönä esiintyneet nuoret valtasivat tyhjän kaksikerroksisen puutalon Helsingin Kumpulassa, Intiankatu 20:ssä. Vallattu talo oli yksi viidestä Helsingin kaupungilta rakennushallitukselle vuodenvaihteessa 1989-1990 siirtyneistä rakennuksista. Kolmenkymmenen valtaajan joukko vaati taloa yhteisöasumiskäyttöön. (HS 26.1.1990.) Rakennushallitus hylkäsi valtaajien tekemän vuokratarjouksen ja pyysi palovaaraan vedoten poliisilta virka-apua valtaajien poistamiseksi talosta. Talon ensimmäinen valtausyritys päättyi valtaajien uloskantoon vielä samana iltana. Osa valtaajista vietiin kuulusteluihin Pengerkadun poliisiasemalle. "Katsoin Pengerkadun kuulusteluhuoneen valkeaa seinää ja ajattelin kylmiä ajatuksia suomalaisesta asuntopolitiikasta", kirjoitti nuori kansanedustaja Pekka Haavisto, joka oli tullut Intiankadulle kuuntelemaan nuorten ajatuksia ja joutunut kuulusteluihin (IS 21.2.1990). Kolmea päivää myöhemmin valtaajat yrittivät uudestaan vallata talon, mutta poliisit häätivät heidät pois. Valtaajat pyrkivät vuokrasopimuksen saamiseen

myös neuvotteluteitse, mutta rakennushallitus hylkäsi jälleen heidän vuokratarjouksensa.

Valtaajat saivat tukea pyrkimyksilleen Helsingin vihreiltä ja vasemmistopuolueilta, jotka julkisuudessa vaativat talon antamista valtaajien käyttöön. Merkittävä käänne tapahtumien kulkuun tuli Helsingin seudun opiskelija-asuntosäätiön kiinnostuttua Intiankadun vallatuista rakennuksista. Pitkien neuvotteluiden jälkeen rakennushallitus suostui vuokraamaan kolme tyhjillään ollutta taloa Helsingin opiskelija-asuntosäätiölle kymmeneksi vuodeksi. Vuokraamistaan taloista Hoas antoi yhden talon Oranssin käyttöön, jonne oranssilaiset valitsivat asukkaat keskuudestaan. Muuttokuntoon valmistui ensimmäisenä Oranssin talo ja ensimmäiset asukkaat muuttivat taloon jo kesällä. (HS 26.7.1990.) Kumpulán valtauksien johdosta rakennushallitus nosti syytteen Oranssia vastaan kotirauhan rikkomisesta. Tässä vaiheessa osa syytetyistä jo asui kyseisessä osoitteessa. Rakennushallitus luopui Oranssin yhteydenoton jälkeen syytteestä, mutta lähetti Oranssille valtauksesta 11.500 markan laskun, jonka oranssilaiset lakimiehensä avustuksella palauttivat. Lopulta Oranssi korvasi rakennushallituksen vaatiman summan siivoamalla rakennushallituksen omistaman puistoalueen Malmilla.

Oranssin kannalta Kumpulán valtaus oli menestys. Osa valtaajista sai Intiankadulta asunnon. Kumpulán valtauksia pidetään Oranssin toiminnan varsinaisena alkamispisteenä ja esikuvana myöhemmille aktioille. Monien aktiivien mielestä toiminta olisi päättynyt nopeasti, jos Kumpulán vallattua taloa ei olisi saatu asumiskäyttöön. Oranssin toimintaan tuli jatkuvuutta onnistuneen valtauksen jälkeen, ja onnistunut hanke loi pohjaa myös ajatuksille omasta asuntorakentamisesta:

se oli tärkeä tavallaan et intiankatu onnistu vaikka ne kaks ekaa taloo meni tavallaan hoasille mut me pystyttiin laittamaan sinne asukkaat ni tavallaan siitä muodostu sellanen yhteisö joka toi siihen toimintaan jatkuvuutta ja sitte tavallaan sitte siitä tavallaan synty se et ku jouduttiin toimimaan muitten toimijoiden kanssa yhdessä ni oli pakko löytää joitain muitakin keinoja tehokkuuden nimissä ja se et jos oikeesti halutaan asuntoi nuorille ni se pelkkä valtaaminen ei riitä pitää organisoitua muullakin tavalla (V2)

Toukokuun kolmantena 1990 päivänä oranssilaiset valtasivat Kokos Oy:n vanhan tehdasrakennuksen Helsingin Sörnäisissä (HS 4.5.1990). Haapaniemekadun ja Sörnäisten rantatien kulmassa sijainneen tyhjiällä olleen tehtaan omisti Haka Oy, joka aikoi purkaa tehtaan ja rakentaa tontille uuden pääkonttorinsa. Kokostehtaan suojelukiistaa käsittelen myöhemmin tässä luvussa.

Marraskuun 22. päivä 1991 viitisenkymmentä Helsingin Oranssin ja kirkkonummelaista nuorta valtasi entisen nuorisohotellin Kirkkonummen Lukkarinmäellä. Perustettiin ns. Nuorisohotelli-liike. Valtaajat vaativat Kirkkonummen kunnan omistamaa rakennusta takaisin alkuperäiseen käyttöönsä nuorten asunnoiksi. (HS 23.11.1990.) Nuorisohotelli-liikkeen mielestä rakennus olisi saatu asuttavaksi pienin kustannuksin. Valtaajat saivat tukea monilta tahoilta. Kunnanhallitus päätti kuitenkin palata alkuperäiseen suunnitelmaan ja vuokrasi rakennuksen sijoitusyhtiölle. Kunnanhallituksen mukaan nuorten asuntotilanne Kirkkonummella ei ollut huono. Lisäksi asuntosihtööri väitti nuorten olevan ongelmaryhmä, joita ei voi kasata samaan yhtiöön. Valtaajat kokivat tulleensa petetyiksi. Valtaajien lisäksi kunnanvaltuuston päätöstä paheksui julkisuudessa Kirkkonummen nuorisotoimenjohtaja. (HS 24.11.1990.)

Viitisenkymmentä oranssilaista valtasi toukokuussa 1991 Taksiautoilijoiden liiton entisen toimitalon ja huoltoaseman Paciuksenkatu 23:ssa Helsingin Meilahdessa. Putkinotkoksi kutsuttu toimitalo vallattiin Lepakossa järjestetyn Tyhjä talot täyteen -konsertin jälkitunnelmissa. Tyhjänä ollut rakennus oli suunniteltu purettavaksi Pikku Huopalahden rakennustöiden tieltä. Valtauksen tavoitteena oli perustaa Oranssin ensimmäinen toimintakeskus. (HS 24.5.1991.) Kaupunginhallituksen suostumuksella Oranssi sai Putkinotkon käyttöönsä väliaikaisesti, rakennukseen perustettiin kahvilan, toimiston ja retkeilymajan. Rakennus purettiin Pikku Huopalahden rakennustöiden alkaessa keväällä 1993. Tilan vaiheita ja Oranssin toimintakeskuksia tarkastelen tarkemmin omassa luvussaan.

Elokuussa 1993 Helsingin oranssilaiset valtasivat ensimmäisen kerran yli kahteen vuoteen. Linnankatu 10:ssä sijaitsevan nuorisotalon valtaus katkaisi jo asumistoiminnan kehittämiseen keskittyneen Oranssin valtauksettoman vaiheen. Valtauksen taustalla oli Putkinotkon purkaminen ja uusien tilojen tarve. Helsingin

nuorisotoimi oli sulkenut säästösyihin vedoten Katajanokan nuorisotalon viikkoa aiemmin. Ennen valtausta Oranssi oli yrittänyt saada nuorisotaloa käyttöönsä neuvotteluteitse, mutta kaupunki oli hylännyt oranssilaisten jättämän vuokratarjoituksen. (HS 1.9.1993.) Skattan tilasta muodostui pian valtauksen jälkeen Oranssin toiminnan keskus. Rakennukseen kunnostettiin musiikkikahvila ja teatterisali (HS 14.4.1994.) Skattan vaiheista ja toiminnasta kirjoitan lisää luvussa neljä.

Oranssin toiminnan leviäminen Helsingin ulkopuolelle alkoi kesällä 1990. Ensimmäinen Helsingin ulkopuolinen Oranssi syntyi Turkuun, jossa 19. kesäkuuta parikymmentä turkulaista ja muutamia Helsingin oranssin jäseniä valtasivat vanhan puutalon Jarrumiehenkatu 4:ssä. Ennen valtausta talossa oli oleskellut asunnottomia alkoholisteja ja talo oli heidän jäljiltään huonossa kunnossa. Valtaajat harkitsivat jopa rikosilmoituksen tekemistä Rakennusyhtiö Hartelasta, koska suojelupäätös velvoittaa rakennuksen omistajaa huolehtimaan rakennuksen arvon säilymisestä. Hartela ei suostunut neuvottelemaan vuokrasopimuksesta valtaajien kanssa, vaan jätti poliisille virka-apupyynnön valtaajien häätämiseksi rakennuksesta. Valtaajat poistuivat talosta ilman voimatoimia 29. kesäkuuta. Valtaajat eivät saaneet tavoittelemaansa vuokrasopimusta. (Eronen 1999, 47.) Sittemmin rakennus on suojeltu ja kunnostettu.

Oranssin toiminnan leviäminen Helsingistä Turkuun noudattaa kuviota, joka myöhemmin toistuu eri paikkakunnille perustettujen Oranssien kohdalla. Aloite on tullut Helsingin Oranssin ulkopuolelta, jonka toiminnasta muiden paikkakuntien aktiivit ovat kuulleet tiedotusvälineiden kautta. Paikallisen Oranssin toiminta organisoidaan ja toteutetaan melko itsenäisesti. Helsingin Oranssille riitti se, että muille paikkakunnille perustetut Oranssit noudattavat Helsingin Oranssin määrittelemiä toiminnan yleisiä sääntöjä, kuten toiminnan väkivallattomuutta ja päihteettömyyttä. Oranssin leviäminen muihin kaupunkeihin jatkui vuoden 1990 loppupuoliskolla. Lokakuun lopussa pidettiin Tampereen Oranssin perustava kokous. Marraskuun lopussa Jyväskylän ja Oulun Oranssi-ryhmät pitivät ensimmäiset kokouksensa. Loppuvuoden aikana Oranssin toiminta levisi myös Lahteen. (Eronen 1999, 48.)

Monen vuoden tauon jälkeen tehtiin 18.4.2000 talonvaltaus Helsingin Roihuvuoressa, jossa oli seissyt kaksi Helsingin kaupungin omistamaa kerrostaloa tyhjillään jo

toista vuotta. Talot vallattiin VVA:n (Vailla Vakinaista Asuntoa ry) ja Oranssin toimesta vastalauseena saamattomalle asuntopolitiikalle. (HS 20.4.2000.) Talossa oli ollut aiemmin tukiasuntoja, jotka sosiaalivirasto oli lakkauttanut. Kyseessä oli protestivaltaus, Oranssi ja VVA vaativat että kaupunki antaa lupauksen talon kunnostamisesta asumiskäyttöön pian. Järjestöjen mielestä oli käsittämätöntä, että rakennukset olivat tyhjiällä asuntopulan vallitessa. Roihuvuoren valtaus oli Suomen enismmäinen ns. on-line valtaus, valtauspäiväkirjaa pidettiin internetissä koko valtauksen ajan. Yleisö otti ahkerasti kantaa keskusteluun. Valtaus kesti vuorokauden ja tempaus sai runsaasti huomiota tiedotusvälineissä. Kaupungin johto myönsi saamattomuuden asian hoidossa ja lupasi Roihuvuoren talojen kunnostuksen nopeuttamista. Apulaiskaupunginjohtaja Honkala lupasi kaupungin tarkistavan toimintatapojaan. Valtauksen tärkein tavoite eli protestoiminen kehnosta asuntotilanteesta onnistui. (Eronen 1999, 49.)

Kuva 3.

3.4 Kamppailuja kaupunkitilasta – Kokostehtaalta Makasiineille

Kaupunkikuvan ja historiallisesti arvokkaan kaupunkikuvan suojelu kuuluivat Oranssin toimenkuvaan. Toukokuun 3. 1991 oranssilaiset valtasivat Kokos Oy:n vanhan saippuatehtaan Helsingin Sörnäisissä. Haapaniemenkadun ja Sörnäisten rantatien kulmassa sijainneen tyhjiällä olleen tehtaan omisti Haka Oy, joka aikoi

purkaa tehtaan ja rakentaa tontille uuden pääkonttorinsa. Helsingin kaupunginvaltuusto oli huhtikuussa hyväksynyt asemakaavan muutos päätöksen, joka mahdollistaisi rakennuksen purkamisen, mutta kaava oli vielä ilman ympäristöministeriön vahvistusta. (HS 4.5.1990.) Oranssin arkistosta löytyy valtauspäivästä päiväkirjamerkintöjä:

Oli kaunis ja aurinkoinen kesäpäivä 3.5.1990. Hiki valui noroina ohimoilta kun odottelimme H-hetkeä Haapaniemen kentällä. Jutustelua kavereiden kanssa. Hiemn yli kolmen lähdimme kohti määränpäättä: vanhaa saippuatehdasta Sörnäisten rantatien ja Haapaniemenkadun kulmassa. Haka aikoo purkaa sen uuden pääkonttorinsa tieltä. Vesa toivotti noin 50-päisen joukkomme hymyillen tervetulleeksi paikalle. Muutamat olivat jo etukäteen käyneet siivoamassa paskat pois. Rakennuksen sisällä oli ihanan viileätä. Ripustimme bandikset ikkunoihin ja asetimme aloillemme... Hearthill kävi heittämässä meille minikeikan matkalla lintsille soittamaan. Kymppiutisetkin kävi jossain välissä. Tunnelma on rela. Musiikki soi levyiltä ja luonnossa. Ihmiset istuskelevat ja pelaavat korttia. Yö tulee ja ruvetaan nukkumaan. (Operaatio Kokos, yhden mukana olleen näkemys tehtaan valtauksesta vuodelta 1990.)

Valtaukseseen osallistui alkuvaiheessa noin 50 valtaajaa. Oranssin tavoitteena oli estää vanhan saippuatehtaan purkaminen. Oranssilaiset esittivät oman vaihtoehdonsa ja halusivat säilytettävästä tehtaasta Nuorten Maailmantalon, jonne suunniteltiin monenlaista toimintaa: Kallion ja Sörnäisten asukkaiden kollektiivista olohuonetta, taiteilijoiden ja kuvanveistäjien työpajoja, pienlehtitoimitusta, kirpputoreja, retkeilymajaa, kahvilaa ja konsertteja. Nuoret arkkitehdit tekivät Kokostehtaan kunnostamisesta vaihtoehdosuunnitelman, joka julkaistiin näkyvästi Helsingin Sanomissa (HS 8.6.1990.) Oranssin arkistosta löytyy arkkitehtien suunnitelman liitteeksi kirjoittama teksti:

Aikaa on vielä muutama hetki. Kun rakennusvanhukset on murskattu tekoälyverkostojen alta, on enää vaikea tuntea ruosteisen rataiskkon tai saippualta tuoksuvan tiilen taika... Kortteli on kerrostunut, vaihteittain syntynyt kokonaisuus. Sen osat toimivat kuin solukko, itsenäisesti, mutta kuitenkin riippuvaisina toisistaan. Kun purkaa yhden osan, särkee muut. Lasipiha on ainutlaatuinen. Ei superliikemiesten messingillä kuorutettu kulutusmekka, Karu, mutta lämmin. Se on toiminnan ydin. Sähläävä sisäpiha. Ravintola, metallipaja, teatteri, radioasema, kirpputori, kierrätyskeskus, pihakahvila, soittolava... sopuisa soppa. Itse Kokos on nuorten. Kirjakahvilasta galleriaan asti. Retki hissillä läpi julkisten tilojen taide- ja kulttuuritilojen, pienten työtilojen, pajojen ja putiikkien. Maailmantalo? (Eskola 1990)

Kokostehtaan valtaus kesti viikon ajan ja keräsi satoja osanottajia ja ohikulkijoita. Valtauksen aikana oranssilaiset keräsivät adressia ympäristöministeriölle Kokostehtaan säilyttämisen puolesta, järjestivät tehtaalla musiikkitapahtumia, kuvataidenäyttelyitä ja avasivat kahvilan. Valtaajat saivat rahallista tukea toiminnalleen mm. Helsingin yliopiston ylioppilaskunnalta, joka myönsi valtaajille 3 500 markkaa puhelimen ja palosammuttimen hankkimista varten. Julkisia kannanottoja rakennuksen säilyttämisen puolesta esittivät valtaajien lisäksi monet asukasyhdistykset, Helsinki-seura, Rakennustaiteen-seura, Museovirasto ja Helsingin vihreät. (HS 5.5.1990.)

Kahdeksantena valtauspäivänä valtaus päättyi poliisin tyhjennettyä rakennuksen Hakan pyynnöstä. Tyhjennyksestä huolimatta valtaajat jatkoivat toimintaansa Kokostehtaan puolesta yöpymällä rakennuksen edessä viikonloppuisin, vetoamalla valtuustoryhmiin ja jättämällä vuokratarjouksen Hakalle, joka kuitenkin hylkäsi tarjouksen. (HS 12.5.1990.) Valtauksen jälkiselvittelyä käytiin tiedotusvälineissä vielä elokuun aikana, jolloin esillä oli väite Hakan Oranssille valtauksen aikana tarjoamasta miljoonien markkojen lahjuksesta, jos Oranssi luopuisi Kokos-tehtaan hankkeestaan. (HS 2.8.1990.) Valtauksen jälkeen Uudenmaan lääninhallitus asetti Kokos-tehtaan toimenpidekieltoon vuoden 1992 loppuun asti (HS 2.9.1992). Helsingin kaupunginhallitus valitti lääninhallituksen päätöksestä vielä korkeimpaan hallinto-oikeuteen, mutta toimenpidekieltoa ei kumottu.

Haka vaati 51:lle valtaajalle syytettä omankädenoikeudesta. Syytetyistä 23 oli alle 18-vuotiaita. Marraskuussa 1991 pidetyssä oikeudenistunnossa Haka ilmoitti luopuvansa korvaus- ja rangaistusvaatimuksistaan. Valtaajien asianajajana toimineen asianajaja Matti Wuoren puolustuspuhe jäi pitämättä. Tässä katkelma:

Vandalismia ja piittamaattomuutta ovat tässä asiassa siis edustaneet rakennuksen omistaja ja sen taustayhteisöt. Päämieheni ja heidän myötäpuolensa sitä vastoin ovat toimineet vastuuntuntoisesti ja kansallisia arvoja korostavalla tavalla. Kaikkien motiivit ovat olleet ilmeisen hyväksyttävät ja sosiaaliavekdaatit. Menettelyn katsominen oikeudenvastaiseksi on jo lähtökohtaisesti näkemyksenä sangen oudoksuttava ja merkillinen. Käytännössä rakennuksen valtaaminen ja siellä oleskelu merkitsivät korvaamattoman arvokasta rakennusta peruuttamattomasti uhanneen tuhoutumisen estämistä siksi aikaa, että sen edustamat arvot oli mahdollista puolueettomasti ja pyytettömästi kartoittaa. Tässä intressivertailussa toimenpide

oli samalla kertaa sekä välttämätön että – huomioon ottaen tuloksettomaksi jääneet muut keinot – lievin mahdollinen keino, jolla tämä tarkoitus voitiin saavuttaa. Tämän mukaisesti vastaajat olivat ryhtyneet siivoamaan ja kunnostamaan rakennusta. Viitataan xx, xx, xx ym kertomuksiin. Esitutkinnasta ilmenee edelleen, että ”kyseisen valtauksen aikana aktiivisimmat nuoret tekivät erittäin ansiokasta raittiustoimintaa”. (Wuori 1991.)

Oikeusalin ulkopuolella valtaajien vanhemmat pitivät oman mielenilmauksensa ja jakoivat tiedotetta:

Me talonvaltaajien vanhemmat ja ystävät olemme huolissamme tilanteesta joka paljastaa suomalaisen demokratian todelliset kasvot Kysymme mikä on se moraali, jolla talonvaltaajat ja ympäristöaktivistit tuomitaan. Sen sijaan, että nuoret toisinajattelijamme tuomitaan raastuvassa, meidän pitäisi ryhtyä aktiiviseen keskusteluun ja mielipiteiden vaihtoon nuorten kanssa. (Nuorissa mahdollisuus – ulos oravanpyörästä.)

Kokos-tehtaan valtaus oli Oranssille vaikeampi kuin aikaisemmat valtaukset, koska vastassa oli suurliikeyritys Haka Oy, jonka Kokos-tehtaan purkamistavoitetta kaupunginhallituksen suurimmat puolueet SDP ja Kokoomus tukivat. Valtauksen tavoitteena ollut rakennuksen suojeleminen toteutui. Ympäristöministeriö ei hyväksynyt asemakaavaa, rakennusten suojeleminen johtanut prosessi kesti neljä vuotta. Tällä välin Haka teki konkurssin ja rakennuksen siirtyi pankin omistukseen, joka luopui purkuhankkeesta. Rakennukselle etsittiin uutta omistajaa ja vuonna 1997 alkoi rakennusten kunnostus Teatterikorkeakouluksi, joka valmistui vuonna 2000. Peruskorjaus sai vuonna 2001 Helsingin kaupungin Rakentamisen ruusu -palkinnon. Peruskorjauksen suunnitelleen arkkitehdin mukaan Kokos oli harvinaisen terve rakennus, vaikka oli ollut lähes 10 vuotta rappiolla.

Tehtaankadun puutalojen kohtalo

Kesäkuun 11. päivänä 1997 oranssilaiset osoittivat julkisesti mieltään kahden purettavaksi aiotun puutalon säilyttämisen puolesta Tehtaankatu 40-42:ssa Eiran kaupunginosassa Helsingissä. Vuonna 1891 rakennetetut puutalot tontteineen olivat rakennusliike Skanska Oy:n omistuksessa. Rakennusliikkeen suunnitelmissa oli rakentaa purettavien rakennusten tilalle kerrostalo. (HS 4.9.1997.) Eiran viimeisiä puutaloja ei päästy purkamaan hiljaisesti. Oranssilaiset eivät vallanneet taloja, vaan

kiipesivät talojen katoille, savupiippuihin ripustettiin talon suojelua kannattavia banderolleja: ”toiset rakentavat kulttuurikaupunkia, toiset purkavat sitä”. Talon edustalla oranssilaiset keräsivät adressia talon suojelun puolesta. Radio Cityssä kutsuttiin ihmisiä paikalle. Osa oranssilaisista järjesti talon edessä katutanssit, jotka poliisi myöhemmin valtauspäivän iltana meluisuuden takia keskeytti. Pian julkisen tempauksensa jälkeen oranssilaiset jättivät taloista rakennussuojeluesityksen Uudenmaan ympäristökeskukselle, joka asetti talot väliaikaiseen toimenpidekieltoon. Toimenpidekiellon tarkoituksena oli estää rakennusyhtiö Skanska Oy:tä purkamasta taloja ennen kuin niiden rakennushistoriallinen arvo on selvitetty. (HS 4.9.1997.)

Oranssin esittämiä suojelupyrkimyksiä tuki Museoviraston lausunto, jonka mukaan rakennuksilla on kulttuurihistoriallista merkitystä sekä lisäksi arvoa rakennustapansa ja harvinaisuutensa vuoksi (HS 25.8.1997.) Rahallista tukea oranssilaiset saivat elokuvaohjaaja Aki Kaurismäeltä, joka lahjoitti 10000 markkaa Oranssille (HS 27.10.1997). Lahjoitussummalla Oranssi ja Arkkitehtitoimisto Livadyn arkkitehdit tekivät oman kuntoarvionsa puutaloista (HS 5.11.1997). Skanska Oy oli jo aiemmin tilannut talojen kunnosta selvityksen Valtion tekniseltä tutkimuslaitokselta. Julkisuudessa Skanska esitti talojen olevan liian heikossa kunnossa säilytettäväksi ja mahdollisen peruskorjauksen tulevan hyvin kalliiksi. (HS 16.9.1997.) Skanskan lisäksi suojelua vastusti myös kaupunginsuunnitteluvirasto, jonka mukaan Tehtaankadun puutalot eivät sisälly Kaupunginmuseon kanssa suojeltavista kohteista laadittuun luetteloon. Oranssin oma selvitys paljasti että rakennus oli perustuksiltaan kunnossa ja korjauskelpoinen.

Uudenmaan ympäristökeskus hylkäsi Oranssin esityksen Tehtaankadun puutalojen suojelemisesta marraskuussa 1997, koska rakennuksilla ei ole keskuksen mukaan huomattavaa valtakunnallista merkitystä. Ympäristökeskuksen mukaan rakennuksilla on kuitenkin merkitystä kaupunkihistorian ja kaupunkikuvan kannalta. Oranssilaiset valittivat ympäristökeskuksen päätöksestä, mutta tilanteeseen ei tullut muutosta. (HS 12.11.1997.) Tehtaankadun puutalot purettiin jouluaattoona 1998 (HS 21.1.1999), joka oli pettymys oranssin aktiiveille:.

et tietyllä tavalla ne tehtaankadun puutalot oli semmonen pöyristys kaikille jotka siinä oli mukana vaik siin ei ollu sillee nii isoa semmosta liikettä tai valtausta ku kookostehtaassa mut jotenkin se oli tosi periaatteellinen ja hirvee pettymys

niinku ihmisille mitä siin sit kävi niin et jollain tavalla itekään ei uskonu et siin vois käydä niin et ne puretaan (V1)

Töölönlahden Makasiinit

VR:n makasiinit olivat joukko varastorakennuksia Helsingissä Mannerheimintien varrella vastapäätä Eduskuntataloa suunnilleen nykyisen Musiikkitalon paikalla. Bruno Granholmin suunnittelemat makasiinit rakennettiin vuonna 1899, jonka jälkeen niitä laajennettiin ja korjattiin useaan otteeseen. VR siirsi tavaraliikenteen Pasilaan vuonna 1988, minkä jälkeen makasiineihin tuli lukuisia vuokralaisia. Makasiinit oli päätetty purkaa uuden Musiikkitalon tieltä, mikä aiheutti paljon vastustusta. Pro Makasiinit -liike oli Töölönlahden ja Töölönlahden Makasiinien säilyttämisestä kiinnostuneiden ihmisten ja tahojen yhteenliittymä. Makasiiniliikkeen vaatimuksena oli Makasiinirakennusten suojeleminen, mutta myös monipuolisempi kaupunki- ja kulttuuripolitiikka. (Rantanen 2002, 73.) Kaupungin ytimessä sijainneisiin Makasiineihin oli syntynyt uudenlaista kaupunkikulttuuria kahviloineen, kirpputoreineen ja tapahtumineen. Makasiinien nähtiin edustavan uudenlaista ruohonjuuritason kaupunkikulttuuria. Pro Makasiinit -liike julisti seuraavaa:

Makasiinit ovat osa kaupunkihistoriaa. Kaupunkihistoriaa on vaalittava muullakin tavoin kuin museoimalla paraatirakennuksia. Makasiineille on muodostunut elävää kaupunkikulttuuria. Makasiinien avoin kaupunkitila on juuri sellaista, jota myös pyritään tuottamaan eri tavoin kaupunkiin. Kirpputorit, galleriatoiminta ja erilaiset kaupunkitapahtumat ovat tärkeä osa nykyaikaista urbanismia. Makasiineja ei pidä museoida. Makasiinitalan monipuolisuutta pitää entisestään kehittää. Makasiinit ja niille kehittyvä toiminta on otettava Töölönlahden kehittämisen yhdeksi lähtökohdaksi. Makasiinikysymyksessä tehdään linjaratkaisu kenen ehdoilla ja kenelle koko aluetta suunnitellaan. (Rantanen 2002, 73-74.)

Tavaraliikenteen poistuttua VR:n Töölön tavaramakasiineista oli spontaanisti tullut erilaisten ja erikokoisten vaihtuvien kaupunkitapahtumien näyttämö. Kun kaupunki suunnitteli rakennusten purkamista, helsinkiläisten keskuudessa heräsi näkyvä vastarintaliike. Makasiinit synnytti ennennäkemättömän liikkeen rakennusten säilyttämiseksi. Lähes 40.000 ihmistä allekirjoitti suojelua vaativan adressin. Ainakin viisi tuhatta ja joidenkin arvioiden mukaan 10.000 ihmistä kerääntyi Makasiineille

ihmismuuriksi sunnuntai-iltapäivänä syyskuussa 2000. (Rantanen 2002, 75.) Pro Makasiinit vaati Makasiinien säästämistä kunnallista kansanäänestystä, jota perusteltiin sillä, että Töölönlahdella linjataan Helsingin ydinkeskustan uuden kokonaisuunnitelman lähtökohdat: millä arvoilla kaupungin keskustaa tulevaisuudessa kehitetään (emt., 75). Sekä kaupunkisuunnittelulautakunta että lopulta kaupunginvaltuusto pitivät kansanäänestystä turhana. Kysymystä Makasiineista pidettiin liian vähäpätöisenä ja yksityiskohtaan puuttuvana (emt., 77).

Oranssi oli aktiivinen Makasiinien suojeluliikkeessä vuosina 1999-2002. Purkusuunnitelmien vaihtoehdoksi Oranssi ja Arkkitehtitoimisto Livady tekivät talkootyönä selvityksen Makasiinien rakennuskompleksin hyödyntämisestä monikäyttöisenä julkisena kaupunkitilana. Livady kokosi tietoa rakennusten historiasta, rakenteesta ja teknisestä kunnosta sekä makasiineille syntyneistä uusista käyttötavoista. Tehtiin suunnitelma Makasiinien kunnostamisesta kansalaistoiminnan ja kaupunkikulttuurin käyttöön tapahtumakeskukseksi. (Makasiinit 2002.) Suunnitelmassa todettiin että Makasiinit olisi mahdollista kunnostaa kohtuullisin kustannuksin ja suhteellisen pienin korjauksin osaksi Helsingin ”uutta keskustaa”:

VR:n makasiinit on hyvä julkinen tila. Makasiinien arvo on lähinnä niiden käytössä, mutta niissä on suurilinjaista tyyliä myös rakennuksina. Makasiinien korjaaminen ei vaadi suuria investointeja. Nykyisen kaltaisen käytön edellytyksiä voi parantaa kevyin, helpoin korjauksin. Tärkeää on nostaa makasiinein hienous esiin. Makasiineilla on tärkeä sija Helsingin uudistuvalla kulttuurikartalla, ja ne voisivat olla Töölönlahden suunnittelun yksi lähtökohta. (Makasiinit 2002)

Makasiinit nähtiin uuden kaupunkikulttuurin paikkana ja julkisena tilana, jolla olisi erityinen sija Helsingin keskustan suunnittelussa ja Töölönlahden rakentamisessa. Makasiinit olivat ”kiista, vastaisku pönötykselle ja mielentila”:

Mennyt 1990-luku kypsytti Helsingin uuden, ruohonjuuresta lähteneen kaupunkikulttuurin. Helsingistä tuli viihtyisä kahviloiden, kulttuuriolohuoneiden ja tapahtumien kaupunki. Makasiineilla on ollut uudistuksessa keskeinen rooli. Kaupungin ytimessä ne ovat ylläpitäneet kulttuurimuutokselle välttämätöntä avoimuutta ja määrittelemättömyyttä. Makasiineilla, vastassa edustuksen ja median valtaa, on vallinnut toiseus. Makasiineja ei ole tehty ja tarjottu meille. Me olemme ottaneet ne; me olemme tehneet ne merkityksellisiksi. Paitsi olohuone, kaupunki on kiista. Tässä kiistassa Makasiinit edustavat juurevaa, elävää ja moniaineksista kaupunkia. Kaupunkilaisten - kaupungilla oleilun ja kaupungin merkityksenannon -kulttuuri on muuttunut, mutta 1990-luku muutti myös

ammattimaista kulttuurin tekemistä. Pönötyskulttuurin rinnalle on syntynyt vapaiden tuotantojen ja väliaikaisten foorumien verkko. Makasiinit ovat olleet yksi merkittävimmistä tiloista instituutioiden ulkopuolisille tuotannoille ja toiminnalle. Kulttuurivuosi 2000 ei olisi ollut itsensä ilman makasiiniravintolaa, ArtGendaa tai Töölönlahdelle levittäytynyttä Taidepuutarhaa. Oleellisesti, makasiinit on mielentila. Sekä ostoskeskuksessa että näennäisesti avoimessa museon kahvilassa on paljon koodeja. Pitää pukeutua, pitää käyttäytyä, pitää olla kiinnostunut, pitää kuulua joukkoon. Makasiineilla voi olla oma itsensä. Tässä mielessä paikka on ainutlaatuinen, ja jokainen valmiiksi rakennettu keskustatontti lisää sen arvoa. Merkitsemätön ja määrittämätön tila, joutomaa, on Helsingistä katoamassa. On onnekas sattuma, että makasiinit antavat 'joutomaalle' muodon. Muoto ja sisältö ovat erottamattomat; makasiinit ja niiden kulttuurin voi säilyttää vain kokonaisuutena. (Makasiinit 2002.)

Helsingin kaupunginvaltuusto päätti Makasiinien purkamisesta vuonna 2002. Toukokuussa 2006 Makasiineilla syttyi vain kolme päivää ennen suunniteltua purkamisen aloittamisajankohtaa tulipalo, joka tuhosi lähes koko eteläisen osan makasiineista. Makasiineista jäi jäljelle eteläisen siiven säilytetty osa, jonka kohtalosta ei ole selvyyttä. Panu Lehtovuori näkee taistelun ja konfliktin Makasiinien säilyttämiseksi Helsingin kaupunkikulttuurisen muutoksen käännekohtana (Lehtovuori 2005). Oranssin aktiiveille Makasiinien tuhoutuminen oli pettymys:

et ei pystytty näkemään sitä et itse asiassa helsingin viehätysvoimaa vois lisätä tällanen ihmisten vapaa ja luova ja kukkiva toiminta keskellä kaupunkia joka tapahtuu niinku tämmösessä historiallisessa ympäristössä jossa ihmiset viihtyy ja on matala kynnyys ja on niinku monenlaista toimintaa erilaisille ihmisille että tota ei niinku ymmärretty sitä ja ei haluttu nähä sen merkitystä koska sit ne ihmiset jotka siitä päätti ni kuulu siihen toiseen jotka katsellee sieltä parvelta niitä ihmisiä jotka parvelee ja hauluttiin vaan pönkittää niitä olemassaolevia rakenteita ja olemassaolevia tapoja eikä etsiä mitää uutta tai antaa mahdollisuuksia niinku uudelleenlaiselle kulttuuritoiminnalle tai millekkää (V2)

Makasiinikonflikti – kuten Oranssin aikaisemmat taistelut Kokostehtaasta ja Tehtaankadun puutaloista - osoitti, että tavoitteet rakennussuojelusta ja erityisesti Makasiinien kohdalla uusi kaupunkikulttuuri pitävät sisällään myös radikaalin poliittisen kaupungista välittämisen puolen. Tapahtumien yhteydessä kaupunkilaiset ovat vallanneet kaupunkitilaa, luoneet uusia tilankäytön tapoja ja antaneet kaupunkitiloille uusia merkityksiä. Lehtovuori näkee että Makasiinien innovatiivisen julkisen tilan jääminen hetkelliseksi oli myös merkki vaikeuksista jatkaa Helsingin elävöitymisen ja uusien kaupunkikulttuuristen muotojen myönteistä kierrettä. (Lehtovuori 2005.)

4 TOIMINTAKESKUKSIA JA KAUPUNKIKULTTUURIA

Oranssin aktiivisimman talonvaltauskauden jälkeen Oranssin toiminta keskittyi pitkälti Helsinkiin. Toiminnan vakiintuessa ja nuorten aktiivien määrän kasvaessa omien tilojen tarve nousi esiin ja Oranssin toimintaan tuli uusia elementtejä nuoriso- ja kulttuuritoiminnan myötä. Oranssin ensimmäinen toimintakeskus Putkinotko vallattiin toukokuussa 1991 Lepakossa järjestetyn konsertin jälkeen. Tila kunnostettiin vapaaehtoisvoimin nuorisokahvilaksi. Mukaan tuli uusia nuoria ja Oranssin toiminta alkoi kehittyä laajemmin kulttuuritoimintaan. Oranssin toimintakeskukset ovat sijainneet vanhalla huoltoasemalla (Putkinotko 1991-93), käytöstä poistetussa nuorisotilassa ja satamarakennuksessa (Skatta 1994-2003) sekä vanhassa 1960-luvulla rakennetussa ostoskeskuksessa (Hertsiga 2004-2007). (Peipinen ym 1999, 16-18.)

Kuva 4.

4.1 ”no me laitettiin niinku kahvila pystyy ja sillee”

Oranssin ensimmäinen toimintakeskus sai alkunsa spontaanista talonvaltauksesta. Keskiviikkona 23.5.1991 järjestettiin Lepakossa Oranssi ry:n Tyhjät talot täyteen -tukikonsertti. Satoja nuoria keränneen konsertin synnyttämissä tunnelmissa oli päätetty lähteä valtaamaan Helsingin Taksiautoilijoiden huoltoasema- ja toimistotaloa Meilahden Paciuksenkadulla. Rakennus oli määrätty purettavaksi tulevan Pikku-Huopalahden asuinalueen rakennustöiden tieltä. Porkkalankadun Lepakon pihamaalta matkasi yöllä taloa valtaamaan viitisenkymmentä aktivistia. Seuraavana päivänä taloa oli ryhdytty heti aamusta nuorten toimesta siivoamaan. (HS 24.5.1991.) ”no mut tultiin yöllä hakeen, et lähe valtaamaan. Ei siin mitään, sit lähettiin. Aamulla sit me siivottiin, laitettiin niinku kahvila pystyyn ja sillee”, muistelee talonvaltaaja (Oranssia valtausta, 1991). Heti virka-aikaan oli otettu yhteyttä kiinteistötoimesta vastaavaan apulaiskaupunginjohtaja Erkki Tuomiojaan ja sovittu tapaaminen samalle aamupäivälle kaupungintalolle. Tuomioja suhtautui nuorten Oranssin nuorten pyrkimyksiin suopeasti ja asia luvattiin viedä kaupunginhallituksen käsittelyyn ja talon siivoamista saatiin jatkaa.

Kesäkuuhun mennessä Putkinotkoon oli perustettu nuorisokahvila, toimisto ja kokoustiloja, lehden toimitus sekä polkupyörien korjaushalli. Putkinotkon avajaisia vietettiin torstaina iltapäivällä 29.5.1991, avajaisseremoniassa leikattiin nauha ja pidettiin juhlapuhe. Kun paikalle kutsuttuja päättäjien edustajia ei paikalla näkynyt, Helsingin Sanomat katsoi asiakseen julkaista puheen ”jotta päättäjät eivät pääsisi pälkähästä” :

Arvoisa Juhlakansa. Tänään on suuri päivä. Tänään aloittaa toimintansa Helsingin ainoa nuorten vapaaseen ja omaehtoiseen toimintaan perustuva nuorten toimintakeskus: Putkinotko. Toistaiseksi talon kohtalo on avoin. Helsingin kaupunginhallitus päättää siitä kesäkuun kolmentena päivänä. Toteamme, että päättäessään tämän talon noususta tai tuhosta kaupunginhallitus ei pääte ainoastaan yhden rakennuksen tulevaisuudesta. Samalla kaupunginhallitus ottaa kantaa siihen, sallitaanko tässä kaupungissa vapaata ja omaehtoista nuorisotoimintaa. Helsinki on sosiaalisesti kuollut kaupunki. Se tarjoaa nuorilleen steriilejä nuorisotiloja, joiden kaikki toiminta on saneltu valmiiksi. Me haluamme tarjota tilaa terveelle nuorelle hulluudelle, jota

yhteiskunnan innokkaasti rakentamat raamit ja lokeroinnit eivät rajoita. Tulevaisuus on avoin. Oranssi toivoo että Putkinotkon toimintakeskus on uuden, hyvinvoivan ja onnellisen kaupungin alku. Kunnioitetut juhlavieraat. Tervetuloa kahvila Putkinotkoon. Nauttikaa elämästä. (HS 30.5.1991.)

Rakennuksen kunnostus jatkui kesäkuun ajan. Kesäkuun 24. päivänä kaupunginhallitus päätti, että Oranssi saa rakennuksen käyttöönsä joulukuun alkuun asti ilman vuokraa ja ehdolla että huolehtii kuluista itse. Heinäkuun 13. päivän Putkinotkoon oli avattu ”rento ja kansainvälinen retkeilymaja, joka tuo tunnelmaltaan mieleen keskieurooppalaiset Youth Hostellit”. Oranssin Cafe & Sleep-In tarjosi 25 yöpaikkaa talon yläkerrassa. Alakerrassa toimi kahvila, joka oli auki aamuseitsemästä yömyöhään. (HS 13.7.1991) Oranssin ja Vailla Vakinaista Asuntoa ry:n järjestämää Asunnottomien päivää vietettiin Putkinotkossa joulukuun 21. päivänä: ”Moni tulijoista oli nukkunut yönsä asuntolassa tai taivasalla, ja hernekeitto, kahvi ja paakelsit tekivät kauppansa”. Ovensuussa nähtiin myös ”pipopäinen vanha mies Pena”, joka nukkui yönsä Meilahden metsissä monien muiden asunnottomien tavoin. Putkinotkon kahvila tarjosi näille asunnottomille aamuisin lämmittelypaikkaa ja kuumaa kahvia. (HS 21.12.1991.)

Talosta säteili toimintaa myös muualle kaupunkiin: Elokuun 25. päivä 1991 oranssilaiset tempaisivat näyttävästi Tennispalatsin säilyttämisen puolesta. Helsingin kaupunki suunnitteli ydinkeskustassa, linja-autoaseman vieressä sijaitsevan Tennispalatsin tontin ja rakennusoikeuden myymistä, mikä olisi merkinnyt rakennuksen purkamista. Tennispalatsin purkamissuunnitelmia vastustaneiden oranssilaisten mielestä rakennuksesta olisi pitänyt tehdä helsinkiläisten olohuoneena toimiva kulttuuritila, joka ei toimisi puhtaasti kaupallisin ehdoin. (HS 26.8.1992.) Iltapäivällä parhaaseen ruuhka-aikaan oranssihaalarisia kaupunkikommandoja nähtiin kiipeilemässä Tennispalatsin katolla ja laskevan sieltä banderollin jossa vaadittiin ”Tennispalatsista kulttuuritilaa”. Kadulla jaettiin talon purkamista vastustavia lehtisiä. Oranssilaisten lisäksi tennispalatsin säilyttämistä vaativat paikalle tulleet Annantalon seinänmaalauksurssilaiset, joiden suunnitelmat rakennuksen tulevaisuudesta olivat pitkälti samanlaisia Oranssin kanssa. Kevättalvella 1992 noin parikymmentä oranssilaista tutustui Berliinin vallattuihin taloihin. Oranssilaisille

kyseessä oli opintomatka, jonka aikana kerättiin ideoita Oranssin tulevalle toiminnalle. (Oranssin toimintakertomus 1993.)

Putkinotkon toiminta jatkui vuoden 1993 kevääseen asti. Talon loppu oli kuitenkin jo hämmöttämässä Pikku-Huopalahden rakennustöiden alkaessa. Nuoriso otti purettavasta rakennuksesta vielä ilon irti, rakennuksessa järjestettiin useita riehakkaita läksiäisjuhlia. Teknomusiikki edusti 90-luvun alussa uutta nuorten alakulttuuria, yläkerran seiniä purettiin kun tarvittiin lisää tilaa tanssivalle nuorisolle, seinät tärisivät bassokaappien koon kasvaessa ja desibelien lisääntyessä, värivalot valaisivat taloa sykkivän rytmien tahdissa ohikulkevien autoilijoiden ihmetykseksi. Toukokuun lopussa 1993 rakennus lopulta tyhjennettiin ja purettiin (HS 15.5.1993).

4.2 ”täällä on rento mutta tarkoituksenmukainen meininki”

Oranssi jäi ilman omia tiloja, mutta hyvin alkanutta toimintaa haluttiin jatkaa. Ryhdyttiin etsimään uusia tiloja ja toimintataktiikoita hiottiin. Oranssi oli keväällä ennen Putkinotkon purkamista tehnyt kaupungille vuokratarjouksen Katajanokalla sijaitsevasta lakkautusuhan alla olevasta nuorisotilasta. Linnankadun entistä satamarakennusta oltiin lakkauttamassa, taloa pidettiin myös epäkäytännöllisenä nuorisotoimintaan. Oranssi valtasi talon maanantaina iltapäivällä 30.8.1993. (HS 1.9.1993.) Taloon oli saatu avaimet ja ikkuna oltiin käyty avaamassa hyvissä ajoin ennen valtausta. Media oli houkuteltu paikalle faxilla ja nuorten vaatimukset menivät suorana lähetyksenä iltapäivän radioaalloille: taloon haluttiin perustaa uusi nuorten toimintakeskus.

Valtauspäivänä kalusteita kannettiin sisään ja tiistaina talossa avattiin nuorisokahvila. Intoa eivät häirinneet edes kaupungin kiinteistötoimen virkamiehet, jotka kävivät tiistaiaamuna kehottamassa nuoria poistumaan. Nuorisoasiankeskuksen virkamiehet tukivat valtausta varovaisesti (HS 20.10.1993). Asiaa käsiteltiin sekä nuorisolautakunnassa että kiinteistölautakunnassa. Oranssille tarjottiin vaihtoehtoisia tiloja mm. Tennispalatsista, Katajanokan tiloista päätettiin kuitenkin pitää kiinni, talon

remontointi oli jo aloitettu. Nuorisolautakunta myönsi nuorisotalohankkeelle vuokra-avustusta 18.10.1993 ehdolla, että kiinteistölautakunta vuokraa tilat Oranssille. Kiinteistölautakunta päätti vuokrauksesta äänestyksen jälkeen, asia alistettiin kaupunginhallitukselle jossa syntyi lopullinen päätös. (HS 21.12.1993.) Entinen nuorisotila muuttui kahvilaksi, teatterinäyttämöksi ja klubitilaksi, yläkertaan kunnostettiin toimistot ja treenitila, kahvilaan avattiin uusi sisäänkäynti. Ensimmäinen tapahtuma oli lokakuussa järjestetty Lowbudget -lyhytelokuvafestivaali. Taloon perustettiin Teatterilaitos -niminen teatteriryhmä. Valo- ja äänitekniikka saatiin hankittua saliin opetusministeriön myöntämällä 50.000 mk:n avustuksella.

Skattan avajaisissa esiintyi mm. Teatterilaitoksen näyttelijöistä koottu kuoro, näytettiin lyhytelokuvia ja pidettiin avajaispuhe (HS 14.4.1994). Talon liepeillä hengailtavaa orastavaa nuoriso-ongelmaa eli ns. Skattan jengiä integroitiin talon toimintaan vaihtelevalla menestyksellä mm. järjestämällä näille alueen nuorille omia elokuva- ja kahvilailtoja. Skattan jengin vaiheet ovat tulleet tutuksi Jarmo Lampelan ohjaamasta nuorisoelokuvasta Sairaana kaunis maailma Elokuvaa kuvattiin suurelta osin Oranssin ja Katajanokan maisemissa, osa elokuvan esikuvina olleista nuorista myös näytteli erilaisissa rooleissa itse elokuvassa. Putkinotkosta poiketen talosta maksettiin säännöllistä vuokraa. Nuorisolautakunnan suhtautuminen hankkeeseen muuttui varauksellisemmaksi toiminnan avustustarpeen myötä, nuorisolautakunta kokoontui ylimääräiseen kokoukseen, jossa päätös Oranssinavustamisesta syntyi äänestyksessä (Nuorisolautakunta esityslista 17.2.1994).

Skattan toimintakeskus sai luvan jatkaa toistaiseksi. Bändi-illat laajenivat säännölliseksi klubitoiminnaksi: "Helsingin keskusta on elävän musiikin osalta alle 18-vuotialle talvikaudella antoisa kuin Saharan autioma. Keväästä asti Katajanokalla toiminut Oranssiklubi täyttää aukkoa vielä marraskuuhun asti" (HS 13.10.1995). Oranssiklubin lavalla nähtiin jo talon ensimmäisenä toimintavuotena kymmeniä aloittelevia bändejä, mm. tilan yleisöennätyksiä tehtaillut Rasmus -niminen nuoriso-orkesteri Suutarilasta ja Zen Café. "Linnankadun Tavastiaksi" kutsutun tilan musiikkityylit vaihtelivat 1990-luvun mittaan vaihtuvien vapaaehtoisten klubiisäntiensä mieltymysten mukana kokeellisesta progehäröilystä punkiin, hardcoreen, hiphopiin ja teknoon. Tiloissa koulutettiin nuoria ääniteknikoiksi: "Täällä on rento

mutta tarkoituksenmukainen meininki”, kuvaili roudarin oppipoika tunnelmaa. (HS 14.6.1995.)

Oranssiklubi tarjosi esiintymisareenan helsinkiläisille nuorille bändeille sekä ikäraajattoman ja päihteettömän rockklubin nuorelle yleisölle. Toiminnalle huomattiin olevan tilausta ja siitä tuli nopeasti vakiintunut osa Skattan toimintaa. Klubin maineen levitessä bändejä tuli ympäri Suomea. 1990-luvun mittaan esiintyjäkaarti alkoi myös kansainvälistyä, Oranssin klubista tuli osa eurooppalaista nuorten alakulttuuri- ja vaihtoehtoklubien verkostoa ja ”skeneä”. Ulkomaisia vieraita nähtiin mm. USA:sta, Etelä-Amerikasta, Australiasta, Uudesta Seelannista ja Islannista. Nimekkäimpiä ulkomaisia vaihtoehtomusiikin edustajia olivat mm. God Is My Co-Pilot, Shellac ja The Ex. Aloittelevien bändien joukossa vilahteli sellaisia nimiä kuin Apulanta, Tehosekoitin ja Ultra Bra. Taloon vakiintui tapa vaatia ilmaiseksi sisään pyrkivien levy-yhtiöiden edustajilta tuplahinta. Talosta maineeseen nousseita bändejä kävi mielellään myöhemminkin kotiklubilla, klubin 5-vuotisiltamissa esiintyivät mm. The Rasmus ja Kwan.

Klubivuosi 2000 oli kiireinen, mutta antoisa. Yleisökeskiarvo oli yli viidenkymmenen. Osaltaan tätä nostivat monet loppunmyydyt klubit. Näitä olivat erityisesti hieman isommat bändit (Freak-ed, Endstand, Damet, Kwan) ja ulkomaiset esiintyjät (Good Clean Fun). Myös erilaiset teemaillat, kuten punk, hc ja hip hop, olivat suosittuja. Klubille tuli myös paljon uusia kasvoja vapaaehtoistyöntekijöiksi, jotka toivotettiin lämpimästi tervetulleiksi. Tärkeintähän on hyvä meininki ja että rokki raikaa vuodesta toiseen! (Toimintakertomus 1998.)

Suosittuja klubitapahtumia olivat esimerkiksi Apina ja Gorilla -klubit, joissa harrastettiin mm. ongintaa ja munkinpaistoa, erikoisen musiikin Kaukana väijyy ystäviä -festivaalit ja Potlach -tapahtumat sekä erilaiset tukikonsertit. Elävän musiikin säätiö Elmu myönsi vuonna 2000 Oranssille 20.000 tuhannen markan tunnustuspalkinnon, perusteena oli: ”Oranssi ry:n vetämä Oranssiklubi on pääkaupunkiseudun merkittävin pienten, nousevien ja vielä täysin riippumattomien bändien kohtaupaikka” (HS 28.10.2000). Harrastajateatteritoiminnasta tuli tärkeä osa toimintaa. Keväällä 1994 perustettiin Ulla Tarvaisen toimesta Oranssin oma teatteriryhmä Reipas Irma, toiminnan tarkoituksena oli tarjota ”kaikenikäisille

estradiiteen harrastajille monipuolista toimintaa musiikin, tanssin ja näyttelemisen parissa”. Oranssin näyttämö tarjosi tilaa myös muille harrastajateatteriporukoille ja nuorten ryhmille. Muita suosittuja toimintoja olivat mm. vegaanikokkikerho Meijän Keittiö, joka piti kattilat kuumana aina tiistaisin, ja nuoriso sai herkullista kasvisruokaa omakustannehintaan.

Vuodesta 2000 lähtien toiminnan rahoitus alkoi vakiintua ja aloitettiin mm. oppisopimuskoulutus omien työntekijöiden kouluttamiseksi. Oppisopimuskoulutukseen valittiin kaksi talon aktiivia. Kävijämäärät kasvoivat ja rosoiselle omaehtoisuudelle syntyi uutta tilausta, kun 20 vuotta kulttuurikeskuksena toiminut Lepakko purettiin vuonna 2001. Skatta oli jatkuvan purku-uhan alla. Sopimus oli voimassa vuoden kerrallaan, toiminta jatkui kuitenkin vuoteen 2003 asti, yhtäjaksoisesti kahdeksan vuotta. Viimeisenä talvena saatiin lisätilaa samasta rakennuksesta ja skeittarit rakensivat tilaan sisäskeittihallin rampeineen, klubitoiminnalle saatiin lisätilaa ja uusi sisäänkäynti purkamalla seinää. Helmikuussa 2003 kaupunki ilmoitti rakennuksen lopullisesta purkamisesta alueen asuntorakentamisen tieltä. Lauantaina 29.4.2003 soivat Oranssin Skattalla kitarat viimeisen kerran. Sohvat vietiin kuitenkin kaiken varalta varastoon. ”Emme ole sidoksissa tähän kiinteistöön. Mutta toiminnan jatkuminen ei ole mahdollista, jos uusia tiloja ei löydy”, lausui Oranssin puheenjohtaja Timo Riitamaa. (HS 16.2.2003.)

Oranssin nuorisotalosta on muodostunut vakiintunut osa Helsingin nuoriso- ja kulttuuritoimintaa. Varsinkin viikonloppuisin suositut klubi-illat ovat tarjonneet monelle nuorelle mielekkään päihdeettömän vapaa-ajanviettopaikan keskustan tuntumassa. Oranssin nuorisotalon toiminta edustaa juuri sitä omaehtoisuuteen, yhteisöllisyyteen ja kansainvälisyyteen perustuvaa elävää ja ennenkaikkea kustannuksiltaan kohtuullista nuorisotoimintaa ja kaupunkikulttuuria jota juhlapuheissa mielellään peräänkuulutetaan”. (Lehdistötiedote 17.2.2003.)

Ajatus kulttuurivaihdosta Helsingin ja Pietarin välillä syntyi venäläistaustaisen oranssiaktiivin Sergei Mitrofanovin ideasta. Ensimmäinen kulttuurimatka Pietariin tehtiin keväällä 1995, kun täysi bussilastillinen oranssinuoria matkasi kohti naapurikaupunkia. Mukana oli pari nuorta yhtyettä mm. Rasmus ja Sissy Spacek.

Oranssi heittäytyi innolla mukaan idän kulttuurivaihtoon, Venäjällä elettiin kulttuurisen avautumisen aikaa. Yhdessä pietarilaisten nuorten muusikoiden kanssa järjestettiin konsertteja ja tapahtumia paikallisilla vaihtoehtoklubeilla kuten Fishfabrique ja pietarilaisten nuorten muusikoiden suosimalla Moloko-klubilla tai vallatussa vanhassa polkupyörätehtaassa Vasilin saarella. Yleisradion A-bros -ajankohtaisohjelma nimitti toimintaa osuvasti ”rikkaruohotason” kulttuurivaihdoksi.

Kuva 5.

Toiminta sai laajemmat mittasuhteet kun vuonna 1997 aloitettiin Ulkoministeriön rahoittama Zavod! -nuorten kulttuurivaihtohanke ja vuosina 2000-2002 toiminut Klub Sputnik-hanke.⁵ Oranssin kulttuurivaihto laajempaan toimintaan sai näyttävän päätöksen tammikuussa 2003 loppunmyydyssä Leningrad-yhtyeen konsertissa Helsingin Tavastia-klubilla, jossa julkistettiin Klub Sputnik cd-kokoelma ja juhlakirjanen. ”Klub Sputnik is coming back to Earth”, kirjoitti St. Petersburg Times (15.2 2003). Oranssi jatkoi kulttuurimatkailua Pietariin myös tämän jälkeen vuosittain.

⁵ Zavod! (suom.tehdas) -kulttuurivaihtohankkeen tavoitteena oli tukea tukea Vasilin saarella sijaitsevan vanhan polkupyörätehtaan kunnostamista nuorten toimintakeskukseksi. Tehdas toimi vuosina 1996-2001. Klub Sputnik oli Helsingissä ja Pietarissa eri tiloissa toimiva säännöllinen klubi, jossa esiintyivät pietarilaiset ja helsinkiläiset yhtyeet.

4.3 ”rokki soi Oranssilla jälleen”

Oranssi ry vuokrasi vanhan kahvilatilan Pengerkadulla väliaikaisiksi toimistotiloiksi Pengerkadulta. Pienimuotoinen klubi- ja teatteritoiminta jatkui mm. Harjun nuorisotalossa Kalliossa. Hiljaiselo ei jatkunut pitkään, joulukuussa 2003 Oranssi ry vuokrasi Helsingin kaupungilta tyhjilleen jääneen päiväkodin Herttoniemen vanhasta ostoskeskuksesta. Oranssi ry ei kuitenkaan vallannut tilaa vaikka Helsingin Sanomat näin uutisoi. Talo oli vallattu uuden talonvaltaajasukupolven toimesta, nuoret kuitenkin näyttävän poliisioperaation seurauksena kannettiin ulos. Pidätettyjen joukossa Herttoniemen valtauksessa oli myös Oranssin aktiiveja⁶ Helsingin kaupunki tarjosi Herttoniemen tilaa vuokrattavaksi Oranssi ry:lle, joka otti tarjouksen vastaan ja ryhtyi kunnostamaan tilaan uutta toimintakeskusta. Seinät saivat uuden värin, väliseiniä purettiin ja tilaa kunnostettiin. Kolme kuukautta kestäneen remontin aikana tilaan valmistui klubitila ja näyttämö, nuorisokahvila ja tilava keittiö. Talon avajaisia vietettiin maaliskuussa 2004 ja ”rokki soi Oranssilla jälleen”. (HS 13.3.2004.)

Hertsigan tilat jatkavat Oranssin edellisten Skattan tilojen tapaan nuorten vilkkaana kohtaamispaikkana. Hertsiga tarjoaa tukea ja tiloja sekä harjoitus- ja esiintymismahdollisuuksia nuorten erilaisille omaehtoisille kulttuuri- ym. toimintaryhmille. Oranssi-klubi on nuorten ikärajan ja päihtetön musiikkiklubi, jossa nuorten yhtyeet pääsevät esiintymään. Klubi on myös luonteva vapaa-ajanviettopaikka hyvien kulkuyhteyksien tuntumassa. Klubi-iltoja järjestetään pääasiassa perjantai- ja lauantai-iltaisina. Nuorisokahvilaa pidetään auki vapaaehtoisten venymisen mukaan. ”Tilat on suunniteltu joustaviksi ja muuntuviksi, lastenkekkeripaikasta hardcorepunkkiin.” – toteaa Riitamaa. (Lehdistötiedote 11.3.2004.)

Oranssin tilojen siirtyminen Itä-Helsinkiin yhteen kaupungin vilkkaimman metroaseman kupeeseen näkyi pian toiminnassa. Uusia nuoria tuli tutustumaan taloon, toiminta lähti vilkkasti käyntiin. Maahanmuuttajanuorten määrän alkoi kasvaa ja kahvilasta muodostui nopeasti nuorten monikulttuurinen kohtaamispaikka. Kahvilan kävijöistä enemmistö oli maahanmuuttajataustaisia nuoria Itä-Helsingistä. Hertsigan metroaseman läheisyydellä oli myös työllistävä vaikutus. Metroaseman ympäristössä kokoontuvalle 13-15 -vuotiaiden nuorten porukalle oli langetettu

⁶ Oranssin puheenjohtaja Timo Riitamaa ja toiminnanjohtaja Vesa Peipinen olivat pidätettyjen joukossa. Heidän tavoitteenaan oli neuvotteluyhteyden aikaansaaminen valtaajien ja kaupungin välille.

porttikielto paikalliseen nuorisotilaan. Nuorille piti saada jotain tekemistä ja vuonna 2005 Oranssin tiloissa alkoi näille nuorille suunnattu elokuvakerho. Paikallisen asukkaan ideoima hanke sai nimekseen Kafe Respekt. Elokuvakerholle hankittiin kamera ja muuta kalustoa nuorisotoimen tuella. Elokuvakerhossa harjoiteltiin näyttelemistä, käsikirjoittamista ja kameran käyttöä sekä ideoitiin omia lyhytelokuvia. Vuonna 2005 elokuvakerho teki Yleisradion tuottaman dokumentin MITÄ?⁷. Syksyllä 2006 Oranssin tiloihin perustettiin pieni ääni- ja kuvastudio Respekt -nuorten käyttöön. Respekt-ryhmä järjesti omia kahvila- ja musiikki-iltoja sekä mm. pari nuorille suunnattua ikäajatonta diskoiltaa. Respekt-toiminnassa oli mukana noin 30-40 nuorta. Vastaavaa toimintaa löytyi yllättäen myös Tukholmasta, ja miltei samalla nimellä ja sisällöllä: Tukholman Rinkebyn asuinalueella sijaitseva Kafe Respekt on maahanmuuttajanuorten ylläpitämä omaehtoinen nuorisokahvila, jossa Oranssin delegaatio kävi vierailulla ja luomassa kulttuurisuhteita.

Toimintakeskus Hertsigan tapahtumia ja kävijämääriä on myös dokumentoitu. Aineistosta löytyy dokumentti jonka mukaan vuoden 2006 aikana tiloissa oli toimintaa seuraavasti: tiloissa käytiin 20.299 kertaa, järjestettiin 42 klubi-iltaa, joissa esiintyi 117 yhtyettä, tiloissa toimi 12 säännöllisesti kokoontuvaa nuorten toimintaryhmää, 5 säännöllisesti toimivaa harrastajateatteriryhmää, joilla oli 7 teatteriensi-iltaa ja 45 esityspäivää sekä 119 harjoituskertaa, Oranssin kahvila oli auki 160 päivänä ja yhteensä tiloissa järjestettiin 152 yleisötapahtumaa. (toimintakeskus Hertsiga kävijäkartoitus 2006) Oranssi ja nuorisotoimi tekivät hankkeesta kumppanuussopimuksen (kumppanuussopimus 2006), jonka myötä kulttuuritoiminnan rahoitus vakiintui. Tämä ei kuitenkaan estänyt kaupungin kiinteistötoimea häätämistä Oranssia. Toimintaan saatiin lisää aikaa vuoden loppuun. Toiminta loppui 31.12.2007 ja Herttoniemen vanha ostari purettiin asuntorakentamisen tieltä.

Ystävät ja kylänväki! Oranssin nuorten toimintakeskus Hertsiga lopettaa toimintansa vuoden vaihteessa. Toiminta alkoi vuonna 2004 kun Oranssi vuokrasi nuorten valtaaman tilan Helsingin kaupungilta. Neljän toimintavuoden aikana Hertsiga on ollut kaupungin vilkkaimpia ja monipuolisimpia nuorten

⁷ MITÄ? Ohjaus Sami Laitinen. YLE TV1 Basaari 2005. Oranssin Respekt -elokuvakerhon nuorten toteuttama dokumentti, jonka taustalla oli Helsingin Haagassa tapahtunut väkivallanteko. Nuoret kertovat oman näkökulmansa tapahtumiin ja haastattelevat mm. median edustajia.

toimintakeskuksia. Tiloissa on nähty 168 ikärajatonta klubi-iltaa, joissa on esiintynyt n. 462 bändiä, koettu 32 teatteriensii-ilttaa, välitetty ja kunnostettu nuorisosasuntoja, tehty katuteatteria, lyhytelokuvia, musiikkivideoita, katutaidetta, sarjakuvia, pienlehtiä, syöty Meijän Keittiön vegaaniruokia, opiskeltu urdunkieltä, capoeiraa, teatteri- ja näyttämötaiteen alkeita, äänimiksausta, afrokuubalaisia rumpurytmejä, kurkkulaulua, intialaista tanssia, romutaidetta, naisten itsepuolustusta, laulettu kuorossa, pidetty nuorisokahvilaa, elokuvailtoja ja diskoja, tarjottu työharjoittelua ja kesätyötä kymmenille nuorille ja opiskelijoille sekä koulutettu ammattiin kolme oppisopimusopiskelijaa. Tiloissa on järjestetty tukikonsertteja ja tapahtumia, joissa on oltu huolissaan mm. ihmisoikeuksista, asunnottomuudesta ja kaupunkikulttuurista, kerätty rahaa orpokodille Kashmiriin, rokattu rauhan puolesta Somaliaan, järjestetty kulttuurivaihtoa Pietariin, Tallinnaan, Poriin ja Tukholman Rinkebyhyn, sekä esitelty taloa lukuisille kaupungin vieraille. Ja useimmiten vain oltu. Haluamme kiittää kaikkia vapaaehtoisia ja toimintaa tukeneita sekä Hertsigan nuoria. Tarjoamme jäähyväiskahvit ja pullat Hertsigassa keskiviikkona 19.12. 2007 klo 15-18. Tervetuloa! Jäähyväisklubi 29.12 klo 19-23 Esiintyjinä mm. Goon ja Skaution. Ei ikärajaa. Liput 4 euroa. (Lehdistötiedote 17.12.2007.)

Kuva 6.

4.4 Oranssin Valvomo

Suvilahden voimala ja kaasulaitos ovat näkyvä maamerkki Sörnäisten rantatien varrella. Suvilahden 100-vuotias rakennusryhmä on monelta kannalta merkittävä historiallinen ja arkkitehtoninen kokonaisuus. (Schulman & kumpp 2009, 4.) Syksyllä 2008 Helsingin Suvilahdessa nähtiin oranssihaalarisia nuoria siivoamassa alueen

purkuun tuomittua entistä ruokalarakennusta. Rakennus oli päässyt huonoon kuntoon ja rakennuksen purkaminen oli edessä. Kaupunginmuseo oli vastustanut rakennuksen purkamista ja sen säilyttämistä harkittiin, mikäli rakennukselle löydettäisiin uusi käyttötarkoitus. Suvilahden alue oli siirtymässä Helsingin kaupungin omistaman Kiinteistö Oy Kaapelin hallintaan ja alueesta suunniteltiin ”uutta itäistä Kaapelitehdasta”. Kaapelin edustaja otti yhteyttä Oranssin ja tarjosi rakennusta Oranssin toimintaan. Oranssi tarttui toimeen ja syksyn aikana rakennus siivottiin ja suojattiin talkoilla.

Arkkitehti Gunnar Taucherin vuonna 1938 suunnittelema rakennus oli ollut yli kymmenen vuotta kylmänä ja tyhjiällä, lisäksi kellariin oli päässyt vettä. Ikkunoiden lasit olivat rikki ja kaikki maalipinnat olivat hilselleet. Talon tekniikka oli täysin tuhoutunut, jäljellä oli vain rakennuksen runko. Tästä huolimatta tilat vankasti rakennettuine yksityiskohtineen olivat säilyneet ja siivouksen jälkeen rakennus näytti jo paremmat puolensa. (Emt., 193.) Syntyi idea itäisen ja läntisten kaupunginosien kohtaamispaikasta sijaitsevasta nuorten toimintakeskuksesta, Oranssin Valvomosta. Oranssi sai rahoitusta hankkeen suunnitteluun opetus- ja kulttuuriministeriöstä ja Livadyn arkkitehtien kanssa tehtiin suunnitelmat rakennuksen kunnostamiseksi. Hankkeen julkistamistilaisuus pidettiin Suvilahdessa 26.1.2010.

Julkistamistilaisuudessa esitellään Oranssin suunnitelma Valvomon toiminnasta ja kunnostamisesta. Asiantuntevat puhujat luotaavat hankkeen merkitystä helsinkiläisen kaupunkikulttuurin kentässä: mitä nuoret voivat itse tehdä asuinympäristönsä ja elämänsä parantamiseksi? Musiikkikommenteista vastaavat Oranssin toiminnassa mukana olleet Mariko Pajalahti, Samuli Putro ja Siiri Nordin. Valvomo-rakennus kunnostetaan ja otetaan käyttöön vaihteittain vuosien 2010-2013 aikana osana Suvilahden urbaania kulttuurikeskittymää. Hankkeen keskeisiä elementtejä ovat nuorten osallistaminen, työllistäminen ja yhteisöllinen toimintatapa. Sen vaikutukset ulottuvat koko Helsingin metropolialueelle. Helsingissä on pitkä omaehtoisen toiminnan historia Kallion Kill Citystä Lepakkoon, Oranssin toimintakeskuksiin ja 2000-luvun talonvaltausliikkeeseen. Valvomosta luodaan tätä perinnettä uusintava nuorten ”free zone” – ideoiden ja uusien toimintatapojen vapaa vyöhyke. Valvomo edustaa uudenlaista nuorisotoimintaa, jossa Oranssin kokemuksella tartutaan kaupunkikulttuurisesti merkittävään korjaus- ja uudiskäyttöhankkeeseen. Hanke on konkreettista nuorisotoimintaa ja työllisyyspolitiikkaa, jossa Oranssin toimintamallia edelleen kehitetään uudessa toimintaympäristössä. (Lehdistötiedote 26.1.2010.)

Kuva 7.

4.5 Tilapäiset käytöt

Oranssin toimintakeskuksia ja kulttuuritoimintaa yhdistävä piirre on tyhjiillään olevia kaupunkitilojen ja purku-uhan alla olevia rakennuksien hyödyntäminen. Vanhasta huoltoasemasta, epäkäytännölliseksi koetusta nuoriso-tilasta ja satamarakennuksesta, ja 1960-luvun ostoskeskuksessa sijainneesta tilasta kehittyi monimuotoisia ja urbaaneja nuorten kohtaamispaikkoja pienin resurssein. Toimintaa on ollut jopa autotallissa. Kaupunkitilojen tilapäiskäyttöä tutkineiden kaupunkitutkijoiden mukaan (Lehtovuori ym 2004, 4) mukaan kaupungit menettävät merkittäviä kaupunkikulttuurisia mahdollisuuksia, jos niissä ei ole tilapäisiin käyttöihin ja omaehtoiseen toimintaan soveltuvia tiloja. Tilapäisillä käytöillä tarkoitetaan ajallisesti kestoaltaan määräaikaista ja luonteeltaan toissijaisia käyttöjä, joille tarjoutuu tilaa kaupunkimuutoksessa, esimerkiksi entisillä teollisuus- ja satama-alueilla. Usein tilapäiskäytöt syntyvät suunnittelemattomasti kaupunkisuunnittelun ulkopuolella, mutta eivät suinkaan aina. Tilapäisyys liittyy käytön ajalliseen keston, epävirallisuus

sen lailliseen asemaan ja suunnittelemattomuus tilapäisten toimijoiden ja virallisen kaupunkisuunnittelun suhteeseen. (Emt., 27.)

Monissa Euroopan kaupungeissa, kuten Amsterdammassa ja Berliinissä, rakennusten ja tilojen tilapäiskäytöllä on ollut laajaa kaupunki- ja kulttuuripoliittista merkitystä. Virallisten toimijoiden unohtamat, joskus jopa epäilyttävinä ja haitallisina pitämät tilat ovat tuottaneet positiivisia taloudellisia, sosiaalisia ja kulttuurisia vaikutuksia. Tilapäiset käytöt tuottavat mielenkiintoista kaupunkiympäristöä, ideoita ja näkemyksiä ja voivat toimia tyhjilleen jääneiden kaupunkitilojen elvyttäjinä ja kaupunkikulttuurin uudistajina, vaikka ne eivät muuttuisikaan pysyviksi käytöiksi. Monissa tapauksissa ne voivat toimia jopa jatkokehittämisen suunnanäyttäjinä. (Lehtovuori ym 2004, 4.)

Oranssin toimintakeskukset ovat saaneet alkunsa nuorten tarpeesta omaan tilaan, kaupunkiympäristöön on luotu omia vaihtoehtoisia kohtaamispaikkoja sekä omaehtoista ja yhteisöllistä tekemisen tapaa. Ne ovat tarjonneet nuorille paikan kehittää omia kulttuurisia merkityksiään, toimintakeskukset värikkäine seinineen ilmentävät konkreettista, fyysistä vaihtoehtoa kaupalliselle julkiselle tilalle tai kontrolloituihin nuorisotaloihin, joissa vietetään ohjattua ja valvottua vapaa-aikaa. Rakennusten tilapäiskäytöllä voi olla myös nuorisotoimintaa kehittävää ja nuorten kaupunkikulttuuria elävöittävää merkitystä, kuten Oranssin esimerkki osoittaa. Omaehtoinen toiminta synnyttää monimuotoista ja merkityksellistä itse tehtyä kaupunkikulttuuria. Oranssin toimintakeskukset ovat olleet merkittäviä nuorten oman kulttuurin esilletuojia ja mahdollistajia. Nuorten omaehtoinen toiminta tulisi laajemmin nähdä kaupunkikulttuurin ja nuorisotyön mahdollisuutena ja voimavarana.

et mä oon katsonu toinen on tää nuorisotyöllinen ja toinen on tää koko kaupunkia koskeva tulokulma mut jos mä nuorisotyön näkökulmasta tätä juttua niinku ajattelen ni tuota kyllähän oranssi on niinku tuonu yhteiskunnalliseen keskusteluun erilaisia teemoja ja kunnalliseen nuorisotoimeen on syntyny myös siitä että meidän välinen ikäänkuin vuorovaikutus ja yhteistyösuhde on muodostunut sellaseks et se on niinku puolin ja toisin annetaan mitä niinku löydettävissä on ja sä oot tietysti ite ollu monessa paikassa niinku tuomassa sitä kaupunkikulttuurista ja sitä niinku kansalaistoimintanäkökulmaa (V3)

Mark van Ostaijenin (2008) näkee että Oranssi on hankkinut ainutlaatuisen aseman helsinkiläisessä kaupunkikulttuurissa. Oranssilaiset ovat hyödyntäneet tyhjiillään olevia kaupunkitiloja ja purku-uhan alla olevia rakennuksia valtaamalla niitä tai neuvottelemalla kaupungin kanssa. Esimerkiksi vanhasta huoltoasemasta, satamarakennuksesta, 1960-luvun ostoskeskuksessa sijainneesta tilasta kehittyi monimuotoisia ja urbaaneja nuorten kohtaamispaikkoja. Toimintaa on ollut jopa autotallissa. Oranssin toimintakeskukset ovat toimineet joustavana julkisena tilana ympäristön käytön määrittelemättömyyden, avoimuuden ja virikkeellisyyden puolesta. Koska kaupunkitila ei ole käyttötarkoituksiltaan tarkasti määriteltyä, se luo mahdollisuuksia positiivisen vapauden tuntemuksiin – olemiseen ja tekemiseen, jolle ei ole etukäteen annettuja raameja.

mutta mä nään kuitenkin sen niinku oranssin merkityksen tässä suhteessa et kyllä te ootte avannu niinku sitä kaupunkikulttuuria ja tätä yhteiskunnallista tematiikkaa ihan helvetin paljon myös tänne kunnallisen nuorisotyön puolelle ja jos ei oo massoihin voinu vaikuttaa ni jos mä ajattelen henkilökohtasesti ni kyllä se vaikutus on ollu niinku sillee merkittävä joskin mä oon niinku alustana ihan hirveen hyvä ku ikäänkuin sinne mahtuu tää samantyyppinen ajattelu et mä piän tätä niinku hirveen hyvänä niinku juttuna (V3)

5 ORANSSIA ASUMISTA – ASUKKAAT RAKENTAJINA

Tässä luvussa kuvaan Oranssin asumistoiminnan kehittymistä. Oranssi on kunnostanut vanhoja rakennuksia nuorten ja nuorten aikuisten kohtuuhintaisiksi ja yhteiosöllisiksi vuokra-asunnoiksi. Oranssin ensimmäisen asuinyhteisön 20-vuotistaivalta juhlittiin syksyllä 2010 Helsingin Kumpulassa. Oranssin kunnostamia rakennuksia sijaitsee eri puolilla Helsinkiä yhteensä kymmenen rakennusta, joissa on 65 asuntoa ja joissa asuu n. 110 henkeä. Oranssin kehittämä omaehtoisen asumisen malli on Suomen asuntopoliittisessa ilmastossa poikkeuksellinen. Vastaavasta toiminnasta on eurooppalaisia esimerkkejä.

Kuva 8.

5.1 Intiankadulta Arabiaan

Huhtikuussa 1991 Helsingin kaupunki tarjosi Oranssille yhteisöasumiseen soveltuvaa rakennusta Vartioharjasta (HS 2.1.1992). Vartioharjun asumisyhteisöön muutti remontin jälkeen asumaan kahdeksan oranssilaista. Vartioharju oli ensimmäinen kerta, kun Oranssille tarjottiin kiinteistöä vuokralle. (Eronen 1999, 50-51.) Oranssin toiminta alkoi kanavoitua asumistoimintaan. Vuoden 1992 tammikuussa Helsingin kaupungin kiinteistölautakunta hyväksyi Oranssin vuokratarjoituksen kahdesta Kumpulan puutalosta. Vuokratut talot kuuluvat samaan Intiankadun ja Kustaa Vaasan tien kulmauksen pihapiiriin, josta oranssilaiset tammikuussa 1990 valtasivat yhden puutalon. Vuokrasopimus solmittiin vuoden 1999 loppuun asti. Kiinteistölautakunnan vuokraehtona oli, että Oranssi kunnostaa talot omalla kustannuksellaan ja että kaupunki hankkii talojen nykyisille vuokralaisille uudet asunnot. (HS 29.1.1992.) Rakennukset vuokrattiin Helsingin kaupungilta kymmenen vuoden

vuokrasopimuksella. Tarkoituksena oli peruskorjata melko huonokuntoiset rakennukset nuorisoasunnoiksi omin voimin, ilman välikäsiä. Hanke nimettiin ”nuorten omatoiminen asuminen” -projektiksi. Kiinteistöjen hallintaa ja rahoituksen järjestämistä varten perustettiin osakeyhtiö Oranssi Asunnot Oy. Osakeyhtiö otti vastuun Oranssin toiminnan taloudellisista seuraamuksista, mm. vuokrasopimuksista ja pankkilainoista. Hankkeeseen saatiin avustusta Raha-automaattiyhdistykseltä ja pankista otettiin lainaa. Lainan takasivat neljä Oranssin keskeistä aktiivia sekä Suomen Demokraattinen Nuorisoliitto. Intiankadun rakennustyöt alkoivat keväällä 1992. Oranssin oma asuntotuotanto alkoi muotoutua.

joo sitä mietittiä hyvinki paljon sitä hallintoo mietittiä paljonki et pystyykö sitä yhdistysmuotosena ja miten toisaalta jos on osakeyhtiömuotonen ni kuka sitten hallitsee sitä osakeyhtiö et niinku demokratiapohdiskelua siitä et mikä malli se on ja kuka päättää asukkaiden asioista et päättääkö asukkaat itse ja jos asukkaat päättää itse ni millä mallilla et ne asukkaat ei yksityistä sitä asuntokantaa et siinä oli tavallaan hyvin paljon miettimistä siin on tavallaan se et vaikka tää osakeyhtiömalli niinkun on hyvin perinteinen ni tavallaan niinku tollasen yhteisön kasassa pitämiseksi sellasii organisatorisii järjetelmii ei ollu muita ei ollu mitään käytännöllistä esimerkkiä et nää ja nää on hoitanu asiat näin ja näin koska muut ei ollut tehny tätä aikasemmin (V3)

Intiankadun rakennukset kunnostettiin kesän aikana ja asukkaat muuttivat rakennuksiin syksyllä. Kunnostuksessa asuntoihin vedettiin lämmin vesi ja sähköt uusittiin, talot maalattiin ulkoa ja sisällä tehtiin pintaremontti⁸. Oranssilaiset tekivät remonttia mahdollisimman pitkälle talkoovoimin ja toimivat myös palkkaamiensa ammattirakentajien apumiehinä. Remonttiin osallistui myös neljä työllistämisvaroin palkattua työntekijää. Ensimmäiset 26 asukasta muuttivat taloihin elokuussa 1992.

Kunnostetut talot olivat osa valtakunnallista eko-asumisprojektia (HS 24.5.1992). Toiseen kunnostetuista taloista asennettiin Nesteen aurinkokeräimet käyttövettä lämmittämään. Aurinkoenergiakokeilua varten oranssilaiset saivat kauppa- ja teollisuusministeriöstä 100.000 markkaa avustusta, jolla katettiin puolet aurinkoenergiahankkeen kustannuksista. Oranssilaiset saivat projektiinsa asiantuntija-apua Teknillisen korkeakoulun rakennetun ympäristön tutkimuslaitokselta. Oranssin hanke oli suurin siihen aikaan toteutettu aurinkoenergiakokeilu, arvioitiin että aurinkoenergialla voitiin tuottaa suuri osa

⁸ Kumpulan hankkeesta ja rakennusten kunnostamisesta laajemmin esim. Miniremontti. Intiankatu 20 Helsinki. Ympäristöministeriö (1997) Asumisen ekokirjo 49-51.

vuoden mittaan käytettävästä lämpimästä vedestä. (HS 24.5.1992.) Kumpulan taloissa aloitettiin jäteprojekti, jonka tarkoituksena oli vähentää syntyvän jätteen määrää kierrätystä ja uusiokäyttöä tehostamalla. Oranssilaiset perustivat erityisen ekologisen asumisen ryhmän, joka toimitti talojen asukkaita varten eko-oppaan. Oppaassa kerrottiin miten eko-asuminen käytännössä toteutuu yksittäisen asukkaan kohdalla.

Onnistuneen hankkeen jälkeen neuvottelut uusista kohteista olivat jo helpompia. Kaupunki käynnisti myös omistamansa vanhan rakennuskannan kartoittamisen. (Peipinen ym. 1999, 19.) Talonvaltauksiin ei enää tarvinnut turvautua. Seuraavaksi asumiskohteeksi tuli Herttoniemen siirtolapuutarhan vieressä sijaitseva vanha puutalo, jonka kunnostussuunnitelmat laadittiin kevään aikana. Kaupungin omistama 1910 rakennettu puutalo oli ollut tyhjiillään useita vuosia ja se oli melko pahasti rapistunut. Neuvotteluiden jälkeen Oranssi asunnot Oy vuokrasi talon kymmeneksi vuodeksi. (HS 24.4.1996.) Hanketta varten Oranssi sai Raha-automaattiyhdistykseltä ja opetusministeriöltä avustuksia yhteensä 250 000 markkaa. Hankkeen rahoittamiseksi Oranssi asunnot Oy otti puolen miljoonan markan pankkilainan. Aikaisemmasta käytännöstä poiketen remonttia ei pyritty tekemään pelkästään talkoovoimin, vaan oranssilaiset palkkasivat talon kunnostamiseen rakennusmestarin ja työnohjaajan. Talon remontointiin osallistui tulevien asukkaiden lisäksi kahdeksan työllistämistuella palkattua nuorta. Perustettiin oma työpaja. Remontti valmistui joulukuussa 1996, jolloin taloon muutti kaksitoista asukasta. Asukkaiden muutettua Kipparinlahden kunnostettuun taloon, Oranssi asunnot Oy:n ylläpitämien asumisyhteisöjen määrä nousi kolmeen ja asukasluku 33:een. (Eronen 1999, 61.)

Kesällä 1998 Oranssi Asunnot Oy osti Seunalantieltä Helsingin Tapanilasta vanhan puutalon. Alunperin oranssilaisten aikomuksena oli vuokrata talo kaupungilta ja remontoida se asumiskuntoon. Kaupunki kuitenkin halusi luopua tarpeettomaksi käyneestä talostaan ja tarjosi sen myytäväksi edulliseen hintaan. Tämä oli ensimmäinen kerta, kun Oranssi Asunnot Oy osti talon. Kaikki aiemmat oranssilaisten hallussa olevat talot olivat olleet vuokrataloja. Tapanilasta hankittu talo oli kaksikerroksinen hirsitalo, jonka ensimmäinen osa on rakennettu 1880-luvulla. Talo on tiettävästi vanhin alueen rakennuksista. Oranssilaiset remontoivat taloon kuusi asuntoa, joihin valittiin kolmetoista asukasta. Oranssilaiset remontoivat taloa

pääsääntöisesti itse, mutta erityisosaamista vaativiin työvaiheisiin palkattiin ammattimiehiä. Remontti valmistumisajankohdaksi arvioitiin alkuvuotta 1999. Hankkeeseen Oranssi Asunnot Oy yritti saada itselleen yleishyödyllisen rakennuttajan titteliä, joka mahdollistaisi yhtiölle edullisemmat pankkilainat jatkossa. Tämä ei onnistunut, vaikka ympäristöministeriö tuki asiaa, vaan toiminta rahoitettiin normaalilla pankkilainalla. (HS 20.11.1999)

Vuoden 1998 aikana oranssilaiset kehittivät edelleen ”nuorten omatoimisen asumisen malliaan”. Mallissa ideana oli että asukkaat osallistuvat itse asumisensa suunnitteluun ja ylläpitoon. Oranssin toimintamalliss asukkaille halutaan tarjota heidän maksukykynsä mukaisia asuntoja sekä luoda kestäväää ja asukkaidensa näköistä asumiskulttuuria, jossa asukkailla on mahdollisuus omalla aktiivisuudellaan vaikuttaa oman asuinympäristönsä laatuun. Tavoitteena on säästäväinen, yhteisöllinen ja ympäristön huomioonottava asumismuoto. Asumiseen liittyvään kulutuskulttuuriin ja normaaleiksi miellettyihin asumistottumuksiin suhtaudutaan kriittisesti. Asumisen kustannuksiin on mahdollista vaikuttaa eri tavoin: säästeliäs peruskorjaus, asuntojen harkittu varustelutaso, asukkaiden osallistuminen ja omatoimisuus, ylipäänsä kulutuksen hillitseminen, ettei kuluteta vain tavan vuoksi. Ylisaneerausta ja liikavarustelua vältetään viimeiseen asti. (Peipinen ym. 1999, 21.)

5.2 ”Mustanaamio asuu täällä” - yhteisöllinen asuminen

Oranssin kunnostamia rakennuksia sijaitsee eri puolilla Helsinkiä yhteensä kymmenen rakennusta, joissa on 65 asuntoa ja joissa asuu n. 110 henkeä. Asukkaiden rooli Oranssin asumistoiminnassa on suomalaisessa asuntotuotannossa poikkeuksellinen. Asukkaat hallinnoivat ja ylläpitävät itse asuinyhteisöjään. Oranssi on luonut asuntokannastaan eräänlaisen vapaan asumisen, tee se itse -hengen ja yhteistoiminnan vyöhykkeen, eräänlaisen asumisen ”free zonen” ja arkisen kehittämisalustan, jossa asukkailla on mahdollisuus omalla aktiivisuudellaan ja työpanoksellaan vaikuttaa oman elämänsä ja asuinympäristönsä kehittämiseen. Oranssin toiminta on pienin resurssein luonut kestäväää asumis- ja rakennuskulttuuria

ja tarjonnut mahdollisuuden kohtuuhintaiseen ja ympäristöä säästävään asumiseen, kädentaitojen ja monille jopa ammatin hankkimiseen.

Rakennukset on kunnostettu harkiten, säästeliäästi, vanhaa kunnioittaen ja kierrätysmateriaaleja käyttäen. Oranssille on kertynyt merkittävää osaamista vanhojen rakennusten kunnostamisesta ja korjausrakentamisesta. Oranssilaiset ovat opetelleet perinteisiä rakennusmenetelmiä ja kehittäneet niitä omiin tarpeisiinsa sopiviksi. Oranssin taloissa on tehty arkisia ja asukaslähtöisiä kokeiluita kierrätyksestä ruokapiireihin ja ekologisuudesta kaupunkiviljelyyn. Oranssin palkatut työntekijät on koulutettu nuorista aktiiveista ja asukkaista. Tuloksena on kestävää ja asukkaidensa näköistä asumiskulttuuria.

Kuva 9.

5.3 Kaupunkiliikkeet asumisen kehittäjänä

Oranssista kehittyi yhteisöllisen asumisen ja omaehtoisen rakentamisen kehittäjäryhmä. Samantapaisia kaupunkiliikkeitä on esimerkiksi Hampurissa omaehtoisten rakentajaryhmien, Baugemeinschaftien, kehittymisen taustalla.

Vastaavanlainen kehitys on nähtävissä muualla Euroopassa. Saksassa merkittävä osa omatoimisista rakentajaryhmistä ja muista asukaslähtöisistä asumisen kehittämishankkeista on virinnyt samantapaiselta pohjalta kuin Oranssi. Yhteisöllisiä ratkaisuja ajaneet urbaanit liikkeet sekä paikalliset ympäristöjärjestöt ja -ryhmat ovat omatoimisesti lähteneet hakemaan ekologisesti ja sosiaalisesti kestävästä elämäntapaa. (Nupponen 2010, 175).

Kaupunki- ja yhdyskuntatutkimuksessa on kiinnitetty erityistä huomiota siihen että suomalaisen kaupunkiasumiseen tarvitaan vaihtoehtoja ja monimuotoisuutta. Tulevaisuuden asumiskonsepteissa on kysymys nykyisen asuntotuotannon valtavrann haastamisesta, uusista toimintamalleista ja myös siitä kiinnostavasta, mitä marginaalista voi nousta (Lehtonen 2010, 10). Oranssi on toiminnallaan haastanut suomalaisen kaupunkisuunnittelun ja asuntotuotannon valtavrann ja osaltaan tuonut esille toisenlaisia tapoja tuottaa kestävästä ja kohtuuhintaista asumista.

6 OIKEUS KAUPUNKIIN!

Tutkielmani aluksi tein kysymyksen: kenellä on oikeus kaupunkiin? Miten kaupunkilaiset voivat toimia oman asuinympäristönsä ja elämänsä parantamiseksi? Onko kaupungissa tilaa myös vaihtoehtoiselle toiminnalle? Edellisissä luvuissa olen kuvannut Oranssin toiminnan kehittymistä ja keskeisiä toimintamuotoja. Olen kuvannut Oranssin toimintaa kolmesta näkökulmasta: Oranssia talonvaltausliikkeenä ja toimijana kaupunki- rakennussuojelukiistoissa, Oranssin kulttuuri- ja nuorisotoimintaa sekä Oranssin toimintaa omaehtoisen ja yhteisöllisen asumisen kehittäjänä. Tässä luvussa pyrin kokoavasti tarkastelemaan Oranssin toimintaa omaehtoisuuden, osallisuuden ja kansalaisvaikuttamisen näkökulmasta. Omaehtoisuus, itse tekeminen sekä poliittisen toiminnan omaehtoistuminen ovat niitä ilmiöitä, joita on viime aikoina enenevästi nousseet esiin eri yhteiskunnallisen tutkimuksen aloilla. Miten ne näkyvät Oranssin toiminnassa?

6.1 Omaehtoistuva politiikka

Samalla kun perinteiset instituutiot ja poliittiset puolueet ovat menettäneet mielenkiintoaan kansalaisten osallistuminen on saanut uusia muotoja perinteisten osallistumiskanavien rinnalla. Monien tutkimusten mukaan poliittisen toiminnan ja osallistumisen omaehtoistuminen on lisääntynyt, samalla kun perinteiset instituutiot ja puolueet ovat menettäneet merkitystään. Niiden asemesta uusien poliittisten teemojen esiin nostajiksi on noussut vähemmän muodollisesti organisoitunut poliittinen liikehdintä. Uudet politiikan ja omaehtoisen toiminnan muodot - kuten uudet kaupunkiliikkeet ja sosiaalinen media internetissä – ovat korvanneet osin heikkenevää edustuksellista demokratiaa (mm. Rinne 2010; Lappalainen 2009; Konttinen & Peltokoski 2010; Stranius 2010.)

Viimeaikainen yhteiskunnallisten liikkeiden tutkimus on kohdistunut uudentyyppiseen vaihtoehtoisia poliittisen toiminnan muotoja hakevaan kansalaistoimintaan. Jarmo Rinne (2010) kutsuu näitä liikkeitä postmoderneiksi uusiksi yhteiskunnallisiksi liikkeiksi, jotka haastavat ja esittelevät toisenlaisen tavan vaikuttaa ja tehdä politiikkaa. Postmoderneissa liikkeissä poliittinen toiminta on monimuotoistunut ja pirstaloitunut. Rinne kutsuu tätä tapaa toimia refleksiiviseksi politiikaksi, jossa korostuu toimijoiden omien ja omaehtoisista lähtökohdista lähtevien poliittisten arvioiden merkitys. Poliittisesti toimimisen tavat ja muodot ovat yksilöllistyneet ja motiivit ovat henkilökohtaistuneet (emt., xx). Rinteen muotoilemassa refleksiivisessä politiikassa korostuvat ei-materiaaliset arvot, henkilökohtaisuus, aktiivinen kansalaisuus, osallistuminen ja itsensä toteuttaminen. Erilaistuvat toimintakulttuurit ja -tyylit mahdollistavat osaltaan vallitsevien olojen haastamisen ja vaihtoehtojen esittämisen. Oikeudesta määrittää oma elämisen tyyli, maailmankuva ja olla oma autenttinen itsensä on yksilöllistyneessä toimintaympäristössä tullut poliittisia tavoitteita. (Emt., 10.)

Samalla kun poliittinen järjestelmä on menettänyt merkitystään, poliittinen toiminta ja osallistuminen on pirstaloitunut ja fragmentoitunut. Uudet osallistumisen ja vaikuttamisen muodot haastavat käsityksiä edustuksellisesta demokratiasta. Perinteiset muodot osallistumiselle, vaikuttamiselle ja omaehtoiselle toiminnalle eivät enää päde samoin kuin ennen. (Emt.) Pertti Lappalainen tuo esiin että tässä

tilanteessa kansalaisliikkeille on tullut tilaa toimia. Kansalaiset alkavat kyllästyä markkinoiden vapaaseen toimintaan, voiton maksimointiin ja kovaan kilpailuun. Itsekkyden ja materialismin sijalle on tulossa kollektiivisuus ja yhdessä tekemisen tarve ja kansalaisliikkeistä on muodostumassa vastavoima markkinoiden ylivallelle. (Lappalainen 2002, 13-14.)

et tänä päivänä ihmiset on niinku väännetty sellaseen asentoon et ne joutuu ajattelee et ku kaikki maksaa ja ert oikeestaan mikään ei oo mahdollista et tavallaan niinkun kaikki säädökset ja semmonen niinku semmone valvonta tuntuu et se on lisääntyny ja sit se on lisääntynyt niinku ihmisten mielissä et ekaks ajatellaan onks meillä varaa järjestää tämmöstä ja sit ajatellaan et onks tää edes sallittua (V2)

Vaikka äänestäminen ei innostaisi, monet aktivoituvat kuitenkin muilla tavoin - kuten liittymällä kansalaisjärjestöihin, osallistumalla mielenosoituksiin, lahjoittamalla rahaa hyväntekeväisyyteen tai allekirjoittamalla adresseja. Myös kulutusvalinnoilla tehdään politiikkaa. Organisoituneen ja järjestöllisen vaikuttamisen rinnalle on noussut yhä keskeisemmäksi arkielämän politiikka. Uusia vaikuttamisen muotoja yhdistää se, että ohjat otetaan omiin käsiin pikemminkin kuin luotetaan suurten kollektiivien toimintaan, järjestöihin tai edustukselliseen demokratiaan. (Rinne 2010, 82.) Ranskalainen sosiologi Anthony Giddens näkee että identiteetistä on tullut reflektiivinen projekti - "elämänpolitiikkaa" - jossa elämäntyylien merkitys identiteetin rakentamisessa ja arkipäivässä korostuu. (Giddens 1991, 5.)

ja sitte ainaki oma ikä oli sellanen että se oranssin toiminta oli tosi ajankohtasta että oli varsinki sitte ku oli mukana tää oman tilan etsiminen ja sitä asumistoimintaa että alko olla siinä iässä että ajattelu sitä omaa itsenäistymistä ja sitä mistä löytää itse asunnon se oli varmaan yks tekijä kanssa (V2)

Konttisen ja Peltokosken mukaan uusien liikkeiden tapaa osallistua luonnehtii projektikohtainen orientaatio. Usein liikkeet ilmaisevat tyytymättömyyttä, nostavat ilmoille uusia kysymyksiä sekä rakentavat omaehtoisia arkielämän verkostoja ja ad hoc -tyylisiä vaikuttamisen kanavia. (Konttinen & Peltokoski 2010, 2.) Samalla kun perinteiset instituutiot ja poliittiset puolueet menettävät kansalaisten mielenkiintoa on erilainen kaupunkiaktivismi on tuonut uusia osallistumisen ja vaikuttamisen muotoja

perinteisten osallistumiskanavien rinnalle ja sijaan. Kaupunkiaktivismista on tullut osa arkipäivää ja kaupunkilaiset ottavat itse kaupunkia ja kaupunkitilaa haltuun mitä erilaisimmin keinoin. Tästä ovat esimerkkinä viime vuosina nousut pyöräilyaktivismi, Porkkanamafia, Guerilla Gardening ja kaupunkiviljely, kaupunkitapahtumat kuten Punajuuri Blockparty ja Kallio Block-party tai ilmaiset kaupunkikarnevaalit ja pop-up-ravintolat.

6.2 Tee-se-itse -kulttuuri

Yli kahden vuosikymmenen aikana suorasta toiminnasta ja radikaalista kansalaisaktiivisuudesta alkunsaaneella Oranssilla on ollut aktiivinen rooli helsinkiläisessä kaupunkikulttuurissa. Oranssin aktiivisin talonvaltauskausi kesti kolmisen vuotta, minkä jälkeen suora toiminta suuntautui toisenlaiseen tapaan toimia: taloja ei enää vallattu vaan Oranssi tarttui itse toimeen ryhtymällä kunnostamaan vanhoja rakennuksia ja tiloja omaehtoisen kaupunkikulttuurin ja asumisen käyttöön. Oranssin toimintakeskukset ovat tarjonneet kohtaamispaikan ja purkautumiskanavan monimuotoiselle ja usein spontaanille nuoriso- ja kulttuuritoiminnalle. Jotkut toiminnot ovat saaneet jatkuvuutta, kuten bändi- ja teatteritoiminta, joille näyttää olleen kysyntää sukupolvesta toiseen. Toiminta ovat olleet monipuolista ja tilat ovat keränneet tiloihin nähden ajoittain suuriakin

kävijämääriä ja toiminta on ollut nuorten keskuudessa suosittua. Toiminta on muuntautunut sijainnin, käyttäjien ja tilojen asettamien reunaehtojen mukaan. Toimintakeskuksissa on syntynyt monipuolinen kirjo tapahtumia ja tee se itse -kulttuuria.

Erilaisia vaihtoehtoisia niin Suomessa kuin kansainvälisellä kentällä yhdistävä tuotannollinen piirre on tee-se-itse eli Do It Yourself -periaate, josta useimmiten käytetään lyhennettä DIY. Tällä tarkoitetaan tapaa tuottaa ja tehdä kulttuurituotteita (musiikkia, kuvia, tekstejä, vaatteita,, tapahtumia) omaehtoisesti eikä sillä tavoitella taloudellista voittoa. Hannu Toivasen mukaan tee-se-itse -periaatteessa on kysymys laajemmasta toimintamallista, joka kattaa niin tavan tuottaa kulttuurisia tuotteita, kulttuurisen toiminnan itsessään sekä kentän, jolla näitä kulttuurisia merkityksiä vaihdetaan. Laajimmillaan tee-se-itse -toimintakulttuurin voi nähdä kokonaisvaltaisena elämäntapana, poliittiskulttuurisena vastarinnan muotona ja yhtenä oman elämän haltuunoton välineenä (Toivanen 1997).

6.3 ”oranssi tarjoa niinku ruohonjuuritason kanavan”

Della Portan mukaan liikkeiden identiteetissä on tapahtunut siirtymä vahvasta ja yhtenäisestä liikkeen identiteetistä kohti avoimempia, suvaitsevaisia identiteettejä (tolerant identities), jotka mahdollistavat monenlaisten toimijoiden yhdistymisen yhden sateenvarjokäsitteen alle. Nämä identiteetit kehittyvät etenkin yhteisten, konkreettisten kampanjoiden ympärille. (Della Porta 2006, 176-187.) Leimallista refleksiivisen politiikan liikehdinnöille ja toimintaverkostoille on, että ne asemoivat politiikkansa toisin kuin ”perinteiset” liikkeet (kts. esim. Rasimus 2006; Rinne 2010; Stranius 2010). Ne eivät esitä kokonaisvaltaisia poliittisia ohjelmia, vaan esiintyvät paremman tulevaisuuden puolustajina. Omatoimisuus ja tee-se-itse -tekeminen korostuvat liikkeiden toimintakeinoissa. (Rinne 2010, xx.)

et sitte oranssi tarjos semmosen niinku kanavan toimia aktiivisesti ja olla vaikuttamassa asioihin ja niinku kokea merkitykselliseksi itsensä ja ne asiat et se oli semmosta vielä niinku enemmän ruohonjuuritasolla että ne asiat oli tosi

konkreettisia tilojen ja talojen ja konkreettisten esineiden ja asioiden kimpussa niinku olemista ja sit se myös erittäin paikallista toimintaa että se niinku et jos nuorallatanssi oli ollut tämmönen maailmaasyleilevä asia jossa käsitellään niinku koko maailman rauhaan liittyviä asioita ni ne oli aika isoja kysymyksiä ni oranssissa taas niinku enemmän mentiin niinku tähän paikalliselle tasolle ja siihen oman kaupungin asioihin ja se oli tietynlainen sellanen toisenlainen lähestymistapa (V2)

Konttisen ja Peltokosken mukaan liikekentällä on vahvistunut organisoituminen, joka suosii vaihtelevia toimijamuodostelmia ja yhteenliittymiä, projektikohtaisia organisoitumia sekä tehtävien ja aktivistien kiertoa liikkeiden sisällä ja liikkeestä toiseen. Verkoston käsite on muodostunut entistä ajankohtaisemmaksi. Kiinnittyneisyys ei ylipäättään kohdistu välttämättä muodollisiin järjestöihin, vaan kampanjoihin ja tapahtumiin. Uusien liikkeiden nousun myötä liiketutkimus on siis herkistynyt havainnoimaan liikkeitä verkostoina. (Konttinen & Peltokoski 2010, 15-16.) Katse kohdistuu siihen, kuinka liikkeet muotoutuvat verkostoina ja osallistujia leimaa liike eri projektien välillä. Toimijuutta ei leimaa niinkään yhteen järjestöön tai identiteettiin, vaan moniosallistuminen erilaisissa asiakohtaisissa yhteyksissä. Liikkeet hahmotetaan siten enemmänkin avoimina toimintajärjestelminä, joiden tiheys vaihtelee asteittain, muttei jäsenyyden ja pysyvän keskuksen ympärille. (Emt.)

Kansalaisyhteiskunta muodostuu vakiintuneista järjestöistä, epämuodollisista verkostoista, paikallisista liikkeistä tai yksittäisistä projekteista. Organisoituneen ja järjestöllisen vaikuttamisen rinnalle on noussut yhä keskeisemmäksi arkielämän politiikka. Uusia vaikuttamisen muotoja yhdistää se, että ohjat otetaan omiin käsiin pikemminkin kuin luotetaan suurten kollektiivien toimintaan, järjestöihin tai edustukselliseen demokratiaan. (emt. 35). Oranssi on toiminut valtavirran marginaalissa ja pienillä resursseilla. Siitä huolimatta se on kyennyt ottamaan paikkansa tienraivaajana omaehtoisille toiminnalle, joista on myöhemmin tullut myös vakiintunutta toimintaa ja kaupunkikulttuurin valtavirtaa. Tästä hyviä esimerkkeinä ovat Oranssin bändi- ja teatteritoiminta, kulttuurivaihto Helsingin ja Pietarin välillä ja tilojen tarjoaminen järjestäytymättömille nuorten ryhmille.

Oranssin toiminnassa näkyy 1990-luvun alusta jatkunut kehitys, jossa perinteisten järjestöjen sijasta erilaisissa avoimissa ja muuttuvissa, muodollisesti järjestäytymättömissä ryhmissä. Oranssin tilojen toiminta on perustunut

omaehtoiseen ja yhteisölliseen toimintakulttuuriin. Toiminnan sisältö ja määrä ovat lähteneet nuorista itsestään. Talo on tila, joka on mahdollistanut toiminnan toteuttamisen. Vaikka Oranssin toiminta on ajoittain ollutkin radikaalia, siinä näkyy myös suomalaiselle kollektiiviselle toiminnalle ominaisia piirteitä: rekisteröityminen yhdistykseksi, pääasiassa maltillisten toimintakeinojen käyttö, suunnitelmallisuus ja rauhanomaisuus (Eronen 1999, 94). Oranssin toiminnan julkista rahoitusta voidaan pitää merkinä pyrkimyksestä vakiintumiseen. Oranssin toimintatavoista kertoo yhdistyksen toiminnan saama positiivinen julkisuus ja se, että monet tahot ovat tukeneet Oranssin hankkeita (Eronen 1999, 88).

6.4 Urbaania kaupunkikulttuuria ja vaihtoehdon politiikkaa

Oranssin tilat ovat tarjonneet mahdollisuuden omaehtoiselle urbaanille kaupunkikulttuurille ja kokeiluille. Oranssi on tehnyt osallisuudesta *toiminnan politiikkaa*, ja toiminut sateenvarjona omaehtoisille projekteille ja hankkeille ja toiminut moniarvoisen nuorten kansalais- ja kulttuuritoiminnan mahdollistajana.

tosii vaikee erotell kun mu ne kaikki on ollu tosi tärkeitä että tavallaan oranssin alkuaikoina tärkeitä oli se talonvaltaus ja ne kokemukset mitä siitä on niinku saanu ja niinku oranssin näki semmosena kansalaistottelemattomuusjärjestönä joka sitte voi nostaa esiin niinku tämmösiä paikallisia kysymyksiä ja niinku periaattellisiaki kysymyksiä niinku tän kansalaistottelemattomuuden ja talonvaltauksen kautta et se on ollu itelle tosi tärkeitä ja ne kokemukset mitä siihen on liittyny mut sit toisaalta niinku näist oranssin kulttuuritaloista niinku putkinotko oli tosi tärkeä et se oli siinä omassa niinku kehityksessä ja omassa elämässä se oli semmonen niinku tärkeä paikka sillon ja ne kokemukset mitä siitä sai ja sillon siihen aikaan näki tosi tärkeenä tota nää oranssin omat talot jossa ihmiset voi omatoimisesti järjestää kaikenlaist toimintaa mitä ne haluu ja ne tarjoo niinku tässä kaupungissa niinku tosi tärkeen vaihtoehdon (V2)

Oranssin ylläpitämien toimintakeskusten keskeiset toimintamuodot, kuten teatteri, bänditoiminta ovat houkuttelleet mukaan toiminnan piiriin sellaisiakin nuoria, joita osallistuminen järjestö- tai kansalaistoimintaan ei muuten kenties kiinnostaisi. Toiminta on kyennyt muuntautumaan tilojen ja sukupolvien vaihtuessa välittämättä kulttuurisista tai sosiaalisista raja-aidoista tarjoamalla tiloja monenlaisille ryhmille.

Oranssin toimintakonsepti näyttää mukautuneen sulavasti esimerkiksi muuttoon Itä-Helsinkiin ja maahanmuuttajataustaisten nuorten määrän kasvuun. Oranssi on kyennyt muokkamaan toimintaa ja toiminnan sisältöjä muuttuviin tarpeisiin.

kyl mä sitten oranssi on avannu sitä päätä myös et se asenne ja se tapa miten mikä teil on teidän se toimii tavallaan myöskin esimerkkinä siihen että jos vielä 90-luvullakin ollu lautakunnassakin oranssista ja oranssin toiminnasta on äänestetty ni kyl se tuotti sitte sen näkökulman sinne että vasta 2006-2007 hyväksyttiin toimintaryhmät tuen piiriin mitä ei ollu mitä vastustettiin niinku täällä rakenteellisissa elimissä ja kentässä ja tota mun mielestä sillä niinku oranssin tavalla toimia on ollu se vaikuttavuutensa ja se että on ruvettu niinku miettimään tätä niinku nuorten toimintaryhmiä ja nuorten omaehtosta toimintaa ni oikeesti merkittävänä eikä pelkästään sitä niinku edustuksellista rakennetta tai edustuksellista demokratiaa että tuota sellasta hyvää myyräntyötä mitä oranssi on niinku tehnyt ni sen heijastuvaikutukset sitä pitää tietysti kattoo pitkällä jäniteellä jotenki ei muutokset niinku hetkessä synny mut että mun niinku kokemus on hirveen sellanen niinku myönteinen ja tietysti sit tää mikä on niinku iso juttu niinku koko kaupunkikulttuuriin liittyen ja sen niinku uudistajan toimiminen ni sehän on sellanen niinku iso niinku kuvio missä oranssilla on ollu keskeinen rooli (V3)

Julkiseen kaupunkitilaan sijoittuvat tilan haltuunotot, talonvaltauksset tai kaupunkitilaan liittyvät performanssit, kuten kadunvaltauksset ja mielenosoitukset, muistuttavat siitä, että kaupunki on viime kädessä olemassa ihmistä varten (vrt. Castells 1983; Harvey 2008), ja että esimerkiksi purkamista odottavien ja tuhoutumaan jätettyjen rakennusten haltuotossa on oikeastaan kyse urbaanista jokamiehen oikeudesta. Skeittarit, graffitimaalarit sekä uudet kaupunkiliikkeet, kuten kaupunkiviljely, kadunvaltauksset ja pyöräilyaktivismi tai maailmanlaajuinen Occupy-liike ovat esimerkkejä kaupunkitilaa eri tavoin käyttävistä ryhmistä ja liikkeistä. Hou (2010) luonnehtii kaupunkilaisten toteuttamia tilapäisiä käyttöjä ja käytäntöjä kevyeksi ”kaupunkisissitoiminnaksi” ja rajoja rikkovaksi, paljastavaksi ja totunnaisia toimiuntapoja haastaviksi kansalaistottelemattomuuden kaltaisiksi taktiikoiksi. (Hou 2010).

sitte tietenki niinku tommosena henkisenä paikkana just se että tota että ne on sitte muotoutunu niinku sen näkösiks ketä ihmisiä siellä on niinku ollu et se että ne ei oo ollu samankaltaisia paikkoja ni se on tietyl tavalla just se juttu et se on se tärkeä asia ja että ne aina sit vastannu niinku siihen niiden ihmisten tarpeisiin jotka sitä tilaa tai taloa on käyttäny että ne on ollu niinku tosi ennalta- arvaamattomia et mitä sinne niinku syntyy ja minkälaiseks se meininki niinku

muodostuu ja sitte tosi tärkeä mitä niissä niinku tilana niinku henkisenä tilana on aina ollu ni on jollain tavalla ni on niinku semmonen vapaus mun mielestä että tota et on vapaus tehdä (V2)

Don Mitchell (2003, 17–23) korostaa Lefebvrea mukailleen, että kaupungin tulisi olla paikka, missä on erilaisuutta ja missä ihmisillä on mahdollisuus ilmaista mielipiteitään sekä toteuttaa itseään. David Harvey (2008) näkee oikeuden kaupunkiin periaatteellisena ihmisoikeuskysymyksenä ja oikeutena hyvään elämään kaupungissa.

The right to the city is far more than the individual liberty to access urban resources: it is a right to change ourselves by changing the city. It is, moreover, a common rather than an individual right since this transformation inevitably depends upon the exercise of a collective power to reshape the processes of urbanization. The freedom to make and remake our cities and ourselves is, I want to argue, one of the most precious yet most neglected of our human rights. (Harvey 2008b.)

Purcell tulkitsee Lefebvren teoriaa oikeutena osallistumiseen (participation) ja oikeutena hallintaan (appropriation). Osallistumisen oikeus tarkoittaa kaupunkilaisten keskeistä ja suoraa roolia olla osallisena kaupunkitilan suunnittelussa ja tuottamisessa kaikilla päätöksenteon tasoilla. Kaupunkitilan hallinta tarkoittaa kaupunkilaisten oikeutta ottaa käyttöön, käyttää ja muokata kaupunkitilaa vapaasti. Koska oikeus kaupunkiin antaa kaupunkilaisille ”täyden ja lopullisen käyttöoikeuden”, täytyy kaupunkia myös suunnitella ja rakentaa siten että tämä on mahdollista ja tarkoittaman kaupunkitilan käyttöarvon tulee ohjata kaupunkien suunnittelua ja rakentamista voitontavoittelun sijaan. (Purcell 2002, 102-103.)

ja sitte pystyy ihan omassa elämässä tunnistamaan niitä vaikutuksia et se et mä oon ollu mukana sellasessa toiminnassa oranssissa ja nähny niitä asioita ja että asioita voidaan tehdä ja et jotain voidaan saada aikaseks ja että on niinku se oikee asenne ja jotenki se niinku luottamus siihen että niinku on oikeessa et niinku ei sensuroi itseään vaan niinku ajattelee et yhdessä voidaan tehdä joku juttu ja se on vaikuttanu niinku monella tavalla omas henkilökohtases elämäs ja oon vieny sitä asennetta tai oon yrittäny viedä sitä asennetta niinku muuallekki oli se sit työelämä tai niinku kansalaistoiminta mis on ollu mukana (V2)

Hannu Toivanen on esitellyt radikaalista vastakulttuurista tekemässään tutkielmassa tihentymän käsitettä. Toivasen mukaan vastakulttuurissa syntyy ajoittain tiloja, joissa kollektiivinen vuorovaikutus kiihtyy synnyttäen merkitysten uudelleen järjestymisiä, toisinaan jopa merkitysten kumoutumisia ja korvautumisia. Tihentymät ovat erityisesti konfliktitilanteissa syntyviä luovia tiloja. Aktivistit kokevat ne tunteena siitä, että "jotain tapahtuu" vaikka eivät pystyisikään sanomaan tarkasti mitä. (Toivanen, 1997.) Myös Sharon Zukin ilmaisee huolensa puolijulkisten tilojen lisääntymisestä. Zukinin mukaan julkinen kulttuuri on yksi keino kontrolloida kaupunkia. Yhteisten muistojen ja mielikuvien avulla määritellään, mitä kaupungissa voi tehdä; kulttuuri on kuin yhteinen muisti, jonka avulla selvitetään, kuka kuuluu kaupunkiin ja kuka ei. Zukinin määritelmässä julkinen kulttuuri on kuitenkin yhä enemmän yksityistettyä. Kauppakeskukset ovat uutta "julkista" tilaa ja jopa konserttitalit ja urheiluareenat nimetään niiden rakentamista tukeneiden yritysten nimillä. (Zukin 1995, 1-4.)

Julkisen kaupunkitilan ja tyhjän rakennuksen haltuunotto, purkutuomioon otetun rakennuksen väliaikaiskäyttö tai uusiokäyttö liittyvät urbaanista kaupunkitilasta käytävään määrittelykamppailuun. Tilapäisten käyttöjen yleistyminen voisi parhaimmillaan rikastaa ja elävöittää julkista kaupunkitilaa. Tilapäisistä käytöistä usein syntyy myös jotain pysyvää: uutta urbaania kulttuuria, uusia toimintapoja ja käytäntöjä, pienimuotoista yritystoimintaa. Tuloksena on uutta yhteisöllisyyttä ja yhdessä tekemisen kulttuuria. Tilapäiset käytöt voisivat synnyttää uutta kohtaamisen kulttuuria ja vuorovaikutusta, monimuotoista toimintaa, spontaanisuutta, epäjärjestystä, riskejä ja mahdollisuuksia – siis urbaania kaupunkikulttuuria.

se on sit toinen kysymys et ehkä se on näin et semmosta kulttuuria ja toiminta syntyy vaan siellä rajoilla niinku oranssiki on ollut et tietyllä tavalla niinku siellä rajamailla että semmosessa niinku sellasessa talouden ja vaurauden keskiössä ei synny mitään kauheen luovaa uutta asiaa ku sille ei oo mitään tarvetta tyydytään siihen mitä on soitellaa niitä lauluja sitte (V2)

7 LOPUKSI - ”Oranssi ei ole järjestö vaan paikka”

For, only if we are able to understand how people create cities might we be able to create cities for people” (Manuel Castells 1983, 21).

Keskeisenä teemana tutkielmassani on kysymys osallisuudesta ja kaupunkitilan käytöstä. Tutkielmani kertoo Oranssin ja Oranssin aktiivien kamppailuista kaupunkitilassa ja oikeudesta kaupunkiin. Taina Rajani on todennut

Tilallisella muodolla, kuten rakennetulla ympäristöllä, on aina yhteisöllinen sisältönsä, joka viime kädessä määräytyy vasta tilan yhteisöllisen käytön myötä. Ihmisten rakennetulle ympäristölle antamat merkitykset eivät ole toissijaisia ja ylimääräisiä, vaan sen elimellisiä tekijöitä. Kaupunki ilman ihmistä ei ole täydellinen, vaan raunio. (Taina Rajanti 1999, 11.)

Oranssi on luonut omaehtoisia tiloja ja vaihtoehtoisen politiikan areenoita, joissa otetaan oma elämä haltuun ja jotka tarjoavat vaihtoehtoja, eivät vain toisenlaista elämäntapaa, vaan myös sitoutumisen politiikkaa. Oranssi on rakentanut toimintamahdollisuuksia ja konkreettista tilaa kaupungissa omaehtoiselle toiminnalle ja vaihtoehtoisille tavoille elää, käyttää ja kokea kaupunkia. Toiminnalla en tarkoita mitä tahansa puuhastelua, vaan Hannah Arendtia mukailien: toiminta tarkoittaa uuden ja jonkin ennen näkemättömän prosessin aloittamista. Toimiessaan ihmiset saavat aikaan jotain, joka vaikuttaa epätodennäköiseltä. (Arendt 1958, 178-190.)

Oranssin toiminta osoittaa että nuoret ovat valmiita myös sitoutumaan toimintaan oman asuinympäristönsä puolesta. Toiminnassaan Oranssin tavoitteena on ollut kansalaisyhteiskunnan läpäisevä avoin ja joustava vaihtoehtojen etsintä, eräänlainen vaihtoehtojen politiikka (esim. Harvey 2008, 242). David Harvey viittaa Meksikon zapatista-kapinallisiin, joiden tavoitteena ei ole saada valtiota hallintaansa tai tekemään vallankumousta, vaan parantaa elinolojaan. Organisatorisesti zapatistat pyrkivät välttämään minkäänlaisten etujoukkojen luomista eivätkä ole suostuneet perustamaan poliittista puoluetta (Harvey 2008, 242; kts myös Castells 1997). Zapatistien liike haluaa mieluummin jäädä yhteiskunnalliseksi liikkeeksi ja harjoittaa vastademokratiaa valtion sisällä ja tavoitella sellaisen valtakeskittymän syntyä, jossa alkuperäiskansojen kulttuurit olisivat keskiössä eivätkä perifeerisiä (Harvey 2008, 242).

Tätä kirjoittaessa Occupy- liikkeen mielenosoitus tukkii katuja New Yorkin pörssin ympärillä ja Time-lehti valitsi vuoden 2011 persoonaksi mielenosoittajan. Globaalin kapitalismin ja eriarvoistumisen vastainen liike on levinnyt ympäri maailman suurkaupunkeja, myös Suomen toreille. Globaalit protestit ovat nostaneet esille uuden sukupolven, joka on osoittanut että yksilöt voivat yhdessä aikaansaada muutoksia. Globaalia eriarvoistumiskehitystä ja kaupunkitilan kaventumista vastaan ovat nousseet myös hyvin erilaisilta näyttävät, mutta samoja tavoitteita ajavat paikalliset liikkeet, joiden tunnuslauseena on ”toisenlainen maailma on mahdollinen”.

Ranskalaisen sosiologin ja filosofin Henri Lefebvren klassisen määritelmän mukaan kaupunkitila on sosiaalisten ja kulttuuristen konfliktien, mahdollisuuksien ja ponnistelun arvoinen tila. Ryhtyessäni tutkimustyöhön eräs Oranssin aktiivi totesi: ”Oranssi ei ole järjestö vaan paikka”. Kaupunki on kamppailun tila, mutta samalla myös urbaanin kaupunkikulttuurin, viihtymisen ja hyvän elämän mahdollistava tila, jossa on oltava tilaa myös omaehtoiselle toiminnalle, erilaisuudelle ja vaihtoehtoisuudelle. Samalla kun Oranssi on konkreettisesti omin voimin raivannut ja rakentanut toimintamahdollisuuksia ja tilaa kaupungissa omaehtoiselle toiminnalle ja vaihto-ehdoille elämäntavalle, oranssilaiset ovat hahmottaneet omaa käsitystään siitä mitä on kaupunki ja kaupunkilaisuus – ja urbaani kaupunkikulttuuri.

Kahden vuosikymmenen aikana radikaalista kansalaisaktiivisuudesta alkunsa saaneella Oranssilla on ollut aktiivinen rooli helsinkiläisessä kaupunkikulttuurissa. Oranssi on ottanut käyttöön ja kunnostanut tyhjillään oleviin rakennuksia ja kaupunkitiloja omaehtoisesta toiminnasta ja kaupunkikulttuurin areenoiksi. Oranssi on kehittänyt osallistavia tapoja kunnostaa rakennuksia omaehtoisesta kaupunkikulttuurin ja asumisen käyttöön. Oranssi on ollut keskeisesti mukana merkittävässä kaupunkikiistoissa haastamassa virallista kaupunkisuunnittelua: tutkielmassani esiteltyt kiistat Kokos-tehtaan kohtalosta, Tehtaankadun puutaloista ja eduskuntatalon edustalla sijaitsevista vanhoista Makasiineista ovat osaltaan hahmottaneet käsityksiä kaupungista ja kaupunkitilasta.

Kulttuurikriitikko Lewis Mumford näki klassisessa kaupunkiesseessään ”What is city?” kaupungin ”kollektiivisen draaman näyttämönä” ja ”urbaanina draamana” ja kritikoiti kaupunkisuunnittelijoita, jotka ovat unohtaneet kaupungin ja kaupunkitilan so-

siaalisen merkityksen. Hän peräänkuulutti kaupunkisuunnittelijoilta ”sosiologista ymmärrystä”. Mumfordin mukaan kaupunki tuottaa taidetta ja on taidetta sekä luo teatteria ja on teatteria. (Mumford (1937) 2007, 86-89.) Mumford toteutti visiotaan myös käytännössä vastustamalla moottoritien rakentamista New Yorkin Greenwich Villagen läpi 1950-luvulla (Le Gates & Stout 1996, 85).

Henri Lefebvren mukaan oikeudesta kaupunkiin on myös aika ajoin taisteltava ja kamppailtava. Tässä on myös tutkimukseni jännite: Tutkielmani on kuvannut Oranssin ja Oranssin aktiivien kamppailuista kaupunkitilassa ja oikeudesta kaupunkiin. Mielienkiintoiseksi tutkimuskohteeni on tehnyt Oranssin toiminnan suhde kaupunkitilaan. Oranssi ei ole kiinnittynyt yhteen tilaan vaan käyttänyt kaupunkitilaa poikkeuksellisella tavalla. Oranssi on rakentanut toimintamahdollisuuksia ja konkreettista tilaa kaupungissa omaehtoiselle toiminnalle ja vaihtoehtoisille tavoille elää, käyttää ja kokea kaupunkia. Oranssi on kehittänyt *omaehtoisen toiminnan politiikkaa ja urbaania teese-itse -kulttuuria*. Päivi Uljasta mukaillen, kaupunkia ei rakenneta pelkästään ylhäältä käsin, vaan kansalaistoiminnalla on tärkeä merkitys uudistusten aikaansaamisessa. Kansalaistoiminnalla voi olla suuria vaikutuksia yhteiskunnallisiin muutoksiin. Rakenteellisten tarkastelujen rinnalle tarvitaan vaihtoehtoisia näkemyksiä, joissa ääni annetaan niille, jotka ovat olleet vaikuttamassa muutosten syntymiseen. Päivi Uljas toteaa, että ”kansalaistoiminnan tutkiminen saattaa syventää näkemystä yhteiskunnallisten muutosten syistä ja seurauksista, sillä sosiaalinen todellisuus rakentuu ihmisten keskuudessa, heidän toiminnassaan ja mielissään.” (Uljas 2005, 238.)

LÄHTEET

Arendt, Hannah 2002. Vita Activa. Ihmisenä olemisen ehdot. Toimistustyö ja käännöstyön ohjaus Oittinen, Riitta. Käännöksen tarkistus Koivisto, Juha. Tampere: Vastapaino.

Brenner, Neil & Marcuse, Peter & Mayer, Margit 2009. Cities for people – not for profit. City vol 13:2, 176-184. London: Routledge.

Bäcklund, Pia (2002). Miten kuulla asukasta? Kaupunkitila ja osallisuuden haasteet. Teoksessa Bäcklund, Pia & Häkli, Jouni & Schulman Harry (toim). Osalliset ja osajat. Kansalaiset kaupungin suunnittelussa. Helsinki: Gaudeamus. 141-157.

Bäcklund, Pia & Häkli, Jouni & Schulman Harry (toim.) 2002. Osalliset ja osajat. Kansalaiset kaupungin suunnittelussa. Helsinki: Gaudeamus.

Castells, Manuel 1983. The City and the Grassroots. University of California Press.

Castells, Manuel 1997. The Power of Identity. Oxford: Blackwell.

della Porta, Donatella & Diani, Mario 2006: Social Movements. An Introduction. Oxford: Basil Blackwell.

Eronen, Anne 1991. Talonvaltaus uutena kollektiivisena toiminnan muotona – tutkimus Suomen talonvaltauksista 1979-1990. Sosiologian pro gradu – tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Eronen, Seppo 1999. ”Tämä talo on vallattu” - tutkimus Oranssi ry:stä Helsingissä. Sosiologian pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2005. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Fainstein, Susan S. & Campbell, Scott 2011. Readings in Urban Theory. Third edition. Blackwell Publishing Ltd.

Franck, Karen A. & Stevens, Quentin 2007. Tying down loose space. Teoksessa Franck, Karen A. & Stevens, Quentin (toim.) Loose space. Possibility and diversity in urban life. London: Routledge. 1-33.

Giddens, Anthony 1991. Modernity and Self-identity. Self and Society in the Late Modern Age. Stanford University Press.

Gottdiener, Mark & Hutchison, Ray 2006. The New Urban sociology. Third Edition. Westview Press.

Haarni, Tuukka & Karvinen, Marko & Koskela, Hille & Tani, Sirpa 1997. Tila, paikka ja maisema. Tutkimusretkiä uuteen maantieteeseen. Tampere: Vastapaino.

Haarni, Tuukka 1997. Joustavia tiloja. Teoksessa Haarni, T. & M. Karvinen, H. Koskela, S. Tani (toim.). Tila, paikka ja maisema. Tutkimusretkiä uuteen maantieteeseen. Tampere: Vastapaino. 87-104.

Hamel, Pierre & Lustiger-Thaler, Henri & Mayer, Margit 2000. Urban Movements in a Globalising world. London: Routledge.

Harvey, David (2008). Uusliberalismin lyhyt historia. Tampere: Vastapaino.

Helander, Vilhelm & Sundman, Mikael 1970. Kenen Helsinki?, Raportti kantakaupungista 1970. Helsinki: WSOY.

Horkheimer, Max & Adorno Theodor W. 2008. Valistuksen dialektiikka. Tampere: Vastapaino.

Horkheimer, Max 2008. Välineellisen järjen kritiikki. Tampere: Vastapaino.

Hou, Jeffrey 2010. Insurgent public space: guerrilla urbanism and the remaking of contemporary cities. New York: Routledge.

Jacobs, Jane 1961. The Death and Life of Great American Cities. New York: The Modern Library.

Jauhiainen, Jussi 2002. Kaupunkitila ja kamppailu osallisuudesta kaupunkitilaan. Teoksessa Bäcklund, Pia & Häkli, Jouni & Schulman Harry (toim). Osalliset ja osajat. Kansalaiset kaupungin suunnittelussa. Helsinki: Gaudeamus. 125-140.

Kopomaa, Timo & Peltonen, Lasse & Litmanen, Tapio (toim.) 2008. Ei meidän pihallemme! Paikalliset kiistat tilasta. Helsinki: Gaudeamus.

Korhonen, Ella & Tikkanen, Sarianna 2002. Tanssiva katusulku. Kestävän kehityksen tositarinoita Helsingin seudulta. Jyväskylä: Gummerus.

Korhonen, Ella 2002. Oranssi – asumistoimintaa ja kaupunkikulttuurin suojelua. Teoksessa Korhonen, Ella & Tikkanen, Sarianna (toim.). Tanssiva katusulku. Helsinki Rakennusalan kustantajat.

Koskela, Hille 2010. Pelkokierre. Pelon politiikka, turvamarkkinat ja kamppailu kaupunkitilasta. Helsinki: Gaudeamus.

Koskennurmi-Sivonen, Ritva 2004. Grounded Theory. Internetjulkaisu. <http://www.helsinki.fi/~rkosken/gt> (katsottu 28.3.2012).

Konttinen, Esa & Peltokoski, Jukka 2010. Verkostojen liikettä. Jyväskylän yliopisto

Kuusisto-Arponen, Anna-Kaisa & Tani, Sirpa 2009. Hengailun maantiede. Arjen kaupunki nuorten olemisen tilana. *Alue ja Ympäristö* 38: 1 (2009), 51–58.

Lefebvre, Henri 1991. *The Production of Space*. Cambridge: Blackwell. (Alkuteos *La Production de l'Espace* 1974. Paris Anthropos.)

Lefebvre, Henri 1996. *The Right to the City*. Teoksessa Kofman, Eleonore & Lebas, Elizabeth (toim.). *Writings on cities*. Oxford: Blackwell Publishing, 147-159. (alkuteos *La Droit à la ville* 1967. Paris Anthropos.)

Le Gates, Richard T. & Stout, Frederic (toim.) 2007. *The City Reader*. Fourth Edition. London and New York: Routledge.

Lehtovuori, Panu 2005. *Experience and Conflict. The Dialectics of the Production of Public Urban Space in the light of New Event Venues in Helsinki 1993–2003*. Espoo: Centre for Urban and Regional Studies Publications..

Lehtovuori, Panu & Hentilä, Helka-Liisa & Bengs, Christer 2003. Tilapäiset käytöt – kaupunkisuunnittelun unohdettu voimavara. *Yhdykuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja C 58*. Teknillinen korkeakoulu.

Lynch, Kevin 1960. *The Image of the City*. Cambridge and London: The MIT Press.

Mitchell, Don 2003. *The Right to the City. Social Justice and the Fight for Public Space*. New York: The Guilford Press.

Maffesoli, Michel 1995. *Maailman mieli. Yhteisöllisen tyylin muodoista. Gaudeamus*. Helsinki.

Marcuse, Peter 2009. From critical urban theory to the right to the city. *City*, vol 13, Nos. 2-3, June-September 2009. Routledge, 185-196.

Marshall, Gordon 1998. *Dictionary of Sociology*. New York: Oxford.

Mikola, Elina 2008. *Toisenlainen tila on mahdollinen! - etnografinen tutkielma Helsingin talonvaltauksista. Sosiologian pro gradu -tutkielma*. Tampereen yliopisto.

Mitchell, Don (2003). *The Right to the City. Social Justice and Fight fot Public Space*. New York: The Guilford Press.

Mumford, Lewis (1937) 2007. *What is City?*. Teoksessa Le Gates Richard T. & Stout Frederic (toim.) *The City Reader: Fourth edition*. London and New York: Routledge, 86-89.

Mäenpää, Pasi 2005. *Narkissos kaupungissa. Tutkimus kuluttajakaupunkilaisesta ja julkisesta tilasta*. Helsinki: Tammi.

Mäenpää, Pasi 2011. *Helsinki takaisin jaloilleen. Askelia toimivampaan kaupunkiin*. Helsinki: Gaudeamus.

Peipinen, Vesa 2009. *Putkinotkosta Hertsigaan. Oranssi ry:n nuorten toimintakeskukset Helsingissä 1991-2007. Opinnäytetyö*. HUMAK.

Peipinen, Vesa 2009b. *Kill Citystä Satamaan. Nuorten omaehtoisten tilojen helsinkiläinen perinne*. Artikkelit Oranssi ry:n verkkosivut www.oranssi.net (katsottu 4.11.2011).

Peipinen, Vesa & Lehtinen, Pekka & Paju, Maija & Porkola, Pilvi 1999. *Oranssi ry - nuorten oma asuntotuotanto. Ympäristöministeriö ja Rakennustieto Oy*. Tampere. Tammer-Paino. Helsinki.

Pruijt, Hans 2007. *Urban Movements*. Teoksessa Ritzer, George (toim.) *Blackwell Encyclopedia of Sociology*. Malden: Blackwell, 5115-5119.

Purcell, Mark 2003. Excavating Lefebvre. The Right to the City and it's Urban Politics of the Inhabitant. *GeoJournal* 58: 99–108. Netherlands: Kluwer Academic Publishers.

Rajanti, Taina 1999. Kaupunki on ihmisen koti. Elämän kaupunkimuodon tarkastelua. Helsinki: Tutkijaliitto.

Rantanen, Tuomas 2002. Pro Makasiinit. Teoksessa Korhonen, Ella & Tikkanen, Sarianna (toim.). *Tanssiva katusulku*. Helsinki Rakennusalan kustantajat, 71-80.

Rantanen, Miska 2000. Lepakkoluola – Lepakkoluolan ja liekkihotellin tapahtumia ja ihmisiä 1940-1999. Helsinki: WSOY.

Rasmus, Ari 2006. Uudet liikkeet. Radikaali kansalaisaktivismi 1990- luvun Suomessa. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto. Tampere: Tampereen yliopistopaino – Juvenes Print.

Rinne, Jarmo 2011. Henkilökohtaistuva politiikka. Tutkimusmatkoja refleksiiviseen kansalaistoimintaan. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto. Tampere: Tampereen Yliopistopaino - Juvenes Print.

Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa 2005. Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino.

Saastamoinen, Mika 2007. Parasta Lapsille Suomipunk 1977-1984. Helsinki: Johnny Kniga Kustannus.

Salasuo, Mikko 2006. Atomisoitunut sukupolvi. Nuorisotutkimusverkosto, julkaisuja 81. Helsingin kaupungin Tietokeskus.

Salasuo, Mikko & Stranius, Leo (toim.) 2008. Talonvaltaus liikkeenä – miksi squat ei antaudu?. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.

Semi, Jussi 2010. Sisäiset sijainnit. Tutkimus sukupolvien paikkakokemuksista. Itä-Suomen yliopisto. Joensuu.

Siisiäinen, Martti 1998: Uusien ja vanhojen liikkeiden keinovalikoimat. Teoksessa: Ilmonen, Kaj & Siisiäinen, Martti (toim.): *Uudet ja vanhat liikkeet*. Tampere: Vastapaino, 219–243.

Siisiäinen, Martti 2003. Vuosituhannen vaihteen yhteiskunnalliset liikkeet Suomessa. Teoksessa Juppi ym (toim.): Liike-elämää. Vastakulttuurinen radikalismi vuosituhannen vaihteessa. SoPhi, Jyväskylä, 45–63

Scott, John & Marshall, Gordon 2009. Oxford Dictionary of Sociology. Oxford: University Press.

Stevens, Quentin 2007. The Ludic City, Exploring the Potential of Public Spaces. New York. Routledge.

Stranius, Leo 2008. Talonvaltauksset yhteiskunnallisena liikkeenä. Teoksessa: Stranius, Leo & Salasuo, Mikko (toim.) Talonvaltaus liikkeenä - miksi squat ei antaudu?. Nuorisotutkimusverkosto. Verkkojulkaisu, 30-38.

Stranius, Leo 2010. Ympäristöliikkeen uudet haasteet. Teoksessa Konttinen, Esa & Peltokoski, Jukka (toim.). Verkostojen liikettä. Jyväskylän yliopisto. 80-124.

Suoranta, Juha 2005. Radikaali kasvatus. Helsinki: Gaudeamus.

Taipale, Kaarin 2010. Cities for Sale. How economic transforms the local public sphere. Helsinki University of Technology. Espoo: Yliopistopaino.

Tani, Sirpa 1997. Maantiede ja kuvien todellisuudet. Teoksessa Haarni T. & M. Karvinen & H. Koskela & S. Tani (toim.): Tila, paikka ja maisema – tutkimusretkiä uuteen maantieteeseen, 211–226. Tampere: Vastapaino.

Tani, Sirpa 2011. Oikeus oleskella?. Hengailua kauppakeskuksen näkyvillä ja näkymättömillä rajoilla. Artikkelialue ja Ympäristö 40:2 (2011) 3-16. Painosalama Turku.

Toivanen, Hannu 1997. "Do It Yourself" – DIY vastarinnan sosio-kulttuurisia merkityksiä organisoivana periaatteena ja käytäntönä. Joensuun yliopiston kulttuuriantropologian laitoksen syventävien opintojen tutkielma (painamaton).

Uljas, Päivi 2005. Taistelu sosiaaliturvasta. Ammattiyhdistysväen toiminta sosiaaliturvan puolesta 1957-1963. Helsinki: Like Kustannus Oy.

Van Ostaijen, Mark 2008. DiverCity and ThirdSpace, between freezones and heterotopias: A comparative research on youth centers as nodes of diversity, difference and inclusion in contemporary urbanity. POLIS: MA European urban cultures University of art and design Helsinki.

Villanen, Sampo 2004. Kaupungin ulkotilojen käyttö mielenosoituksissa. Tilansosiologinen tutkielma. Sosiologian pro-gradu-tutkielma. Valtiotieteellinen tiedekunta. Helsingin yliopisto.

Vuorinen, Kimmo 2005. Etnografia. Ovaska, S., Aula, A. & Majaranta, P. (toim.) Käytettävyydestutkimuksen menetelmät, 63-78. Tampereen yliopisto, Tietojenkäsittelytieteiden laitos B-2005-1.

Wirth, Louis (1937) 2007. Urbanism as a way of Life. Teoksessa Le Gates Richard T. & Stout Frederic toim. (2007). The City Reader: Fourth edition. London and New York: Routledge, 90-97.

Zukin, Sharon 1995. The Cultures of Cities. Blackwell.

ARKISTOLÄHTEET

Sanomalehtiartikkelit

IS 25.1.1990. "Asuminen tärkeämpää kuin kouluun meno".

HS 26.1.1990. Oranssi-yhteisö valtasi talon Helsingissä.

HS 4.5.1990. Oranssi penää elämiseen vaihtoehtoja.

HS 5.5.1990. Kokostehtaan valtaus jatkuu Haka kehotti nuoria poistumaan.

HS 8.5.1990. Mitä Haka aikoo tehdä Kokostehtaan valtaajille?

HS 12.5.1990. Nuoret vuokraisivat Kokostehtaan.

HS 17.5.1990. Lääninhallitus määräsi Kokoksen toimenpidekieltoon.

HS 1.6.1990. Haka ei vuokraa Kokoksen tehdasta.

HS 8.6.1990. Arkkitehtipiskelijat tekivät Sörnäisiin varjosuunnitelman.

HS 26.7.1990. Ensimmäiset asukkaat muuttaneet Intiankadun puutaloihin.

HS 2.8.1990. Haka tarjotui maksamaan miljoonia vaihtoehtoliikkeille.

HS 2.8.1990. Haka yritti ostaa Elmun ja Oranssin ulos.

HS 23.11.1990. Nuoret valtasivat entisen nuorisohotellin Kirkkonummella.

- HS 24.11.1990. Kirkkonummen talonvaltaus päättyi.
- HS 20.3.1990. Kokostehdasta ei puretakaan.
- HS 24.5.1991. Oranssi valtasi itselleen toimintakeskuksen.
- HS 25.5.1991. Nuoriso kaappasi Suomen demokraattisen nuorisoliiton.
- HS 30.5.1991. Oranssi avasi Meilahdessa Putkinotkon kahvilan.
- HS 13.7.1991. Oranssin retkeilymajaan pääsee ympäri vuorokauden.
- HBL 2.7.1991. Taxichaufföres servicestation förvandlades till ungdomshotell.
- HS13.7.1991. Australialaisen Anguksen matkabudjetti on tiukoilla..
- HS 31.5.1991. Poliittiset nuorisojärjestöt veivät taas leijonanosan nuorisolautakunnan avustuksista.
- HS 21.12.1991. Asunnottomien päivää vietettiin "Putkinotkossa".
- HS 29.1.1992. Oranssi saa loputkin Intiankatu 20 puutaloista.
- HS 24.5.1992. Oranssi kokeilee ekologista asumista Intiankadulla.
- HS 26.8.1992. Nuoret koristivat ja puolustivat Tennispalatsia.
- HS 2.9.1992. Haka ei saa purkaa vanhaa tehdasta.
- 15.5.1993. Oranssi ry:n Putkinotko puretaan.
- HS 12.6.1993. Oranssi ry:n taloissa vesi lämpenee aurinkopaneleilla.
- HS 1.9.1993. Oranssi avasi kahvilan Katajanokan Lighthouseessa.
- HS 15.9.1993. Oranssin valtaaman nuorisotalon kohtaloa mietitään yhä.
- HS 29.9.1993. Oranssi ei luovu Katajanokalla vallatusta talosta.
- HS 20.10.1993. Nuorisolautakunta tukee Oranssin nuorisotalohanketta.
- HS 21.12.1993. Oranssi Katajanokan nuorisotalon vuokraajaksi.
- HS 14.4.1994. Oranssin nuorisotalo avattiin Katajanokalla.
- HS 13.10.1995. Oranssiklubilla rock on nuorta.
- HS 14.6.1995. "Täällä on rento mutta tarkoituksenmukanen meininki".
- HS 24.4.1996. Oranssilaiset aikovat kunnostaa talon Herttoniemessä.

HS 2.9.1996. Suoran toiminnan aika ohi. Talonvaltaajat muuttuivat remonttimiehiksi ja vuokranantajiksi.

HS 24.10.1996. Kohtalo hymyilee Marille.

HS 11.2.1997. Invalidisäätiön vanha asuntola toimenpidekieltoon.

HS 3.8.1997. Talonvaltaajat ja kiinteistövirasto etsivät yhdessä asuntoja nuorisolle. Maltillinen ja nokkela Oranssi osaa vetää maton mahtavien alta.

HS 25.8.1997. Museovirasto suojelisi Tehtaankadun puutalot.

HS 4.9.1997. Oranssiyhdistys vetosi Ympäristöministeriin Tehtaankadun puutaloista.

HS 16.9.1997. Tehtaankadun puutalot ovat VTT:n tekemän tutkimuksen mukaan heikossa kunnossa.

HS 27.10.1997. Aki Kaurismäki tukee Tehtaankadun puutalojen suojelua.

HS 5.11.1997. Oranssin teettämä arvio: Tehtaankadun puutalot voitaisiin peruskorjata kolmella miljoonalla.

HS 12.11.1997. Tehtaankadun puutaloja ei suojella rakennussuojelulailta.

HS 11.5.1998. Kiisteltu F-talo säästyi purkamiselta.

HS 3.8.1998. Haloo Pietari täällä Helsinki!.

HS 24.12.1998. Tehtaankadun puutalot jäivät jyrän alle.

HS 21.1.1999. Eiran Helmi vietiin pois.

HS 1.2.1999. Oranssin talonvaltaajat muuttuivat asuntojen korjaajiksi.

HS 1.2.1999. Ympäristöministeriö haluaa tukea nuorten omatoimista asumista.

HS 2.2.1999. Häiriköstä salonkikelpoiseksi.

HS 20.11.1999. Ministeri Siimes pitää Oranssi-yhdistystä asuntolainakelpoisena.

HS 26.3.2000. Pietarilainen rock nousee maihin.

HS 20.4.2000. Talonvaltaus päättyi Roihuvuoressa.

18.10.2000. Oranssin aktivistit kipesivät kaupungintaloon.

HS 28.10.2000.. Elmu palkitsi Kaupunginteatterin 10 markan palkinnolla.

HS 26.3.2000. Pietarilainen rock nousee maihin.

- HS 5.1.2001. Oranssi moittii virastoa makasiinisuunnitelmansa pimitämisestä.
- HS 3.3.2001. Kansalaisjärjestöt saivat lähialuetukia.
- HS 8.6.2002. Museovirasto ja Makasiinit
- HS 16.2.2003. Oranssi-yhdistyksen nuorisotalo Katajanokalla puretaan pois.
- HS 15.6.2003. Vallattu! Mutta miksi?
- 15.12.2003. Klub Sputnik is coming back to earth. St Petersburg Times.
- HS 16.2.2003. Oranssi-yhdistyksen nuorisotalo Katajanokalla puretaan pois.
- HS 13.3.2004. Oranssi avasi uuden nuorisotilan.
- HS 1.6.2004. Vanhat puutalot suojellaan Kumpulan kiilassa.
- HS 5.5.2005. Oranssi ry osti viisi puutaloa Helsingiltä.
- HS 11.8.2008. Noin 4000 juhli Oranssi ry:tä Alppipuistossa.
- HS 23.2.2008. Talonvaltaajat palasivat Oranssiin.
- HS 21.2.2008. Talonvaltaajat yhä Oranssin tiloissa.
- HS 18.1.2009. Miten anarkisti kesytetään.
- HS 16.12.2009. Ex-talonvaltaaja Helsingin asuntolautakunnan johtoon.

Muut lähteet

Nuorisotyölaki. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072>

Maankäyttö- ja rakennuslaki perusteluineen (1999). Edita. Helsinki.

Suomen rikoslaki 28 : 11§. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001>

Haavisto Pekka. Kotirauhaa on rikottu. Mieliopidekirjoitus IS 21.2.1990.

Lehto Teemu. Haastattelu 9.3.2012.

Peipinen Vesa. Vanhasta polkupyörätehtästä nuorten toimintakeskus Pietariin. Artikkele Nuorisotyölehti 1999.

Peipinen Vesa. Vanhojen rakennusten arvo tutkittava. Mieliopidekirjoitus HS
23.12.2000

Wuori, Matti (1991). Helsingin raastuvanoikeudelle osoitettu vastine 20.11.1991.
Oranssin arkisto.

Nuorissa mahdollisuus – ulos oravanpyörästä. Vanhempien järjestämän
mielenilmauksen yhteydessä jaettu tiedote Helsingin rastuvanoikeuden ulkopuolella
20.11.1991. Oranssin arkisto.

Miniremontti. Intiankatu 20 Helsinki. Ympäristöministeriö (1997) Asumisen ekokirjo 49
– 51. Oranssin arkisto.

Operaatio Kokos, yhden mukana olleen näkemys tehtaan valtaukselta vuodelta,
teksti arviolta vuodelta 1990. Oranssin arkisto.

Eskola, Tuomas & Bonsdorff, Mikko & Mälkki, Mikko & Prokkola, Janne (1990).
Oranssia aurinkoa vaika hakaneulaa saippuakulplaan – johdanto suunnitelmaan
nuorten maailmantaloksi. Oranssin arkisto.

Kirje Kirkkonummen poliisille 22.11.1991. Oranssin arkisto.

Schulman, Sari & Luhtala, Johanna & Manninen, Markus & Tiikkaja, Jaana (2009).
Suvilahti. Rakennushistoriaselvitys. Arkkitehtitoimisto Schulman Oy. Oranssin arkisto.

Makasiinit 2002. Arkkitehtitoimisto Livady & Oranssi ry. Tutkielma VR Makasiinien
kunnostamisesta. Verkojulkaisu www.livady.fi/makasiinit.

Oranssin Valvomo. Nuorten toimintakeskus Suvilahteen (2010). Arkkitehtitoimisto
Livady Oy & Oranssi ry. Oranssin arkisto.

Digitaaliset lähteet

Oranssi (2007). DVD-tallenne. Ohjaus Meri Mantila.

Oranssia valtausta. Videonauha arviolta vuodelta 1991. Tekijä tuntematon. Oranssin arkisto.

Rikkaruhotason kulttuurivaihtoa (1998). Ohjaaja Kimmo Helistö. A-bros YLE TV1 Ajankohtaistoimitus.

MITÄ? (2005). Dokumentti. Ohjaus Sami Laitinen. YLE TV1 Basaari 2005.

Muu aineisto

Oranssi ry toimintakertomus 1993. Oranssin arkisto.

Nuorisolautakunnan esityslista 4.3.1993.

Nuorisolautakunta esityslista 17.2.1994.

Oranssiyhdistyksen tilannearviota. Nuorisolautakunta esityslista 17.2.1994 liite.

Oranssi ry toimintakertomus 1998. Oranssin arkisto.

Oranssi ry:n nuorisotila puretaan. Lehdistötiedote 17.2.2003. Oranssin arkisto.

Rokki soi Oranssilla jälleen. Oranssi ry lehdistötiedote 11.3.2004. Oranssin arkisto.

Toimintasuunnitelma 2006. Oranssin arkisto.

Toimintakeskus Hertsiga kävijäkartoitus 2006. Oranssin arkisto.

Kumppanuussopimus 2006. Oranssin arkisto.

Lehdistötiedote 17.12.2007. Oranssin arkisto.

Oranssin Valvomo. Nuorten toimintakeskus Suvilahteen. Julkistamistilaisuuden lehdistötiedote 26.1.2010

Rokki soi Oranssilla jälleen ensi syksynä: Oranssin Valvomossa harjakaiset.

Lehdistötiedote 31.1.2011. Oranssin arkisto.

Nuorisotyölaki <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072>

KUVAT

Kuva 1: Talonvaltaajia Pengerkadun poliisiasemalla vuonna 1990. Oranssin arkisto.

Kuva 2: Metro-lehden kansikuva kaupungintalon parvekkeen valtaukselta asunnottomien päivänä vuonna 2001. Oranssin arkisto.

Kuva 3: Talonvaltaajia Roihuvuoressa vuonna 2001. Oranssin arkisto.

Kuva 4: Oranssin kahvila. Oranssin arkisto.

Kuva 5: Oranssiklubi Pietarissa vuonna 1998. Oranssin arkisto.

Kuva 6: Oranssin toimintakeskus vuonna 2006. Oranssin arkisto.

Kuva 7: Oranssin aktiiveja Suvilahden vanhassa ruokalarakennuksessa vuonna 2009. Oranssin arkisto.

Kuva 8: Kumposti-lehden kansikuva vuonna 2011. Oranssin arkisto.

Kuva 9: Talkoolaisia Tapanilassa maalaamassa taloa vuonna 1998. Oranssin arkisto.

LIITTEET

LIITE 1: Haastatteluja varten kootut kysymykset

- 1) Haastateltavan tiedot. Nimi ikä jne
- 2) Milloin ja miksi olet tullut mukaan Oranssin toimintaan?
- 3) Mitä tehtäviä sinulla on / on ollut Oranssissa?
- 4) Mihin toimintaan olet osallistunut?
- 5) Miten näet kenelle toiminta on pääasiassa suunnattu, ikäjakauma? Minkälaiset ihmiset ovat Oranssin toimintakeskusten toiminnassa mukana / yhteisiä ominaisuuksia?
- 6) Mitä ovat keskeiset toimintamuodot?
- 7) Mikä ovat mielestäsi keskeinen toiminnan idea?

- 8) Miten tiloja ylläpidetään? Kuka päättää asioista? Miten nuoret ovat mukana toiminnassa?
- 9) Miten yhteisöllisyys ilmenee toiminnassa?
- 10) Miten kansainvälisyys näkyy toiminnassa?
- 11) Mitä toiminta on tarjonnut nuorille?
- 12) Mikä on mielestäsi syy siihen että toiminta on pysynyt elävänä ja jatkunut näin monta vuotta?
- 13) Toiminta on alkanut radikaalina nuorisotoimintana. Miten toiminta on muuttunut ja kehittynyt vuosien myötä ja sinä aikana kun olet ollut mukana?
- 14) Miten suhde kaupunkiin on kehittynyt? Millainen sen pitäisi olla ideaalitulanteessa? Kumppanuus?
- 15) Miten näet toiminnan kehittymisen ja tulevaisuuden? Mitkä ovat toiminnan uhkakuvat?